

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra ústavního práva

Diplomová práce

Parlamentarismus ve Velké Británii

Plzeň 2011

Diplomant: Petra Němečková

Vedoucí práce: Mgr et. Mgr Renáta Vokrojová

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala sama za přispění pomoci svého vedoucího práce. Veškerou použitou literaturu a další podkladové materiály, které jsem použila, uvádím v seznamu použitých zdrojů.“

Plzeň, 20. červen 2011

.....

Podpis diplomanta

Poděkování

Poděkování na tomto místě patří Mgr. Et Mgr. Renátě Vokrojové, která mě odborně vedla a poskytovala mi cenné rady při vypracování této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat Prof. nzw. et Doc. JUDr. Karlu Klímovi, CSc., dr. hab. za zapůjčení literatury a podporu při výběru tématu. Mé poděkování patří též mé rodině a blízkým přátelům za pomoc a podporu během studia.

3.1.4.6 Reformy Sněmovny lordů.....	40
3.2 POLITICKÉ VOLBY DO PARLAMENTU SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ	46
3.2.1 Volební právo pro ženy.....	47
3.2.2 Politické strany a volby.....	48
3.2.2.1 Konzervativní strana.....	49
3.2.2.2 Labouristická strana	51
3.2.2.3 Třetí strany – Liberální demokraté	51
4 EXEKUTIVA VE VELKÉ BRITÁNII – PANOVNÍK, PREMIÉR, KABINET, VLÁDA, STÁTNÍ SPRÁVA	53
4.1 PANOVNÍK A JEHO POSTAVENÍ A PRAVOMOCI	54
4.1.1 Panovníkova role	55
4.1.1.1 Jmenování ministerského předsedy	56
4.1.1.2 Rozpuštění Parlamentu	56
4.1.1.3 Královské výsady	57
4.1.2 Církevní role	58
4.1.3 Dědičný titul a nástupnictví	58
4.2 VLÁDA (JAKO VÝBOR PARLAMENTU)	60
4.3 VLÁDA V UŽŠÍM SMYSLU (KABINET A PREMIÉR)	61
4.3.1 Kabinet	62
4.3.1.1 Složení kabinetu.....	62
4.3.1.2 Jednání kabinetu, pravomoci a stabilita kabinetu	63
4.3.1.3 Stínová vláda – postavení opozice.....	64
4.4 MINISTERSKÝ PŘEDSEDA (PREMIÉR).....	65
4.4.1 Výběr ministerského předsedy.....	66
4.4.2 Ministerský úřad a pravomoci premiéra.....	67
4.5 JE BRITSKÝ SYSTÉM STÁLE SYSTÉMEM PARLAMENTNÍM?.....	68
4.6 VLÁDA V ŠIRŠÍM SMYSLU (MINISTERSTVA A RESORTY)	69
4.6.1 Další orgány ústřední výkonné moci : Tajná rada	70
4.6.1.1 Členství v Tajné radě	71
4.7 MÍSTNÍ VÝKONNÁ MOC, VERTIKÁLNÍ DĚLBA MOCI VE VELKÉ BRITÁNII.....	72
4.7.1 Správní členění Anglie	73
4.7.1.1 Regiony.....	73
4.7.1.2 Hrabství	73

4.7.1.3	Distrikty	74
4.7.1.3.1	Velký Londýn	75
4.7.1.3.2	Unitární orgány (unitary authority)	75
4.7.1.4	Obce	75
4.7.2	Skotko	76
4.7.3	Wales	76
4.7.4	Irsko	77
5	VZTAH LEGISLATIVY A EXEKUTIVY, VZTAH PARLAMENTU A VLÁDY (ODPOVĚDNOST A SUVERENITA PARLAMENTU)	78
5.1	ODPOVĚDNOST VLÁDY	79
5.1.1	Kolektivní odpovědnost	79
5.1.2	Individuální odpovědnost	80
5.2	SUVERENITA PARLAMENTU	80
5.2.1	Napětí mezi vládou práva a suverenitou parlamentu	83
6	NEXISTENCE PSANÉ ÚSTAVY – INSTITUTY K ZACHOVÁNÍ DEMOKRATICKÝCH PRINCIPŮ (Petition of Rights, Habeas Corpus Act, Bill of Rights, Human Rights Act) VLÁDNÍ NEJISTOTA.....	85
6.1	ZÁKONNÉ PRAMENY ÚSTAVY.....	85
6.1.1	Magna Charta Libertatum	85
6.1.2	Petition of Rights (Petice o právu)	86
6.1.3	Habeas Corpus Act	87
6.1.4	Bill of Rights.....	88
6.1.5	The Act of Settlement (Zákon o nástupnictví)	88
6.1.6	The Treaty of Union (Zákon o Unii)	89
6.1.7	Zákon o Evropském společenství	89
6.1.8	Royal Prerogatives (Královské prerogativy)	89
6.1.9	Acts of establishing devolution (Zákony zakládající devoluci)	90
6.1.10	Human Right Act (Zákon o lidských právech)	90
6.1.11	Zákon o ústavní reformě	90
6.1.12	Soudcovské právo.....	90
6.2	MIMO PRÁVNÍ PRAMENY PRÁVA	91
6.2.1	Ústavní konvence	91
6.3	VLÁDNÍ NEJISTOTA	93

7 FUNGOVÁNÍ SYSTÉMU VE VELKÉ BRITÁNII, VÝHODY A NEVÝHODY	95
7.1 VÝHODY PARLAMENTNÍHO SYSTÉMU.....	95
7.2 NEVÝHODY PARLAMENTNÍHO SYSTÉMU.....	95
8 „HUNG PARLIAMENT“ A DALŠÍ VÝVOJ BRITSKÉHO PARLAMENTNÍHO SYSTÉMU	100
8.1 MENŠINOVÁ VLÁDA	101
8.1.1 Menšinová vláda 1910 – 1915	101
8.1.2 1924 a menšinová vláda Labouristické strany	101
8.1.3 Menšinová vláda Labouristické strany 1929 – 1931	102
8.1.4 1974 a menšinová vláda Labouristické strany a rok 1977	103
8.1.5 1997 a menšinová vláda Konzervativní strany	104
8.2 KOALIČNÍ VLÁDA.....	105
8.2.1 Koaliční vláda 1915 – 1922	105
8.2.2 Koaliční vláda 1940 – 1945	105
8.3 VŠEOBECNÉ VOLBY 2010 A SESTAVENÍ KOALICE	106
8.4 KOALIČNÍ VLÁDA 2010 – SOUČASNOST	107
8.4.1 Koaliční smlouva	107
8.4.1.1 Volební reformy	109
8.4.1.2 Reforma ve školství	110
8.5 ROK OD VZNIKU KOALICE – ZMĚNY V BRITSKÉM PARLAMENTNÍM SYSTÉMU	111
9 ZÁVĚR	113
10 RESUME	115
11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	116
12 PŘÍLOHY	119

1 ÚVOD

Pro zpracování diplomové práce jsem si zvolila téma Parlamentarismus ve Velké Británii. Parlamenty patří mezi základní instituce, kterými se vyznačují všechny demokratické politické systémy a právě britský parlament může být považován za jejich kolébku a typický příklad.

Hlavním cílem této práce bude analýzou vývoje britského parlamentarismu zkoumat okolnosti a vlivy, které tuto formu vlády v jednotlivých obdobích oslabily nebo naopak posílily a které nyní vyústily v tzv. *Hung Parliament*.

Těžiště této práce bych spatřovala v charakteristice a vysvětlení podstaty parlamentarismu, jeho fungování, provázanost moci zákonodárné a výkonné, postavení ministerského předsedy, vliv nepsané ústavy na zachování demokratických principů, vliv politických stran na vývoj britského parlamentu, jakou úlohu plnily a plní ústavní zvyklosti a tradice, perspektivy a další možný vývoj britského parlamentního systému.

Práce, kterou drží čtenář v ruce je členěna do dvanácti základních kapitol, které jsou dále systematicky rozčleněny do podkapitol, případně do oddílů a pododdílů.

První čtyři kapitoly a zároveň první část této práce se zabývá především základním vymezením pojmů, které jsou podstatné pro bližší pochopení dané problematiky, které se věnují následující kapitoly.

Druhou část diplomové práce tvoří vymezení vztahu zákonodárné moci a moci výkonné, co je zde spojujícím prvkem nebo naopak, co je rozděluje, jakým způsobem a zda jsou na sobě tyto dvě moci závislé. Tato část práce se bude zabývat i otázkou, zda tento systém vlády funguje a v čem jsou spatřovány jeho slabiny či silné stránky popř. jeho výhody či nevýhody a zda tento systém může nadále ve společnosti obstát.

V kapitole osmé a zároveň z hlediska tématiky i závěrečná část diplomové práce se zabývám současnou situací ve Velké Británii a nakolik tento systém ovlivnily nebo ovlivní parlamentní volby konané v květnu 2010.

Ke zpracování této diplomové práce budu využívat pramenů, které lze rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří informace uveřejněné na oficiálních stránkách parlamentu Velké Británie, obsahující poměrně podrobné a aktuální údaje zpracované pracovníky této instituce. Druhou skupinou pramenů tvoří odborná právní literatura v českém a anglickém jazyce.

2 PARLAMENTARISMUS

Parlamentarismus je forma vlády, kde zákonodárná moc je nadřazena moci výkonné. Určujícím faktorem je úprava vztahu mezi legislativou a exekutivou (parlamentem a vládou) a vztah těchto mocí k lidu jako zdroji moci.¹ V parlamentarismu je vláda odpovědná parlamentu, který ji může kdykoliv odvolat. Míra této nadřazenosti je však omezena principem dělby moci. Pokud parlament exekutivní pravomoci převezme, hovoří se o takovém politickém systému jako o konventokracii (systému vlády shromáždění).

2.1 Formy a specifika parlamentarismu

Hodnoty, kterými by se měla demokratická parlamentní forma vlády řídit, jsou především princip většiny a ochrany menšiny, reprezentativní mandát, uznání plurality ve společnosti a existence politických stran jako jejího vyjádření. Parlamentarismus má několik podob, koncepcí, pojetí a složek, a však následující tři mohou být brány za jakýsi základ. Jsou jimi:

- 1) existence všeobecně a přímo voleného kolegiálního orgánu s vlivem na státní politiku;
- 2) existence zvláštních vztahů parlamentu, vlády a hlavy státu;
- 3) hodnoty, principy a procedury překračující první dvě vymezení, která jsou nicméně základem zmíněných standardů.

Druhé z uvedených pojetí může mít relativně volnější vztah k demokracii, neboť jako definiční znak nezahrnuje všeobecnost volebního práva až po parlament jako poradní orgán panovníka z velké části hlavou státu nebo vládnoucí skupinou (stranou) jmenovaný.

*Klaus von Beyme*² ve své knize *Parliamentary Democracy* nepíše o parlamentarismu jako takovém, nýbrž o parlamentní vládě, která se podle jeho soudu stává synonymem parlamentarismu až na konci 19. století.

---

¹ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha : Linde, 2006. s. 168.

² BEYME, Klaus von. *Parliamentary Democracy: Democratization, Destabilization, Reconsolidation 1789-1999*. 1st ed., Basingstoke: Macmillan, 2000. s. 98.

Mezi její institucionální kritéria patří slučitelnost ministerského úřadu s poslaneckým mandátem, rekrutování ministrů především z parlamentu, odpovědnost vlády parlamentu, parlamentní kontrola nebo rozpustitelnost parlamentu jako „*conditio sine qua non*“³ rovnováhy v parlamentním systému“.

Nepřímá volba hlavy státu je ideálně typickým atributem odlišujícím parlamentní republiky od parlamentní monarchie. Institucionální kritéria vyrůstají z řady jiných předpokladů (pluralita zájmů a politických stran, princip většiny jako legitimační zdroj, reprezentativní mandát a legální opozice).⁴

Parlamentní forma vlády (parlamentarismus ve druhém pojetí) je charakterizována primárně kreační závislostí a odpovědností vlády před parlamentem (*responsible government*) a specifickým postavením hlavy státu. Setkat se můžeme s jejími různými typy (parlamentarismus monarchistický, klasický republikánský, racionalizovaný s posílením hlavy státu či předsedy vlády apod.).

Klasický parlamentarismus vznikl v podmínkách monarchie a může být charakterizován následujícími vlastnostmi:⁵

- a) výkonná moc založena na dualistické struktuře (hlava státu a vláda);
- b) pružné rozdělení pravomocí mezi výkonnou a zákonodárnou moc, založenou na vzájemné spolupráci;
- c) spolupůsobení mezi oběma mocemi, tudíž nedůsledná dělba moci.

Struktura dualismu výkonné moci se zřetelně formovala v první fázi vývoje britského parlamentarismu a vyjadřovala princip, podle kterého měly být akty výkonné moci výsledkem souhlasného jednání hlavy státu a odpovědných ministrů. Tento typ dualismu sice existuje ve formální podobě dál, ale prakticky se s ním dnes již nesetkáme, jelikož postupně vymizel. Bylo to způsobeno tím, že hlava státu v klasické variantě parlamentarismu ztratila autonomní vliv v politické oblasti a její úloha se omezila na reprezentaci a ceremoniální rituály.⁶

---

³ Latinský výraz vyjadřující “(podmínka) bez které nelze”.

⁴ Viz. 3. pojetí parlamentarismu.

⁵ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha : Linde, 2006 s. 169.

⁶ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha : Linde, 2006. s. 170.

2.2 Historické kořeny parlamentního systému

Ústavní systém parlamentní je prosazením originálních, základních, ústavních principů a charakterem vztahů orgánů mocí, nejstarším ústavním systémem moderního západoevropského konstitucionalismu. Nejprve se postupně začal rozvíjet v Anglii a později i v mnoha ostatních zemích.⁷ Prototypem parlamentního ústavního systému se ovšem stal až ústavní systém Velké Británie z počátku 19. století, který významně ovlivnil vývoj parlamentního systému v zemích jako je Belgie, Lucembursko a zčásti i v ostatních státech, které mají parlamentní ústavní systém.

Historický popis ústavního vývoje politického systému Velké Británie je poznamenán neustálou tendencí panovnických snah k absolutistické vládě. Na rozdíl však od mnoha jiných režimů se v Anglii absolutismus nikdy neprosadil. Samotná teorie absolutismu byla importovaným elementem, který nemohl v podmínkách, jaké v Anglii panovaly, uspět. Král zde nebyl sjednocujícím prvkem, jako tomu bylo například ve Francii. Moc ve státě byla rozdělena mezi krále, soudce, horní a dolní komoru.⁸ Boj uvnitř institucí vyústil v konečné vítězství parlamentu nad panovníkem, a tak v druhé polovině 17. století došlo k vyzdvižení a prosazením principu svrchovanosti parlamentu.

Velká Británie se přeměnila v konstituční monarchii, kde se panovník stal pouze formálním představitelem (na jeho osobě již nezávislé) exekutivní moci.

Zvláštní charakter má též podoba britské ústavy, která ve srovnání s ostatními státy netvoří jednu společnou listinu, ale je ústavou nepsanou, flexibilní a umožňuje, aby se ústavní skutečnost vyvíjela v malých, takřka nenápadných krocích. Následkem této nekodifikované ústavy je, že ani základní práva nejsou nikde systematicky a přehledně zakotvena.

Nedílnou součástí jedinečného ústavního vývoje ve Velké Británii je pojetí principů moderních zásad „*rule of law*“ neboli „vlády práva“, jehož základní podoba je záležitostí dlouholeté geneze vrcholící v 17. a v 18. století. V této souvislosti máme na mysli jak právo statutární, tak právo soudní.

---

⁷ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. s. 98.

⁸ ŠŤASTNÁ, Gabriela. *Výkonná moc v parlamentních systémech a systémech prezidentských : diplomová práce*. Plzeň : Západočeská univerzita. Fakulta právnická, 2004. s. 6.

System vlády práva se vytváří na zásadách soudního procesního práva, tedy na charakteru závaznosti precedentů. Soudy jsou orgánem, který chrání před potenciálním zásahem státu, což vychází z anglického pojetí svobody jedince, kde stát nemá právně definovat existenci svobody, ale má ospravedlnit eventuální zásah a omezení této svobody.⁹ Prvním hmotně-právním vymezením je památná věta předsedy soudu žalob obecného práva (*Court of Common Pleas*) sira *Edwarda Cokea*, který v roce 1608 ve sporu s králem stál názoru, že „právo chrání krále“ a nikoliv, že „král chrání právo“, což prosazoval král. Ve své podstatě, tímto krokem vyjádřil Coke poprvé v konstitucionální podobě jeden ze základních postulátů právního státu, a to vázanost státu právem. Tuto „zásadu“ pak dotváří procesně-právní princip „*Due Process of Law*“, který lze vyjádřit jako zachování řádného právního procesu.

Díky dlouhodobému vývoji a neustále sílícím pravomocem parlamentu na úkor hlavy státu se základní lidská a občanská práva nestala distribuční záležitostí královské moci. Přestože jsou částečně obsahem určitých dokumentů, z anglické koncepce přirozenoprávního pojetí lidských a občanských práv vyplývá, že soudy nadále tato práva v procesu interpretace a aplikace odhalují na základě jejich omezení. To je také důvodem, proč se základní lidská a občanská práva nestala ve Velké Británii ucelenou kodifikací.

---

⁹ ŠŤASTNÁ, Gabriela. *Výkonná moc v parlamentních systémech a systémech prezidentských : diplomová práce*. Plzeň : Západočeská univerzita. Fakulta právnická, 2004. s. 7.

3 ZÁKONDÁRNÁ MOC VE VELKÉ BRITÁNII – PARLAMENT, DOLNÍ A HORNÍ KOMORA, VÝBORY, PODVÝBORY, LEGISLATIVNÍ ČINNOST

3.1 Parlament Spojeného království

3.1.1 Obecná charakteristika a historický vývoj

Parlament Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku je nevyšším orgánem zákonodárné moci Spojeného království a Britských zámořských teritorií. Je jediným svrchovaným orgánem, skládá se z Dolní sněmovny (*House of Commons*) a Sněmovny lordů (*House of Lords*). Hlavním představitelem je pak britský panovník – v současnosti královna Alžběta II.

Při pohledu do historie Velké Británie je patrné, že zde fungovala tři samostatná, na sobě nezávislá království (Anglie, Skotska a Irsko) se samostatnými parlamenty. Tento systém přetrval od doby středověku až po moderní dobu. Až zákon o sjednocení z roku 1707 spojil Anglii a Skotsko pod jednotný parlament Velké Británie. Za ním následoval zákon o sjednocení z roku 1800, který spojil tento parlament s irským a dal tak vznik Parlamentu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku.

3.1.1.1 Anglický parlament

Kořeny Anglického parlamentu lze hledat mimo jiné až v anglosaském Witenagemontu, jež byla politická instituce, která existovala od konce 6. až do 11. století. Jednalo se o shromáždění bohatých mužů, kteří zasedali v tomto národním sněmu. Sněm fungoval jako poradní organ krále. Jeho členy byly nejvlivnější osobnosti Anglie, a to jak církevní tak i světské. V rámci tohoto sněmu byly diskutovány národní i místní záležitosti.

Po období silné vlády prvního normanského krále Viléma I. Dobyvatele sílí tendence nejbohatších vrstev normanských a anglo-saských feudálů k omezení silné královské moci. Výrazem moci feudální vrstvy společnosti a významným mezníkem ústavního vývoje Anglie je *Magna Charta Libertatum* vydaná za vlády krále Jana v roce 1215. Na rozdíl od listiny Jindřicha I. je rozsáhlejší svým obsahem, a způsobem jakým byla vymožena. *Magna Charta Libertatum* se stala jedním z pramenů britské ústavnosti.

Z pohledu práv jednotlivce je zde zakotven princip nedotknutelnosti svobody: „žádný svobodný člověk nesmí být vzat do zajetí či vyhnán ze svého majetku či jinak omezen ve své svobodě, jiným způsobem, než na základě zákonného rozsudku dle jeho

stavovské příslušnosti a jen na základě zákona“.¹⁰ Listina dále zakládala pro krále omezení vybírat daň bez souhlasu královské rady.

Roku 1265 svolal *Simon de Montfort*, VI. hrabě z Leicesteru, první volený parlament. Volební právo bylo jednotné ve všech hrabstvích a disponovali jím všichni majitelé svobodných statků nebo půdy s ročním příjmem nad 40. šilinků. Takto svolaný sbor byl nazýván *Model Parliament* a jeho systém byl přijat králem Eduardem I. Během jeho vlády, která začala v roce 1272, role parlamentu ve vládě, v důsledku panovníkových snah o sjednocení Anglie, Skotska a Walesu, vzrostla. Jeho pozornost byla směřována do řad podaných, kde se snažil o obnovení své autority. Toho měl dosáhnout prostřednictvím petic, které měly sloužit všem vrstvám společnosti k vyslovení nesouhlasu a vyjádření názorů, kterými se měl parlament následně zabývat. Tento zdánlivě riskantní krok upevnil panovníkovu pozici ve vládě a pomohl mu k posílení jeho autority. Přestože se později ukázalo, že systém petic ne zcela funguje, měl jejich vznik zásadní význam. Jednalo se totiž o jedny z prvních důkazů, v kterých byly zaznamenány funkce parlamentu a sloužily pro řešení obecných sporů obyčejného lidu. Podání takové žádosti (petice) parlamentu se stalo tradicí a přetrvává v Parlamentu Velké Británie jako zvyk dodnes.

Od vlády Eduarda I. byl orgán parlamentu závislý především na síle či slabosti stávajícího panovníka. Síla a sebejistý postoj krále či královny způsobil, že jejich vliv v parlamentu stoupl a jimi předložené právní předpisy, byly parlamentem schváleny bez větších problémů.

Moment, který byl pro Parlament Velké Británie ve své podstatě zásadní, bylo nástupnictví Eduarda II. a následně jeho syna Eduarda III. V této době si parlament vysloužil titul významné a vážené instituce, která zaujímala ve státě patřičné místo. Jelikož stále častěji docházelo k neshodám mezi jednotlivými členy parlamentu, přistoupil Eduard III. k jeho rozdělení. Nově vzniklý dvoukomorový parlament se skládal ze Sněmovny lordů (*House of Lords*) v níž zasedali zástupci vyšší šlechty a církve a Dolní sněmovny, ve které byli zástupci měšťanstva a rytíři. Někdy je též známá pod kolektivním názvem sněmovna parlamentu (*House of Parliament*). Žádný zákon sepsaný v té době či daň nemohla být přijata bez souhlasu obou komor a panovníka.

---

¹⁰ *Constitution.org* [online]. 18.5.2011 [cit. 2011-05-19]. The Magna Carta. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.constitution.org/eng/magnacar.htm>>.

V průběhu 16. století zaznamenal Anglický parlament další z mnoha změn. Vlády se chopila silná, sebejistá a na parlamentu nezávislá dynastie Tudorovců. Všechny z výše jmenovaných vlastností zapříčinily, že parlament nebyl po dobu několika let svolán.

Roku 1532 a 1542 byla vydána parlamentní opatření, na jejichž základě byl Wales připojen k Anglii. Záměrem tohoto kroku bylo vytvoření jednotného státu, který by fungoval pod společnou jurisdikcí.

Když roku 1625 nastoupil na trůn Karel I., doufal, že se mu podaří sjednotit všechna tři království, a to království Anglie, Skotska a Irska. Někteří parlamentaristé se však obávali, že takový krok by mohl mít za následek porušení tradic, které spojovaly anglickou monarchii.

Probíhající nepokoje a války, kterých se Karel I. účastnil, vyžadovaly financování, které si však bez prostředků získaných od parlamentu nemohl panovník dovolit. K získání potřebných finančních prostředků byl nucen svolat parlament. Tento parlament vypracoval Petici za práva (*Petition of Right*), která omezovala některá královská práva a naopak obhajovala výsady parlamentu. Po tomto kroku panovník po dalších jedenáct let parlament nesvolal.

Až roku 1640 byl svolán nově zvolený parlament. Ten byl však vůči králi ještě více nepřátelský než ten předešlý. Panovník byl kritizován a nakonec donucen přijmout některé ústupky parlamentu. Bylo ustanoveno, že parlament se má scházet alespoň jednou za tři roky, aniž by jej král musel svolávat, dále král nesměl bez souhlasu parlamentu ukládat daně a ztratil právo rozpouštět parlament bez jeho souhlasu. Parlament měl také právo dohlížet na královy ministry.

Neklidná situace přetrvávala několik desetiletí až do okamžiku, kdy parlament dopomohl dosadit na trůn Marii II. Ta byla posléze právě parlamentem přinucena podepsat zákon o deklaraci práv, který poprvé definoval svrchovanost parlamentu (*Bill of Rights*).¹¹

---

¹¹Zákon přijatý parlamentem roku 1689 definuje základní práva občanů, například právo na předání petice panovníkovi, právo nosit zbraň pro svou obranu a definice některých případů, kdy musí panovník požádat o souhlas parlament.

3.1.1.2 Skotský parlament

Ve středověku se z původní královské rady biskupů a hrabat vyvinul roku 1235 první jednokomorový Skotský parlament (*Estates of Parliament*), který měl zákonnou a politickou moc. Od roku 1326 se parlament skládal z církevních hodnostářů, vrchních velitelů a zástupců měšťanstva a měl pravomoci stanovovat daně a silný vliv v soudnictví, zahraniční politice a zákonodárství. Parlament jmenoval členy komise (*Lords of the Articles*), kteří zpracovávali návrhy zákonů, které následně prezentovali v parlamentu.¹²

Po skotské reformaci byli roku 1567 z parlamentu vyloučeni katoličtí hodnostáři a poté co byli roku 1638 z parlamentu vyloučeni i protestantští biskupové, se stal z parlamentu orgán skládající se pouze ze zástupců světského stavu. V období protektorátu *Olivera Cromwella* došlo roku 1657 k dočasnému sloučení Anglického a Skotského parlamentu.

3.1.1.3 Irský parlament

Tento parlament vznikl, aby reprezentoval zájmy anglické komunity v lordství Irska (*Lordship of Ireland*), zatímco původní keltští obyvatelé nedisponovali ani volebními právy, ani nemohli zastávat úřad.

První parlamentní jednání proběhlo roku 1264 a vliv, který Anglie v té době měla, byl omezen pouze na oblast města Dublin.

Roku 1541 Jindřich VIII. deklaroval Irské království a posílil zde svůj vliv a zároveň bylo uzákoněno, že se keltští Irové mohli účastnit jednání parlamentu. Po anglické reformaci začaly v parlamentu rozpory, které vznikly na pozadí toho, že většina obyvatel byla katolického vyznání, ale rozložení volebních obvodů zajistilo, aby většinu v parlamentu tvořily osoby protestantského vyznání. Po vzpouře Irů v roce 1641, byli katolíci z parlamentu zcela vyloučeni.¹³

Za období vlády Jakuba II. katolíci získali půdu a v době jakobínských válek panovník souhlasil s požadavky parlamentu Irska na vytvoření autonomie a restituci půdy. Po vítězství Viléma III. však byly všechny tyto výsady zrušeny.

---

¹² BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009 s. 296.

Zákonem *Poynings' Law* z roku 1494 se stal parlament Irska podřízen parlamentu Anglickému. Několik zákonů z roku 1782 (*Constitution of 1782*) tyto restriktce zrušily a o několik let později bylo lidem katolického vyznání navraceno volební právo, přesto nadále nemohli být členy parlamentu.

3.1.1.4 Parlament Velké Británie

Po smlouvě o sjednocení z roku 1707, byly v Anglickém i Skotském parlamentu přijaty zákony o sjednocení, které daly vzniknout Království Velké Británie. Tyto zákony zrušily oba parlamenty a nahradil je Parlamentem království Velké Británie, založeném na původním Anglickém parlamentu. Všechny tradice a procedury Anglického parlamentu byly převzaty do nově ustanovené instituce a nebylo tedy považováno za nutné vyhlašovat nové všeobecné volby.

Po nástupu Jiřího I. na tůn, v roce 1714, docházelo k přesunu moci z rukou panovníka na parlament. Výkonná moc začala být realizována ministry, kteří se zodpovídali parlamentu. Na konci 18. století měl panovník velký vliv na horní komoru, ale jeho moc byla nepřímá. Volební právo bylo omezeno na vlastníky pozemků a svobodných panství a volební obvody byly rozděleny v neprospěch rozvíjejících se průmyslových center.

3.1.1.5 Parlament Spojeného království

Tento parlament vznikl po spojení království Velké Británie a Irského království roku 1801. Princip odpovědnosti ministrů vlády v dolní komoře parlamentu se začal rozvíjet ve století 19. a svrchovanost Dolní sněmovny byla ustanovena na počátku 20. století.

Roku 1909 navrhla dolní komora zákon, který měnil daňový systém v neprospěch bohatých vlastníků půdy. Tento návrh zákona byl horní komorou (jejíž mnozí členové byli touto změnou poškozeni) odmítnut. S ohledem na popularitu tohoto zákona a neoblíbenost Sněmovny lordů vyhrála Liberální strana dvoje volby. Na základě tohoto mandátu navrhl předseda této strany zákon omezující moc horní komory. Pod pohrůžkou jmenování mnoha *peerů* do horní komory a tím překonání většiny Konzervativní strany v horní komoře, tento navrhovaný zákon přijala.

3.1.2 Struktura parlamentu a jeho pravomoci

Parlament Spojeného království je dvoukomorový (bikamerální). Skládá se z Horní sněmovny neboli Sněmovny Lordů (*House of Lords*) a Dolní sněmovny neboli Sněmovny obcí (*House of Commons*). Zákonodárnou moc mají tři elementy – panovník, Sněmovna Lordů a Dolní sněmovna. Jsou od sebe vzájemně oddělené a žádný jednotlivec nemůže být účasten ve více částech. Členové horní komory nemohou volit poslance dolní komory a podle zvykového práva je nevolí ani panovník.

Pravomoci panovníka jsou stále formálně rozsáhlé. Jeho souhlas je například vyžadován u každého zákona, jmenuje předsedu vlády a rozpouští parlament.

Základ parlamentu tvoří Dolní sněmovna, která je volená na základě většinového volebního práva, známého pod názvem *first-past-the-post*¹⁴ a jednomandátových obvodů. Každý z 650¹⁵ poslanců (počet je daný a neměnný)¹⁶ může být zvolen pouze v tom volebním obvodu, v němž má trvalé bydliště. V důsledku toho jsou poslanci úzce spjati se svými volebními obvody a s organizací vlastní politické strany. Britská Dolní sněmovna zasedá v roce ve čtyřech obdobích po čtyřech dnech. Svou koncepcí patří k typu „parlamentu proslovů“, tedy ke sboru, který převážnou vládou vypracované návrhy pouze schvaluje. S tím souvisí i to, že v Dolní sněmovně je poměrně těsný prostor určený pouze pro 450 osob (aby nevznikl dojem velké prázdnoty, jak pravil *Winston Churchill*)¹⁷

Všeobecné volby do Dolní sněmovny se konají minimálně jednou za 5 let (výjimku lze stanovit v mimořádných případech schválením zákona oběma komorami parlamentu).

Aby se všechny zákony staly po právu platnými, musí projít dolní komorou parlamentu, která jako jediný orgán schvaluje daňové zákony a státní rozpočet. Členové vlády (včetně jejího předsedy) musí pravidelně odpovídat na otázky poslanců dolní komory.

---

¹⁴ *Parliament.uk* [online]. 3.2002 [cit. 2011-04-04]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/education/online-resources/parliament-explained/what-parliament-does/>>.

¹⁵ Počet k 10. květnu 2011 je 648.

¹⁶ Počet je odlišný pouze v případě, že některý z poslanců složí svou funkci nebo zemře. Více v podkapitole nazvané: „*Dolní sněmovna (House of Commons)*“.

¹⁷ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha : Linde, 2006 s. 174.

Horní sněmovna (Sněmovna lordů) se skládá především z osob, které svůj mandát dědí, jsou-li dědičnými šlechtici, nebo získávají od panovníka, je-li jim šlechtický titul udělen jako odměna za jejich zásluhy.¹⁸ Nenazývají se poslanci, ale *peers* (šlechta).

Počet členů horní komory není pevný a mění se každým rokem. K 20. dubnu 2011 má Horní sněmovna 789 členů¹⁹ (+ 41, kteří nejsou přítomni nebo jsou zbaveni práva hlasovat). Po dobu výkonu funkce jsou dále členy Sněmovny lordů zástupci anglikánské církve. Jedná se o 26 nejstarších církevních hodnostářů a jmenovitě v této skupině jsou zastoupeni biskupové – arcibiskupové z Canterbury a z Yorku, biskupové z Londýna, Durhamu a Winchesteru a dalších 21 starších diecézních biskupů z ostatních diecézí), kteří zasedají v horní komoře do doby, než odejdou do penze. Velkou skupinou jsou i osoby, které od roku 1958 mohou být jmenovány lordy na doživotí (bez možnosti předání křesla dědicům) zpravidla na základě určitých zásluh.

Od platnosti zákonů z roku 1911 a 1949 jsou pravomoci Sněmovny lordů mnohem menší než Dolní sněmovny. Všechny zákony s výjimkou daňových zákonů a zákona o státním rozpočtu, jsou v této sněmovně diskutovány s možností navrhnout změny nebo odmítnout jejich přijetí. Přesto se zamítnutí schválení zákona může zpozdit v jeho přijetí maximálně o dobu trvání dvou zasedání parlamentu. Po této době může projít zákon bez souhlasu horní komory. Horní komora má také právo vznášet dotazy na členy vlády a zřizovat několik komisí.

Obě sněmovny zasedají ve Wesminsterském paláci, který je součástí monumentálního architektonického komplexu *the Houses of Parliament*. Obě zasedací místnosti mají podobné uspořádání. V čele Dolní sněmovny je křeslo předsedy, kterému se říká *Speaker*. Po jeho pravé ruce sedí poslanci vládnoucí strany, po levé ruce opozice. Poslanci obou politických táborů tedy sedí proti sobě. Horní sněmovna je uspořádána podobně, ale v jejím čele je trůn, kde jednou za rok usedá královna, aby zahájila nový parlamentní rok.²⁰

Silné postavení parlamentu je však ještě vyšší měrou výsledkem principu parlamentní suverenity a v důsledku toho tradiční britské ústavní zásady, podle níž je

---

¹⁸ Pouze na dobu jejich života, titul není přenosný.

¹⁹ *Parliament.uk* [online]. 20.4.2011 [cit. 2011-04-20]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/about/faqs/house-of-lords-faqs/>>.

²⁰ Zajímavostí je, že nový parlamentní rok se odbývá na přelomu října a listopadu, což je doba, kdy slavili Nový rok Keltové.

obecná normotvorná činnost v principu věcí parlamentu, jehož zákony nejsou ničím omezeny.²¹ Tuto skutečnost dokládá klasická formule z roku 1648, která zní: „Parlament může vše kromě přeměny muže v ženu a ženy v muže.“²²

3.1.3 Dolní sněmovna (*House of Commons*)

Předchozí podkapitola ve svém obsahu přiblížila fungování zákonodárné moci ve Velké Británii. Následující dvě podkapitoly hlouběji odkryjí historii, strukturu obou komor, jejich funkce a zastoupení (dříve a dnes), pravomoci, vztahy²³ a vazby mezi nimi.

3.1.3.1 Historie

Současný Parlament Spojeného království Velké Británie a Severního Irska má své kořeny v Anglickém parlamentu. Tento parlament se vyvinul z královské rady, středověkého poradního orgánu, anglického panovníka. Tato rada se scházela na krátká jednání a jejími členy byli šlechtici a církevní hodnostáři a hlavním úkolem bylo odsouhlasení daní navrhovaných panovníkem. K rozdělení původně jednokomorového parlamentu na dvě komory došlo za vlády Eduarda III. - nižší šlechta a měšťané zasedali v Dolní sněmovně, zatímco církevní hodnostáři a aristokracie ve Sněmovně lordů.

Z hlediska novodobé historie je významné 19. století, během něhož došlo k výrazným změnám v Dolní sněmovně. Dolní komora navrhla změny volebních obvodů tak, aby byly odstraněny anomálie v počtu obyvatel jednotlivých volebních obvodů. Příkladem takového města byl *Old Sarum*²⁴, který měl přes svých pouhých šest voličů dva zástupce v Dolní sněmovně.

Jeho opakem bylo město *Manchester*, které již v té době patřilo mezi velká anglická města, přesto nemělo v Dolní sněmovně žádné své zastoupení.

---

²¹ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2., aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006. s. 172.

²² 1648, Henry Herbert, 2. hrabě z Pembroke: „*Parliament can do anything but make a man a woman and a woman a man.*”

²³ Vztahům mezi parlamentem a vládou je věnována kapitola č. 5, nazvaná: „*Vztah legislativy a exekutivy, (vztah parlamentu a vlády), odpovědnost suverenity parlamentu*“.

²⁴ Původně hradiště, později osada, ležící na řece *Avon*. Město nebylo téměř obydlené, přesto mělo na začátku 19. století stále formální parlamentní zastoupení.

Danou situaci vyřešila až reforma zákona z roku 1831 (přijata 1832) známá pod názvem "*Great Reform Act*". Tímto zákonem byly zrušeny neobydlené čtvrti, byly stanoveny jednotné volební požadavky pro tyto oblasti a zajištěna reprezentace (zastoupení) v Dolní sněmovně městům s větším počtem obyvatel.

Po této reformě následovala další, která způsobila, že Horní sněmovna ztratila pravomoc odmítnout přijetí zákona a zároveň došlo k akceptaci politického principu, že k vyslovení nedůvěry vládě má právo pouze Dolní sněmovna.

K další důležité změně (v poměru sil obou komor) došlo ve 20. století. V roce 1909 byl navržen státní rozpočet s výraznými sociálními programy a byly navrženy nové daně, které se týkaly především bohatých vlastníků půdy. Tento návrh byl odmítnut, vláda odstoupila, a byly vypsány nové volby.

Po volbách v prosinci 1910 vláda Liberální strany navrhla omezení pravomocí Sněmovny lordů a pod pohrůzkou jmenování mnoha nových peerů do horní komory, ho i prosadila. Zákon přijatý roku 1911 tak změnil rovnováhu obou komor. Horní komora mohla zdržet přijetí zákona pouze na období tří zasedání sněmovny nebo dvou let. Tím se Dolní sněmovna stala dominantní silou parlamentu, a to jak v teorii, tak v praxi. Takový parlament je nazýván asymetrickým bikameralismem, neboli parlamentem, kde jedna z komor dominuje nad tu druhou, jak je tomu i v tomto případě.

V roce 1918 dostaly ženy starší 30 let volební právo. Během dalších deseti let následovalo přijetí zákona, kterým byla tato hranice snížena na 21 let, a tak bylo umožněno ženám být zvolené do poslaneckého křesla v mladším věku. První řádně zvolenou členkou poslanecké sněmovny byla v roce 1918 hraběnka *Constance Markiewicz*, zvolená ve volbách v roce 1918. Nicméně své místo v Dolní sněmovně nezaujala, a to na protest proti britské politice vedené v Irsku. První ženou, která byla zvolena a přijala svůj úřad, se tak stala roku 1919, vikomtesa *Nansy Astor*, která byla původem Američanka.

21. století zatím doprovází dvě význačné události. První je skandál související se zneužitím parlamentních nákladů, z května 2009 a druhou jsou květnové parlamentní volby v roce 2010.²⁵

V první události šlo o velký politický skandál, vyvolaný zveřejněným listu obsahující informace o výdajích členů Parlamentu Spojeného království.

---

²⁵ Parlamentním volbám 2010 se podrobně věnuje 8. kapitola.

Britská veřejnost byla velice pobouřena tím, co všechno si nechávají volení zástupci proplácet, zvláště pak v období finanční krize, kdy spousta Britů přišlo o zaměstnání.

Politický skandál způsobil ztrátu důvěry veřejnosti v čestnost poslanců a parlamentu. Skandál zasáhl všechny strany, ale nejvíc politicky poškodil vládnoucí labouristy. Během několika týdnů rezignovalo na svou funkci několik poslanců následovaných předsedou Dolní sněmovny *Michaelem Martinem*. Ve Velké Británii tak podobná situace nastala poprvé po tři sta letech, během kterých v Británii nemusel předseda Dolní sněmovny podávat demisi. Naposledy rezignoval v roce 1695 *John Trevor* kvůli přijetí úplatku. O vyřešení se měla postarat reforma, v níž bylo obsaženo např. zrušení proplácení hypoték, ztracení nároků na proplácení druhého bytu pro poslance bydlící v okolí Londýna. Dále nebylo možné poslanci zaměstnávat rodinné příslušníky. Dodržování a realizaci těchto návrhů byl pověřen Nezávislý úřad pro parlamentní standardy.

3.1.3.2 Členové Dolní sněmovny

Dolní komora je na rozdíl od Sněmovny lordů orgánem, kde jsou jeho členové (poslanci) ustanoveni do své funkce na základě většinového volebního práva a jednomandátových obvodů.

Všeobecné volby jsou uskutečňovány poté, co panovník rozpustí parlament. Tento termín bývá určen podle doporučení současného premiéra, běžně bývá vypisován po čtyřech letech. Přesto termín voleb nesmí překročit pětileté období s výjimkou případu, kdy je funkční období parlamentu prodlouženo zákonem přijatým oběma komorami parlamentu a je schválen panovníkem.

Každý z 650 poslanců²⁶ (dnes již 648)²⁷ může být zvolen jen v tom obvodu, v němž má trvalé bydliště. K dnešnímu dni zastává tuto pozici 504 mužů a 144 žen, kde nejmladším poslancem je 25 let stará *Pamela Nash*, vystupující za labouristickou stranu. Naopak nejstarším členem je jednaosmdesátiletý sir *Peter Tapsell*, za stranu

---

²⁶ Počet členů dolní komory podle posledních parlamentních voleb v květnu 2010.

²⁷ Ve volbách v květnu 2010 bylo zvoleno do křesel Dolní sněmovny 650 poslanců. 26. ledna 2011 odstoupil ze své funkce *Gerry Adams* a 9. května 2011 zemřel *David Carins*. Počet se tedy snížil na 648 členů.

konzervativců.²⁸ Pasivní a aktivní legitimace do Dolní sněmovny parlamentu byla aktem o parlamentních volbách z roku 1965 (*Parliamentary Elections Act*) stanovena na 21 let. Jen o čtyři roky později, v roce 1969 byl vydán zákon reformující rodinné právo. V tomto aktu byla hranice aktivní legitimace snížena na 18 let.²⁹ Z možnosti volit a být zvolen do Dolní sněmovny, jsou vyloučeni:

- a) nezletilí (18 let aktivní legitimace, 21 let pasivní legitimace);
- b) členové Sněmovny lordů;
- c) duševně nemocní lidé;³⁰
- d) osoby, které spáchaly trestný čin a byly odsouzeny k trestu odnětí svobody na více než jeden rok;³¹
- e) cizinci, nezahrnuje osoby trvale žijící ve Spojeném království občany Spojeného království, Britských zámořských teritorií, Irska a členy Commonwealthu;
- f) britský občan ztrácí volební po 15 letech od chvíle, co odcestuje ze země.

K pravomoci obou komor parlamentu může být řečeno, že není zdaleka tak rovnomocná. Vzhledem k tomu, že ústava Velké Británie spočívá v převážné míře na ústavních zvyklostech (*conventions of the constitutions*), ustálily se ve Velké Británii ty, podle nichž je parlament (rozumí se tím v praxi Dolní sněmovna) prakticky všemocný. Britské ústavní zvyklosti proto neznají vymezení zákonodárné pravomoci Dolní sněmovny. V praxi, jak dále uvádím, je ovšem Dolní sněmovna značně ve svých pravomocech omezena vládou,³² a to zejména pokud jde o zákonodárnou iniciativu.

---

²⁸Více této tématice se bude věnovat kapitola věnovaná parlamentním volbám v roce 2010 a v rámci podkapitoly politické strany.

²⁹CARROLL, Alex. *Constitutional and administrative law*. 1st ed., Harlow : 1998. s. 97. „18-20. letá osoba je dostatečně stará aby se účastnila voleb, ale ne na tolik aby mohla ve volbách zasedat (být zvolena)“.

³⁰Podle zákona o duševním zdraví z roku 1983 (*The Mental Health Act*).

³¹Osoba neschopná platit své závazky, nad kterou je vyhlášena insolvence, nemůže být podle insolvenčního zákona z roku 1986 zvolena do funkce poslance Dolní sněmovny. Pokud se osoba do úpadku dostane až po svém zvolení, je ze své funkce do 6 měsíců odvolána.

³²Přestože je vláda primárně odpovědná Dolní sněmovně.

Pokud jde o Horní sněmovnu, náleží jí v současné době na základě Zákonů o parlamentu (*Parliament Acts*) z roku 1911 a 1949 pouze jediné významnější oprávnění – odložit přijetí zákona o jeden rok (finančního zákona jen o jeden měsíc).³³

3.1.3.3 *Speaker, Tajemník, Královský ceremoniář*

Na počátku každého funkčního období nového parlamentu si Dolní sněmovna volí jednoho ze svých členů do funkce předsedajícího (*Speaker*). Pokud je původní předsedající zvolen i do nového parlamentu, může být prohlášen i mluvčím nově zvolené dolní komory, jinak je zvolen v tajné volbě. Předsedajícím se stává tehdy, pokud získá u voleb více než 50 procent hlasů. Po svém zvolení není nadále vázán loajalitou ke své straně a vystupuje jako nestranná osoba. Jeho povinnosti ve volebním obvodu do značné míry plní poslanec sousedního okrsku, protože Mluvčí nemůže například vystoupit ve sněmovně a hájit zájmy svých voličů.

Ve volbách může nastat i situace, že ani jeden z kandidátů nezíská potřebných 50 procent hlasů. Osoby s nejmenším počtem hlasů jsou z kandidatury vyloučeni.³⁴ Následuje druhé kolo voleb, které probíhá zcela stejně. Tento proces se opakuje tak dlouho, dokud alespoň jeden z kandidátů nezíská nadpoloviční počet hlasů.

Speaker je vedoucím úředníkem a nejvyšší autoritou Dolní sněmovny. V současné době tuto roli zastává *John Bercow*.³⁵ V době řízení schůze sněmovny má předsedající oblečen černý ceremoniální plášť. Křeslo, ze kterého řídí jednání je umístěno v čele sněmovny. Je také předsedajícím komise schvalující pravidla jednání Dolní sněmovny a řídí jednání komory - udělováním práva promluvit jednotlivým poslancům. Mezi jeho další pravomoci patří zejména:

- a) předsedat sněmovně;
- b) dohlížet nad regulérností jednotlivých procedur a na dodržování programu;
- c) garantovat to, že otázky pokládané během tzv. *Question time* jsou v souladu s pravidly;

---

³³ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007 s. 118.

³⁴ Popř. mohou svou kandidaturu do 10 minut od vyhlášení výsledků stáhnout.

³⁵ *Parliament.uk* [online]. 20.4.2011 [cit. 2011-04-20]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/business/commons/the-speaker/>>. „Do svého úřadu nastoupil 22. června 2009.“

- d) určovat, v jakém pořadí budou otázky kladeny;
- e) sledovat, zda všechny politické strany dostaly odpovídající prostor;
- f) dohlížet, aby někteří rebelující poslanci nebyli diskriminováni vlastní stranou a dostali přiměřený prostor;
- g) chránit parlament před snahou vlády přijmout návrh zákona příliš rychle;
- h) rozlišit návrh finančního zákona, se kterým je nutno nakládat poněkud odlišným způsobem;
- i) pokládat doplňující otázky;
- j) oznámit výsledek hlasování – sám Mluvčí hlasuje pouze v případě rovnosti hlasů;
- k) oznámit přípravu doplňovacích voleb;
- l) určovat, do kterých výborů bude návrh zákona postoupen;
- m) reprezentovat parlament navenek.³⁶

Mluvčí Dolní sněmovny vykonává svou funkci až do svého odchodu do penze, ve funkci totiž zůstává i při změně vlády. Je zvykem, že se předsedající a jeho zástupci neúčastní hlasování a jednání jednotlivých politických klubů. Tato tradice nestrannického předsedy se vyvinula až zhruba v polovině 19. století.³⁷

Tajemník Dolní sněmovny je hlavním poradcem pro pravidla jednání sněmovny a vedoucí představitel exekutivy dolní komory. Je trvalým zaměstnancem, nikoli poslancem. Konzultuje a doporučuje s předsedou sněmovny pravidla jednání dolní komory. Dále podepisuje směrnice, oficiální zprávy z jednání a schvaluje účetnictví. Předsedá managementu dolní komory, který sestává z vedoucích šesti oddělení dolní komory.

Dalším hodnostářem je Královský ceremoniář, jehož povinností je udržovat řád a bezpečnost v dolní komoře. Tento úředník nosí ceremoniální palcát, symbol autority panovníka a Dolní sněmovny. V době jednání komory je palcát položen na stolu v Dolní sněmovně.

---

³⁶ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?*. 1.vyd., Slon : Praha. 2004. s. 143 –144.

³⁷*Aph.gov.au* [online]. 20.4.2011 [cit. 2011-04-20]. Parliament of Australia, House of Representative, Infosheet no. 3, The Speaker. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.aph.gov.au/house/info/infosheets/is03.pdf>>. s. 4.

3.1.3.4 Plénum a výbory

Zásadní záležitosti se v britské Dolní sněmovně řeší v plénu, avšak k některým je vhodnější využít výbory. Může se stát, že je výborem ustanovena celá dolní komora pak se jedná o tzv. výbor celé sněmovny (*Committee of the Whole House*) nebo mohou být ustanoveny jednotlivé výbory. Ty se dělí na stálé (*standing*) a výběrové (*select*). Třetí skupinu, která je někdy uváděna samostatně, tvoří společné výbory (*joint committees*), v nichž zasedají členové obou komor; tyto společné výbory mohou být stálé nebo výběrové.

Stálé výbory jsou většinou určeny k posuzování technických detailů návrhů zákonů, kam bývají přikázány po druhém čtení. Skládají se z několika desítek členů, přičemž je respektováno rozložení politických sil v celé sněmovně.³⁸ Během své práce posuzují návrhy zákonů článek po článku a jsou oprávněny k nim přijímat dodatky a změny, které však později musí potvrdit celá komora. Kromě výborů posuzujících vládní návrhy zákonů existují i stálé výbory zabývající se dokumenty Evropské unie a delegovanou legislativou. I přes svůj název nejsou tyto výbory ani stálé, ani úzce specializované, tak jako tomu bývá v jiných parlamentech.

Dále existují tzv. Velké výbory (*Grand Committees*) a to konkrétně Skotský velký výbor (*Scottish Grand Committee*), Velšský velký výbor (*Welsh Grand Committee*) a Severoirský velký výbor (*Northern Ireland Grand Committee*), které jsou složeny z poslanců příslušných regionů (a případně i dalších) a které se zabývají návrhy zákonů určenými právě pro zmíněné regiony. Díky procesu devoluce a zřízení Skotského parlamentu a Velšského shromáždění se jejich působnost bude měnit a rozšiřovat.³⁹

Výběrové výbory se specializují na určité oblasti a jejich členové bývají vybíráni dle svých znalostí v daných oblastech. Jejich úkolem je poskytovat pokud možno nestrannou odbornou analýzu určité problematiky či provést šetření v konkrétní věci. Mnoho výborů kopíruje svým zaměřením jednotlivé vládní úřady, jež tak může kontrolovat, například tím, že si zve zodpovědné ministry a vysoce postavené úředníky, aby vysvětlili své záměry a rozhodnutí.

---

³⁸ ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?*. 1.vyd., Slon : Praha. 2004. s. 136.

³⁹ *Parliament.uk* [online]. 29.4.2011 [cit. 2011-05-01]. The United Kingdom Parliament, Committees. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/about/how/committees.cfm>>.

Zjištěná fakta pak často inspirují poslance k pokládání dotazů během tzv. *Question time*. Předsedy těchto výborů bývají často opoziční poslanci, přesto si nad jejich činnostmi udržují kontrolu jejich vládní kolegové.⁴⁰

3.1.3.5 Legislativní proces

Jednou z nejvýznamnějších funkcí britské Dolní sněmovny je její legislativní funkce a kontrola financí. Zákonodárství je na území Velké Británie realizováno zákony Spojeného království. Těch existuje několik druhů. Vzhledem k tomu, že je Spojené království členem Evropské unie, jsou pro ně a občany závazné její normy tzv. evropské právo (*European Law*). Další skupinu zákonů představuje soubor tzv. zvykového práva (*Common Law*), které vznikalo v průběhu staletí rozhodnutími soudů. V dalších obdobných případech se pak postupovalo podle dřívějších rozsudků, pokud nebyly změněny vyšším soudem. Konečně třetí skupinu tvoří zákony přijaté parlamentem, které se označují jako statutární (*Statute Law*). Zákon schválený parlamentem, který obdržel i královský souhlas (*Royal Assent*), se označuje jako *Act of Parliament*.⁴¹ Zákony můžeme rozlišovat i podle jejich typu. Základním rozdělením je rozdělení na zákony soukromé a veřejné.

Zákony veřejné mohou mít platnost na celém území Spojeného království včetně Skotska, (avšak vzhledem k oddělené platnosti skotského práva, mnoho z nich na území Skotska neplatí),⁴² nebo jen na některé jeho části - Anglie, Wales a Severní Irsko.

Naopak zákony soukromé disponují působností místní a osobní, která dává zvláštní pravomoci orgánům, jako jsou místní úřady nebo uděluje výjimky práva v konkrétních zeměpisných oblastech.

---

⁴⁰ ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?*. 1.vyd., Slon : Praha. 2004. s. 136.

⁴¹ Za rok jich je parlamentem přijato okolo 100, během stejné doby však vznikne zhruba 3000 pravidel, nařízení a regulací označovaných jako *Statutory Instruments, Orders and Regulations*, které jsou vytvářeny exekutivou jménem parlamentu díky tzv. delegované (přenesené) legislativě (*delegated legislation*). Z toho důvodu byl v parlamentu zřízen zvláštní výbor – *Security Committee* – který kontroluje a dohlíží na dodržení zákonnosti právních aktů vydaných na základě delegované moci.

⁴² Zákony pro decentralizované oblasti, které platí pouze pro Skotsko, jsou od roku 1999 vydávány výhradně Skotským parlamentem.

Podobu přímého zákonodárství tvoří parlamentní zákony a naopak pokud se hovoří o zákonodárství nepřímém, je tím myšleno tzv. delegované zákonodárství, které je ve Velké Británii velmi rozšířené.⁴³

Návrhy zákonů, které jsou v parlamentu předloženy k legislativnímu procesu, jsou známy pod označením „*Bill*“. S ohledem na oblast působnosti zákona a jeho způsoby přijetí, rozlišujeme návrh zákona:⁴⁴

- veřejný;
- soukromý;
- hybridní;
- soukromý členů parlamentu.

Veřejný návrh zákona (*Public Bill*) je nejčastějším typem návrhu. Charakteristickým znakem je obecná aplikovatelnost. Návrhy veřejných zákonů se dále dělí na vládní návrhy (*Government Bills*) a návrhy jednotlivých členů parlamentu (*Private Member's Bills*). Veřejným návrhem je např. zákon o provozu na pozemních komunikacích a zákon o zdravotnické péči.

Opakem je soukromý návrh (*Private Bill*), který se vztahuje na konkrétní fyzické či právnické osoby či skupiny osob. Pokud jsou tyto návrhy přijaty, stávají se soukromými zákony (parlamentu).⁴⁵

Hybridní návrh (*Hybrid Bill*) je veřejný návrh zákona, který ovlivňuje soukromé zájmy určitých osob nebo organizace. Obecně je tento návrh předložený vládou za jiné než parlamentní orgány, jako jsou např. místní úřady a dále je zpracován jako soukromý návrh. V historii byly tyto hybridní návrhy nejčastěji podávány vládou za železniční společnosti a dopravní agentury, které žádaly o povolení na velké projekty, které byly považovány za národní zájem a mohly tak ovlivnit velký počet soukromých zájmů.

Soukromé návrhy členů parlamentu (*Private Member's Bill*) jsou veřejnými návrhy podanými poslanci a lordy, kteří nejsou vládními ministry. Stejně jako u ostatních návrhů zákonů jejich účelem je změnit zákon. Přesto se pouze malé množství těchto návrhů stalo zákony a legislativu mohou ovlivnit pouze nepřímo.

---

⁴³ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. s. 119.

⁴⁴ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 364.

⁴⁵ CARROLL, Alex. *Constitutional and administrative law*. 1st ed., Harlow : 1998. s. 106.

Projednáni samotných návrhů zákonů v parlamentu (které jsou přibližně z 90 % výsledkem vládní iniciativy)⁴⁶ je právně formalizováno procesními řády. Zákonodárná iniciativa může být předložena do obou sněmoven, je však pravidlem, že důležité vládní návrhy se podávají v Dolní sněmovně. Pouze návrhy týkající se právních a soudních záležitostí se podávají ve Sněmovně lordů. Zákony musí být v zásadě schváleny v obou sněmovnách, kromě jistých výjimek. Pokud parlament návrh zákona (*Bill*) schválí, stává se z něj zákon (*Act*) a je součástí psaného práva. Pracovní návrh zákona bývá předán specializovaným právníkům Úřadu vlády, kteří mu dají finální podobu,⁴⁷ samozřejmě za neustálých konzultací se zmíněným zodpovědným úřadem. Návrh zákona poté bývá projednán vládou a dále je pak postoupen parlamentu - a to buď horní, nebo dolní komoře. Každá zákonodárná předloha (*Bill*) je podrobena v obou komorách parlamentu třem „čtením“.⁴⁸

První čtení má pouze formální význam a v této fázi legislativního procesu není o návrhu hlasováno. Návrh zákona je vytištěn, předložen a je stanoveno datum pro druhé čtení.

Druhé čtení je významnější, trvá zpravidla jeden až dva dny a je spojeno s hlavní debatou příslušných vládních ministrů s opozicí. Následuje postoupení návrhu zákona Výboru celé sněmovny (*Committee of the Whole House*), což je celá sněmovna řízená v tomto případě speciálním, věcně příslušným předsedajícím. Zde je detailně podle připomínek upravována předloha zákona, načež iniciátor – zpravidla kabinet – rozhodne, zda a kdy dojde k třetímu čtení.⁴⁹ Před třetím čtením dochází k fázi nazývané *Report Stage*, kde se referuje o přijatých opravách a je zde dán prostor pro další možné změny v návrhu zákona.

Třetí (konečné) čtení je spojeno s debatou o konečném znění a podobě připravovaného zákona. Tato debata bývá zpravidla kratší, než je tomu ve druhém čtení.

---

⁴⁶ STEED, Michael., FINER, Samuel Edward. *Modern Political Systems: Europe*. 7th ed., Englewood Cliffs : 1990. str. 109.

⁴⁷ Viz. příloha 1, nazvaná *order paper* (pracovní návrh).

⁴⁸ V průběhu legislativního procesu dochází ještě k tzv. Pre-legislative scrutiny – kontrola návrhu zákona a Consideration/Report Stage – zde se referuje o přijatých opravách.

⁴⁹ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3, přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. s. 119.

Konečnou fází legislativního procesu dotváří tzv. *Royal Assent* neboli královský souhlas, ten lze podle aktu z roku 1967 udělit dvěma způsoby:⁵⁰

- zákon je vyhlášen tzv. *Speakerem* v Dolní sněmovně a lordem kancléřem ve Sněmovně lordů v souladu s pravomocí, která jim byla udělena panovníkem v královském patentu, nebo
- hromadné udělení souhlasu jednou ročně, obvykle na konci zasedání, podpisem dokumentu označovaného jako *Commission*, který nařizuje lordům, známým jako Královští komisaři (*Royal Commissioners*), aby oznámili ve Sněmovně lordů před shromážděnými členy obou komor, že Královna udělila svůj souhlas schváleným návrhům zákonů.⁵¹

Dolní sněmovna má také za úkol pečlivě dohlížet na finance, které užívá exekutiva. Každý rok představuje před dolní komoru ministr financí (*Chancellor of the Exchequer*) se svým prohlášením návrhu o rozpočtu (*Budget Statement*). Tento návrh bývá poslancům představen v létě a je součástí návrhu finančního zákona (*The Finance Bill*).

3.1.4 Sněmovna lordů (*House of Lords*)

Sněmovna lordů (*House of Lords*)⁵² je horní komorou Parlamentu Spojeného království, do kterého patří dále výše zmíněná Dolní sněmovna a panovník. Obě sněmovny zasedají ve Westminsterském paláci. Primární účel Sněmovny lordů jako horní komory parlamentu je zkoumání právních předpisů navržených Dolní sněmovnou, a to formou debat, případně skrze návrhy na změny právních předpisů.

Pravomoci lordů v otázce přijímání legislativy jsou značně omezené a to jak zákony (konkrétně zákony z roku 1911 a 1949), tak i konvencemi. Návrhy veřejných zákonů tak sice mohou odmítnout, ale jejich rozhodnutí zdržuje platnost těchto zákonů pouze o rok, protože při dalším zasedání parlamentu je Dolní sněmovna může znovu schválit a tentokrát již není nutný souhlas horní komory.

---

⁵⁰ Formy nabytí účinnosti byly stanoveny zákonem z 10. května 1967, tzv. *the Royal Assent Act*.

⁵¹ CARROLL, Alex. *Constitutional and administrative law*. 1st ed., Harlow : 1998. s. 111.

⁵² Dále se setkáváme s označením páni (*Lords*), v zákoně o parlamentu nalezneme horní komoru pod označením Páni duchovní a svěští (*the Lords Spiritual and Temporal*) a také se můžeme setkat s označením sněmovna šlechty (*House of Peers*), toto označení je užíváno pro slavnostní účely.

Výjimku tvoří návrh zákona, kterým by bylo prodlouženo funkční období dolní komory nad pět let, návrhy privátních zákonů, návrhy zákonů předaných do Sněmovny lordů méně než měsíc před koncem zasedání a návrhy zákonů, které zahájily schvalovací proces v horní komoře. Ještě přísnější podmínky platí pro návrhy finančních zákonů (*Money Bills*). Ty může Sněmovna lordů pozdržet o pouhý měsíc a není oprávněna k nim přijímat dodatky.⁵³

V jiných návrzích lordi mohou dělat změny, ale ty však musí být schváleny dolní komorou. Mnoho takových změn a dodatků poslanci opravdu přijmou, protože jsou jimi návrhy zpřesněny, některé však odmítnou. V tom případě se návrh vrací do horní komory a celý proces se může i několikrát opakovat. Konečné slovo má Dolní sněmovna, která disponuje možností prosadit svůj návrh při dalším zasedání parlamentu.⁵⁴

Dalším omezením je zvykové právo nezamítat zákony, které je obsahem vládního prohlášení. Podle zvyku, který pochází z období před vydáním zákonů uvedených výše, nemůže horní komora navrhnout zákon obsahující novou daň nebo změnu současné daně.

Poté, co byly postupně pravomoci horní komory omezeny, stala se hlavní parlamentní silou Dolní sněmovna.

3.1.4.1 Historie

Současný Parlament Spojeného království se vyvinul z královské rady neboli *Magnum Concilium*,⁵⁵ středověkého poradního orgánu, anglického panovníka. Tato rada se scházela na krátká jednání a jejími členy byli šlechtici a církevní hodnostáři a hlavním úkolem bylo odsouhlasení daní navrhovaných panovníkem.

První parlament, který je považován za základní formu parlamentu, byl parlament z roku 1295, nazývaný *Model Parliament*. Jeho členy byli arcibiskupové, biskupové, opatové, hrabata, baroni a volení zástupci hrabství a měšťanstva. Vliv parlamentu se postupně rozvíjel a jeho moc závisela na schopnostech panovníka.

---

⁵³ *Parliament.uk* [online]. 29.4.2011 [cit. 2011-05-02]. The United Kingdom Parliament, House of Lords. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/>>.

⁵⁴ *Parliament.uk* [online]. 29.4.2011 [cit. 2011-05-02]. The United Kingdom Parliament, About Parliament, Making a Law. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/about/how/laws/>>.

⁵⁵ Naposledy bylo takové to shromáždění svoláno v roce 1640, po porážce Karla I. Skotskem.

Roku 1295, za vlády Eduarda III. byl jednokomorový parlament rozdělen na komory dvě. V dolní komoře zasedali měšťané a nižší šlechta, zatímco ve Sněmovně lordů byli církevní hodnostáři a aristokracie. Horní komora měla v té době daleko větší pravomoci než Dolní sněmovna.

V 15. století došlo k velkému poklesu vlivu aristokracie v důsledku občanské války, známé jako *Válka růží*, kdy velká část příslušníků vysoké šlechty padla ve válkách nebo byla popravena a jejich majetek propadl ve prospěch panovníka.⁵⁶ Přestože byla Sněmovna lordů stále silnějším článkem parlamentu, nešlo si nepovšimnout stále vzrůstající moci Dolní sněmovny. Míra pravomoci horní a dolní komory se na pomyslných vahách vyrovnala už o sto let později, kdy panovník Karel I. prohrál v občanské válce, byl popraven a k moci se dostal lord *Cromwell*, který vyhláší republiku. Sněmovna lordů se otřásla doslova v základech. Lord Cromwell a jeho následovníci zredukovali horní komoru na bezmocný orgán a naopak dali Dolní sněmovně výsadní postavení.

19. března 1649 byla Sněmovna lordů na základě parlamentního zákona zrušena. Obsahem tohoto zákona bylo tvrzení, že Dolní sněmovna má dlouholeté zkušenosti, tudíž Sněmovna lordů je zcela zbytečný a nepotřebný orgán, který je pro lid Anglie nebezpečný. Vláda protektorátu byla ukončena až Cromwellovou smrtí. Roku 1660 je Sněmovna lordů opět svolána a obnovena vláda monarchie.

V 19. století se počet členů horní komory (z původních asi 50 členů) znatelně zvýšil a vliv jednotlivých členů tak poklesl. Velkým impulsem k posílení moci dolní komory bylo i přijetí reformy z roku 1832. Volební právo bylo před tím silně omezeno vlastnictvím majetku a hranice jednotlivých volebních obvodů neodrážely narůstající počet obyvatel měst (například *Manchester* neměl v Dolní sněmovně svého samostatného zástupce, zatímco *Old Sarum* s šesti voliči volilo dva poslance).

Další ztrátou pozice Sněmovny lordů byly změny roku 1911. Liberální strana navrhla roku 1909 rozpočet s výrazně sociálním zaměřením a změnu daní zaměřenou na vyšší zdanění bohatých vlastníků půdy. Tyto návrhy byly horní komorou odmítnuty a vláda rezignovala. Po volbách roku 1910 Liberální strana opakovala svůj návrh a pod pohrůžkou jmenování mnoha peerů do Sněmovny lordů ho přinutila přijmout.

---

⁵⁶ Jindřich VII. zcela zřetelně vymezil nadřazenost monarchy, symbolizovanou tzv. „*Crown Imperial*“
Růst panovníkovi moci pokračoval i v průběhu 16. století, za vlády dynastie Tudorců.

Zákon z roku 1911 pak omezil práva horní komory odmítnout přijetí zákonů – většina zákonů mohla být zpožděna maximálně o tři jednání sněmovny nebo o dva roky.

Roku 1958 se změnil dědičný systém členství ve Sněmovně lordů a byly vytvořeny pozice členů s doživotním členstvím bez možnosti předat toto členství svým dědicům. Počet členů této komory pak znatelně narostl. V druhé polovině 20. století Labouristé usilovali o zrušení horní komory parlamentu. Po vítězství ve volbách roku 1997 pod vedením *Tonyho Blaira* navrhovali zrušení členství dědičných lordů. Nakonec byl přijat kompromis na základě zákona z roku 1999, kterým ve Sněmovně lordů zůstalo pouze 92 členů s dědičným členstvím.

Po řadě reforem, které proběhly během posledních deseti let, se v roce 2011 počet dědičných lordů ustálil na 90.

3.1.4.2 Členství ve Sněmovně lordů⁵⁷

<i>Dědiční páni (Hereditary peers)</i>	90	(2 ženy)
<i>Páni na doživotí (Life peers)</i>	692	(178 žen)
<i>Duchovní páni (Spiritual peers)</i>	25	
<i>Páni práva (Law peers)</i>	23	(1 žena)
	<u>830</u>	(41 neaktivních)

Základním rozdílem mezi Sněmovnou lordů a Dolní sněmovnou je v jejím zastoupení a vzniku členství. V horní komoře členství nevzniká na základě všeobecných voleb, jak je tomu v dolní komoře, ale narozením, jmenováním královnou nebo na základě role zastávající v anglikánské církvi. V současné době má Sněmovna lordů 789 členů⁵⁸ (+ 41, kteří nejsou přítomni nebo jsou zbaveni práva hlasovat). Tento počet není pevný a mění se každým rokem.

3.1.4.2.1 Duchovní představitelé

Členové Sněmovny lordů, jejichž členství je v této komoře založeno na církevní hodnosti, jsou označováni jako *Lords Spiritual*. Původně tvořili v této komoře většinu.

⁵⁷ Kategorizace skupin a jejich zastoupení ve Sněmovně lordů. Uvedené počty jsou aktuální k datu 1. květen 2011. Zdroj: Informační kancelář Sněmovny lordů, Parlament Velké Británie.

⁵⁸ *Parliament.uk* [online]. 29.4.2011 [cit. 2011-05-02]. The United Kingdom Parliament, House of Lords. Dostupné na World Wide Web: < <http://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/>>.

Byli to arcibiskupové, biskupové, opati a proboštové anglikánské církve. Po roce 1539, po zrušení klášterů zde zůstali pouze arcibiskupové a biskupové.

Nyní je členy horní komory maximálně 26 osob. Pět z nich je jmenovitě určeno: jsou to vedoucí činitelé pěti nejstarších diecézí - arcibiskup canterburský, arcibiskup yorský a biskupové londýnský, durhamský a winchesterský. Dalšími členy je 21 služebně nejstarších biskupů diecézí anglikánské církve. Skotská církev nemá v horní komoře reprezentaci. Jedná se o protestantskou církev a nemá tedy biskupy ani arcibiskupy. Irská církev byla po sjednocení Irska a Velké Británie ve Sněmovně lordů zastoupena čtyřmi členy. Po jejím zrušení roku 1871 došlo i ke zrušení členství jejich zástupců v horní komoře. Totéž platí pro waleskou církev, která zanikla roku 1920. Některé jiné církve mají své reprezentanty jako světské členy Sněmovny lordů.

3.1.4.2.2 Světští představitelé

Po zrušení klášterů v letech 1536 až 1541 se tato skupina, nazývaná světští lordi (*Lords Temporal*), stala v Horní sněmovně početnější než církevní hodnostáři. Na rozdíl od církevních členů mohou být světští představitelé členy politické strany. Převážná většina těchto poslanců byla původně členy Sněmovny lordů na základě dědičného titulu, který jim byl udělen královnou na návrh předsedy vlády. Na rozdíl od členů Dolní sněmovny nejsou lordi za výkon svých funkcí placeni, výjimku tvoří pouze náhrady k pokrytí jejich účasti na zasedáních, která je dobrovolná. Toto pravidlo se nevztahuje na justiční lordy a dále pak na ty, kteří jsou současně členy vlády.⁵⁹

Největší skupinou *Lord Temporal* a tím i celé horní komory jsou tzv. *Life Peers*, kteří od vydání zákona v roce 1958, mohou být voleni na doživotí, zpravidla na základě určitých zásad.⁶⁰ Jejich členství v horní komoře vzniká na základě jmenování panovníkem, který tak v současnosti činí na doporučení premiéra. Podle zvykového práva mohou navrhnout nové členy i předsedové jiných stran a nezávislá komise. Nastávají i situace, kde je takovým lordem jmenován člen Dolní sněmovny, čímž si vláda vytvoří místo pro politika, jehož vyslání do Dolní sněmovny pokládá za potřebné. To se pak uskutečňuje pomocí doplňujících voleb.

---

⁵⁹ *Parliament.uk* [online]. 29.4.2011 [cit. 2011-05-02]. The United Kingdom Parliament, House of Lords. Dostupné na World Wide Web: < <http://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/>>.

⁶⁰ Hlavním rozlišujícím faktorem mezi *Life Peers* a *Hereditary Peers* je v dědičnosti. *Life peers* jsou jmenováni na doživotí, ale bez možnosti předání svého titulu na své děti.

Mimo to, premiér disponuje možností jmenovat lordem i osobu, která nebyla členem parlamentu, aby ji pak mohl povolát do kabinetu. V roce 1985 bylo celkem 343 lordů jmenovaných na doživotí.⁶¹

V roce 2000 vláda zřídila nezávisle jmenovanou komisi vedenou lordem *Stevenson Coddenham*. Ta měla vybrat z lidu, patnáct lordů, kteří by získali tento doživotní titul. Když v dubnu 2001 byl uveřejněn list se jmény 3000 žadatelů, setkal se u obyvatelstva pouze s kritikou, jelikož na “listě obyčejných lidí” v které lidé doufali, byly jen osoby známé a významné ve svém oboru.⁶²

Následující dvě skupiny lordů tvoří tzv. justiční lordové a páni s dědičným titulem (*Law Peers, Hereditary Peers*).

Lordi práva nebo justiční lordové jak bývají také nazýváni, byli jmenováni na základě zákona z roku 1876 do Sněmovny lordů, za účelem výkonu soudce nejvyššího odvolacího soudu. Podle tohoto zákona mohlo být jmenováno maximálně dvanáct starších soudců (*senior judge*). K tomu, aby byli jmenováni museli splňovat potřebné kvalifikační požadavky, vycházející ze zákona o soudech a právních službách z roku 1990.⁶³ Muselo se jednat o osobu advokáta s minimálně 15 letou praxí nebo muselo jít o držitele vysokých soudních funkcí – lord kancléř (před 2005), soudce u odvolacího soudu, nejvyššího soudu nebo případně nejvyššího civilního soudu – po dobu minimálně 2 let. Lordi práva se obecně neúčastnili politických debat, proto aby si udrželi soudcovskou nezávislost. Výkon funkce soudce byl limitován věkem. Poté co nějaký ze soudů dovršil 70 let, byl donucen (pokud vláda neprodloužila jeho funkci o 5 let) odejít do penze. Titul pánů práva jim zůstal doživotně, stejně jako křeslo v horní komoře. Podle ústavní reformy z roku 2005 (s účinností 2009), stávající soudci zasedající ve Sněmovně lordů byli jmenováni do funkce soudců nově zřízeného Nejvyššího soudu Spojeného Království a do doby než dovršili důchodového věku, se nemohli v horní komoře účastnit zasedání a hlasování. Jedním z hlavních odůvodnění této změny bylo rozdělení a stanovení pravomocí mezi mocí zákonodárnou a soudní.

Poslední skupinou, která ještě nebyla zmíněna, jsou tzv. dědiční pánové (*Hereditary Peers*).

---

⁶¹ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2., aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006 s. 170.

⁶² *En.wikipedia.org* [online]. 6.5.2011 [cit. 2011-05-10]. Life Peer. Dostupné na World Wide Web: <http://en.wikipedia.org/wiki/Life_peer/>.

⁶³ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 165.

Ti mohou být rozděleni do čtyř podskupin:

- a) držitelé anglického šlechtického titulu, který vznikl před vydáním zákona o vytvoření unie se Skotskem, 1707;
- b) držitelé šlechtického titulu Velké Británie, vytvořeného během let 1707 a 1801;
- c) držitelé šlechtického titulu Spojeného království, který existuje od roku 1801;
- d) držitelé šlechtického titulu Skotska, vytvořeného před rokem 1707.⁶⁴

Titul dědičných irských pánů není podle zákona o Unii s Irskem, z roku 1800, nadále dostupný. Mezi dědičné lordy patří v sestupném pořadí: vévoda, markýz, hrabě, vikomt a baron (ženskými ekvivalenty jsou: vévodkyně, markýza, hraběnka, vikomtesa, a baronka).⁶⁵ Ve skotském šlechtickém titulu je nejnižší pozicí titul *lordstvo parlamentu*, držitel mužského pohlaví je znám jako lord parlamentu. Šlechtický titul je vytvořen panovníkem prostřednictvím writu nebo královského patentu.⁶⁶

Z předešlého výkladu by bylo možné usuzovat, že šlechtický titul = získání titulu dědičného pána. Takový úsudek by byl však milný. Mezi šlechtickými tituly existují i takové, které jsou dědičné, avšak nezískaly titul dědičných pánů a tudíž tyto osoby nejsou součástí Sněmovny lordů. Takovým titulem je např. baronet.⁶⁷

V 90. letech byla existence titulu dědičných lordů ohrožena. Po vítězství ve volbách roku 1997, navrhla strana labouristů, pod vedením *Tonyho Blaira* zrušení jejího členství. Nakonec byl přijat kompromis, který byl realizován zákonem z roku 1999 a na jehož základě byl počet dědičných lordů snížen na 92 z původních asi 700. Vybráno bylo patnáct držitelů funkcí v této komoře, 75 členů politických stran i těch bez

---

⁶⁴ CARROLL, Alex. *Constitutional and administrative law*. 1st ed., Harlow : 1998. s. 146.

⁶⁵ *Parliament.uk* [online]. 10.5.2011 [cit. 2011-05-10]. Parliament of United Kingdom, Hereditary Peers. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/site-information/glossary/hereditary-peers/>>.

⁶⁶ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 149.

⁶⁷ Baronet je šlechtický titul, udělováný výhradně britským panovníkem. Je udělován dědičně, vždy pro hlavu rodu, přičemž titul zásadně dědí nejstarší syn. Baronet není a nikdy nebyl členem Sněmovny lordů. Titul byl zřízen Jakubem I. Stuartem roku 1611, za účelem zvýšení královských příjmů. Jakub I. nabídl roku 1611 titul "anglický baronet" 200 mužům, z nich každý musel králi zaplatit náklady na tři roky žoldu pro 30 vojáků. Následně téhož roku vytvořil titul "irský baronet", za obdobných podmínek. Karel I. roku 1625 vytvořil titul "baronet Nového Skotska", za účelem podpory kolonizace Nového Skotska. Po roce 1707 byl udělován titul "baronet Velké Británie" a po roce 1801 titul "baronet Spojeného království." V současné době existuje asi 1.300 baronetů, přičemž poslední udělený byl pro *Denise Thatchera*, manžela *Margaret Thatcherové*.

stranické příslušnosti (tzv. *cross-bench members*), kteří byli zvoleni svými kolegy a reprezentují zhruba 10% dědičných peerů.

Konečně dva zbývající dědiční peerové byli určeni královnou – lord kancléř (*The Lord Great Chamberlain*) panovníkův zástupce v horní komoře a druhý lord maršál (*The Earl Marshal*), ten je zodpovědný za ceremonie jako je státní otevření parlamentu. Po řadě reforem, které proběhly během posledních deseti let, se v roce 2011 počet dědičných lordů ustálil na 90.

3.1.4.2.3 *Lord kancléř (Lord Chancellor), Mluvčí (Lord Speaker), Tajemník (Secretary of the House)*

Na rozdíl od Dolní sněmovny, horní komora nevolila svého Mluvčího. V čele Sněmovny lordů stál do roku 2006 lord kancléř, který disponoval třemi funkcemi spojujícími všechny tři moci: legislativní, exekutivní a soudní. Předsedal horní komoře, byl členem Kabinetu a stál v čele justice. Pokud předsedal jednáním ve Sněmovně lordů (jako mluvčí *ex officio*), seděl ve zvláštním křesle označovaném jako *Woolsack*.⁶⁸

Po reformách z roku 2005 byla vytvořena funkce lorda Mluvčího (*Lord Speaker*), která je obsazována na základě volby jednoho ze členů Dolní sněmovny a následně potvrzena panovníkem. Předpokládá se, že Mluvčí nebude členem žádné politické strany, a tak poté, co byla prvním Mluvčím 4. července roku 2006 zvolena *Helen Hayman*, vystoupila z Labouristické strany. Tato funkce se vykonává po dobu 5 let. Dříve měl předsedající při řízení schůze sněmovny oblečen černý ceremoniální oblek, což se nyní děje jen při slavnostních příležitostech.

Další významnou osobou Sněmovny lordů je vůdce sněmovny (*Leader of the House*), který je odpovědný celé komoře, i když je zde především leaderem vládní strany a rovněž také zasedá kabinetu. Jeho funkcí je starat se o program jednání a zároveň je odpovědný za průchod vládních návrhů zákonů Sněmovnou lordů.

Tajemník Sněmovny lordů (*Secretary of the House*) je hlavním poradcem pro pravidla jednání sněmovny a vedoucí představitel exekutivy horní komory. Je jmenován panovníkem. Konzultuje a doporučuje s předsedou sněmovny pravidla jednání horní

---

⁶⁸ Vypadá jako žok vlny a má připomínat dobu, kdy byl pro britské hospodářství stěžejní obchod s vlnou. viz. ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?*. 1.vyd., Slon : Praha. 2004. s. 133.

komory. Dále podepisuje směrnice, oficiální zprávy z jednání a schvaluje účetnictví. Je zodpovědný za organizaci doplňovacích voleb dědičných členů sněmovny.

3.1.4.3 Plénum a Výbory

V různých parlamentních systémech je kladen různý důraz na roli výborů v legislativním procesu. Existují dvě možné situace. V první, je sněmovna oprávněna přenést část ze svých legislativních pravomocí na výbory, které pak jednají jejím jménem s plnými pravomocemi. Druhým případem je situace, kdy může být přijat zákon, který vůbec neprošel výbory. Tyto poněkud extrémní situace, jsou řešeny kompromisem, který je nejčastější variantou a podle něhož je legislativní proces rozdělen na fáze, z nichž některé vykonávají výbory a jiné pak plenární zasedání sněmovny. V mnoha zemích, jejichž úprava se řídila praxí, je činnost výborů pod stálou kontrolou sněmovny. Takovým příkladem je i Velká Británie.

Možnost výborů měnit návrhy zákonů je závislá na tom, jakou úlohu obecně vykonávají v legislativním procesu. Ve Velké Británii a v zemích, které se drží její ústavní koncepce, mají výbory omezenou roli. Jejich úkolem je posuzovat podrobnosti, zejména pokud se jedná o komplexní návrh. Mohou samozřejmě návrh měnit, ovšem jen v daných mezích, tj, nesmí se dotknout hlavních zásad daných sněmovnou.⁶⁹ Parlament Spojeného království používá výbory pro různé účely; s tím, že všechny pojí jediný a to je přezkum návrhů zákonů. Výbory obou komor se zabývají návrhem zákona v každém jeho detailu a navrhují jeho případné změny, které jsou v podobě pozměňovacích návrhů přiloženy k původnímu návrhu zákona. Zpráva stálého výboru obsahuje oznámení, zda byly či nebyly včleněny pozměňovací návrhy. Sněmovna následně posuzuje takto upravený návrh.

Výbor, který se nejčastěji ve Sněmovně lordů zabývá projednáním návrhů zákona, je výbor, který se nazývá *Committee of Whole House* (Výbor celé sněmovny) a který, jak již název napovídá, zahrnuje všechny členy Sněmovny lordů. Výbor se schází v komoře pánů, kterou vede předseda výboru nebo místopředseda. Při zasedání Výboru celé sněmovny platí jiná procesní pravidla než při normálních zasedáních lordů; zejména je jeho členům dovoleno vyjádřit se k dané věci více než jednou.

---

⁶⁹ SYLLOVÁ, Jindřiška. *Úloha parlamentních výborů v legislativním procesu : informační podklad*. Praha : Parlament České Republiky, kancelář poslanecké sněmovny, 1992.

Podobný Výboru celé sněmovny je tzv. *Grand Committee*. (Velký výbor). Ten ovšem nezasedá v komoře pánů, ale v oddělené místnosti výboru. Návrhy zákonů mohou být vázány též na tzv. *Public Bill Committees*, které se skládají z dvanácti a šestnácti členů a jsou konstituovány výhradně pro určité typy návrhů zákona. Tyto výbory jsou používány mnohem méně často než Výbor celé sněmovny nebo Velký výbor.

Sněmovna lordů má také několik Výběrových výborů (*Select Committees*), jejichž funkcí je vyšetřovat a dohlížet na aktivity parlamentu. Členové těchto výborů jsou jmenováni sněmovnou na začátku každého zasedání a působí do doby, než je svoláno další parlamentní zasedání. Mnoho Výběrových výborů nemá stanovenou dobu působnosti, ale existují i takové, které sněmovna zřizuje *ad hoc*, (pouze na dobu splnění určitého úkolu). Takovým výborem je např. výbor zabývající se ústavou (*Select Committee of the Constitution*) nebo ekonomický výbor (*Economic Affairs Committee*).⁷⁰

3.1.4.4 Zákonodárna pravomoc

Až do roku 1911, byly pravomoci Sněmovny lordů stejné jako u Dolní sněmovny, s výjimkou toho, že horní komora uznala - podle úmluvy - nadřazenost Dolní sněmovny ve vztahu k finančním záležitostem a dále uznala, že jí nenáleží žádné právo v oblasti úprav návrhu zákona o financích.⁷¹

Návrhy zákonů může předkládat i Sněmovna lordů, ale většina z nich pochází právě od výše zmíněné Dolní sněmovny. Právo zamítnout návrh zákona horní komorou je omezen zákony. Sněmovna lordů nemůže zpozdít přijetí finančních zákonů (zákony, které se podle názoru mluvčího Dolní sněmovny týkají daní nebo státního rozpočtu) déle než o jeden měsíc. Ostatní zákony nemohou být zpožděny déle než je období dvou zasedání sněmovny nebo jeden rok. Tato omezení se týkají pouze zákonů, které byly navrženy dolní komorou.

Další omezení je založeno na zvykovém právu, které říká: nezamítat zákony, které jsou obsahem vládního prohlášení.

---

⁷⁰ *Parliament.uk* [online]. 10.5.2011 [cit. 2011-05-10]. Parliament of United Kingdom, Committees.

Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/about/how/committees.cfm>>.

⁷¹ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 409.

Podle zvyku, který pochází z období před vydáním zákonů uvedených výše, nemůže horní komora navrhnout zákon obsahující novou daň nebo změnu současné daně. Z toho, co bylo zmíněno zde a v předchozích kapitolách, lze snadno odvodit, že z hlediska zákonodárné moci to nemá Sněmovna lordů zcela jednoduché. Její pravomoc je značně omezena a je limitována funkcemi Dolní sněmovny, která je hlavním článkem parlamentu Spojeného království.

3.1.4.5 *Justiční činnost*

Důležitou a poměrně specifickou funkcí Sněmovny lordů byla v minulosti justiční činnost, kterou vykonávala skupina lordů, kteří jsou označováni jako justiční lordi (*Law Lords*), oficiálně jako *Lords of Appeal in Ordinary*. Sněmovna lordů byla až do roku 2009 nejvyšším odvolacím soudem v zemi – působila jako poslední odvolací instance pro občanské spory v rámci celého Spojeného království a v trestních věcech pro Anglii, Wales a Severní Irsko.

Funkce justičních lordů byla zřízena v roce 1876 zákonem *Appellate Jurisdiction Act*. V roce 2009 byla schválena reforma, kterou byl zřízen Nejvyšší soud Spojeného království (*Supreme Court*), do něhož justiční lordi byli přeneseni. Prakticky to pro ně znamenalo ztrátu práva zasedat v horní komoře parlamentu, do doby než odejdou do penze. Záměrem bylo, jak už jsem v předešlé kapitole zmínila, oddělit a jasně vymezit zákonodárnou moc od moci soudí.

3.1.4.6 *Reformy Sněmovny Lordů*

Pokud se hovoří o reformách Sněmovny lordů, má se tím na mysli především období 20. a 21. století, které je politickými reformami značně propleteno. V rámci této podkapitoly bych se zaměřila na reformy, které jistým způsobem ovlivnily působení Sněmovny lordů nebo celého parlamentu.

Existence a vývoj Sněmovny lordů nebyl vždy doprovázen úspěchem. Své postavení v parlamentu Spojeného Království si musela vždy obhájit a vybojovat. Současná situace a postavení obou komor je příkladem toho, že ač byly reformy v posledních dvou stoletích jakékoliv, záměr byl vždy stejný, a to: omezení, zkrácení či nové vymezení pravomocí Sněmovny lordů se snahou přeměnit nevolený orgán na orgán, jehož členové by byli vybráni na základě voleb.

Byly to právě politické strany, které již po dlouhou dobu usilovaly o úplné zrušení horní komory nebo alespoň o její omezení. Při pohledu na historii Labouristické strany, je zde patrné, že to byla právě tato strana, která posledních 13 let nejvíce usilovala o změny ve složení Sněmovny lordů.

Lze usuzovat, že nevraživost k horní komoře má svůj původ i v základních principech demokracie, v nichž se říká, že právě lid vykonává státní moc prostřednictvím lidem volených zástupců, což ale Horní sněmovna nesplňovala, jelikož vždy byla jen orgánem nevoleným. Podle slov labouristů byla a je zcela nevypočitatelnou institucí.

V preambuli k Zákonu o parlamentu z roku 1911 se předpokládá nahrazení Sněmovny lordům orgánem voleným, stejně tak jak je tomu u Dolní sněmovny.⁷²

Tato událost nebyla tou první, která navrhovala reformu Sněmovny lordů. Stalo se tak již v roce 1886 a 1888, kdy byla v Dolní sněmovně rozpoutána debata, týkající se toho, zda je vhodná či nikoliv existence dědičného titulu v zákonodárném sboru. Tato otázka nebyla zcela jasně zodpovězena a byla přenesena dále do ústavního konfliktu mezi Sněmovnou lordů a Dolní sněmovnou vedenou v letech 1908 - 1910.

Reforma v roce 1911 znamenala pro horní komoru omezení pravomocí v otázce zákonů. Sněmovna lordů nesměla odmítnout přijetí zákonů – většina zákonů mohla být zpožděna maximálně o tři jednání sněmovny nebo o dva roky. Ostatních snah, jako zrušení dědičných titulů, nebylo však dosaženo.

V roce 1917 byla svolána konference, které se zúčastnilo 15 členů z každé komory. Této konferenci předsedal vikomt *James Bryce*⁷³ a jednalo se zde převážně o otázkách složení horní komory a jejích pravomocích. Zpráva z roku 1918 obsahovala doporučení, podle něhož by horní komora měla sestávat z 246 členů volených nepřímo členy parlamentu, seskupených do regionálních celků a dalších 81 členů mělo být zvoleno prostřednictvím společného a stálého výboru obou komor parlamentu.⁷⁴

---

⁷² Act of Parliament, 1911: „*And whereas it is intended to substitute for the House of Lords as it at present exists a Second Chamber constituted on a popular instead of hereditary basis, but such substitution cannot be immediately brought into operation.*“ viz. *Legislation.gov.uk* [online]. 1.5.2011 [cit. 2011-05-16]. Legislation, Act of Parliament 1911. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1-2/13>>.

⁷³ Britský akademik, historik a představitel liberální strany.

⁷⁴ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 421.

V roce 1922, vláda předložila návrhy, které upravovaly počet lordů v Horní sněmovně z 346 na 350.

Většina z nich měla být volena přímo nebo nepřímo z “vnější”, zbytek mělo tvořit několik dědičných lordů, kteří byli zvoleni a z lordů jmenovanými královnou. Přesný počet lordů jmenovaných královnou byl uveden v zákoně. Žádné další opatření z těchto návrhů nevyplývalo.

Bezprostředně po druhé světové válce, labouristická vláda pod vedením *Clementa Attlee* rozhodla o změně zákona z roku 1911, které vedlo k dalšímu zkrácení pravomocí členů Sněmovny lordů. Stalo se tak v důsledku obav, že by byl radikální plán znárodňování, s kterým přišli labouristé, Sněmovnou lordů odložen, tudíž by proces znárodňování nemohl být dokončen ve funkčním období stávajícího parlamentu.

Reformou a vydáním parlamentního zákona v roce 1949 byla změněna možnost zpoždění zákona z původních tří zasedání v průběhu dvou let na dvě zasedání v průběhu jednoho roku. Zároveň zde byl vymezen vztah mezi Sněmovnou lordů a Dolní sněmovnou.

Reformy zůstaly na pořadu jednání i v padesátých letech. Konzervativní strana vydala v roce 1951 manifest, kterým přislíbila další konference, týkající se reformem ve Sněmovně lordů. Labouristická strana v roce 1953 odmítla spolupracovat, a tak nebyla přijata žádná další opatření.

V roce 1958 byly představeny konzervativní vládou dvě významné reformy. První z nich souvisí s problémem "*backwoodsman*" to byli ti z členů Dolní sněmovny, kteří žádným způsobem nepřispívali při jednáních v horní komoře, nijak se aktivně nezapojovali, ale přesto si ponechávali právo účastnit se jednání a hlasovat, když k tomu byli vyzváni vládou. Zpráva Výběrového výboru (*Select Committee*) Sněmovny lordů doporučila, aby trvalým příkazem byla zavedena změna, která by umožnila těm lordům, kteří se pravidelně neúčastní zasedání vzít si pracovní volno či se nechat uvolnit z funkce. Toto doporučení bylo přijato, ale ani v tomto případě nebylo efektivním řešením problému. Neexistovalo totiž mechanismu, který by mohl prakticky odeprít lordům vstoupit do Sněmovny.

Druhou reformou roku 1958 bylo představení zákona, který se zabýval otázkou udělování titulů na doživotí (*Life Peerage Act*). Tento akt změnil dědičný systém členství ve Sněmovně lordů a byly jím vytvořeny pozice členů s tzv. doživotním

členstvím bez možnosti předání uděleného titulu svým dědicům. V roce 1957 podle nového zákona začalo povyšování jak mužů, tak žen do šlechtického stavu na doživotí. Jednalo se o velkou reformu, jelikož do té doby byly šlechtické tituly zvané *Peerage* jenom dědičné. První doživotní členkou sněmovny lordů byla jmenována v roce 1957 baronka *Woottonová z Abirgeru*, členka labouristické strany.

Před reformou horní komory v ní mohli usednout jen dědiční lordové, tedy ti, kteří na základě primogenitury měli nárok na dědičný titul.⁷⁵

V roce 1963 byly provedeny poněkud limitované, ale přesto důležité reformy. Zákon šlechtického titulu (*The Peerage Act*) z roku 1963 stanovil, že osoba, které byl udělen šlechtický titul, má nárok se tohoto titulu vzdát a to do jednoho roku od jeho získání a člen Sněmovny lordů, tak může učinit do jednoho měsíce od jeho udělení. Prohlášení bylo neodvolatelné a vztahovalo se pouze na osobu, která takto učinila, nikoliv na dědice (potomky), těm nárok na dědičný titul zůstal.⁷⁶

Labouristická strana v druhé polovině 20. století usilovala o úplné zrušení horní komory parlamentu. Po vítězství ve volbách roku 1997 pod vedením *Tonyho Blaira* navrhovala zrušení členství dědičných lordů. Nakonec byl přijat kompromis, který byl realizován zákonem z roku 1999. Ve Sněmovně lordů zůstalo tehdy pouze 92 dědičných členů.

Od roku 1999 pomalu klesala intenzita, s kterou bylo usilováno o další reformy ve Sněmovně lordů. Roku 1999 byla lordem *Wakemanem* sestavena komise, která navrhovala, aby 20% členů horní komory bylo zvoleno na základě voleb. Tento plán byl však vysoce kritizován a nesetkal se s velkým ohlasem.

V roce 2001 byla založena tzv. *joint committee* (společný výbor pro horní a dolní komoru), který měl danou situaci vyřešit. Namísto návrhu na řešení stávajícího problému předložil parlamentu sedm jakých-si variant. Společný výbor navrhoval, aby lordi byli do Horní sněmovny dosazeni na základě jmenování, nebo byli do své funkce voleni. Takto zvolenou část by pak podle nich mohlo tvořit 20%, 40%, 50%, 60%, 80% lordů nebo by se jednalo o volbu celé horní komory.

---

⁷⁵ TRUSILOVÁ, Magdaléna. 30. 10. 1957: Reforma Sněmovny lordů. Rozhlas.cz [online]. 30.10.2007 [cit. 2011-05-18]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/vyroci/_zprava/392945>.

⁷⁶ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 422.

Návrh nebyl jasně propracovaný a byl zavádějící a matoucí, a tak byly hlasováním roku 2003 všechny tyto varianty zamítnuty.⁷⁷

Při volbách v roce 2005, Labouristická strana opět evokovala reformu ve Sněmovně lordů, i když tentokrát bez konkrétních detailů. Strana konzervativců zastávala názor, že by členy Horní sněmovny měli tvořit lordi, kteří by byli z 80% voleni. Naproti tomu strana liberálů navrhovala, aby se horní komora stala orgánem zcela voleným.

Dne 24. března 2005 byl na královský souhlas přijat návrh zákona reformující ústavu. Na jeho základě se 28. června 2006 konaly ve Sněmovně lordů volby a členové této komory si zvolili prvního Mluvčího označovaného jako lord *Speaker*. Podle zmiňovaného zákona došlo k oddělení judikatury od legislativy a exekutivy. Kromě toho, že lord kancléř již nadále nepředsedal horní komoře, mu byly odebrány i jeho justiční pravomoci, které převzal Vrchní justiční lord (*Lord Chief Justice*). Dále došlo k vytvoření Nejvyššího soudu (*Supreme Court*) odděleného od Sněmovny lordů s tím, že s platností od roku 2009 byli justiční lordi vyřazeni z legislativy.⁷⁸

Dne 7. března 2007, členové Dolní sněmovny hlasovali (desetkrát) o různých alternativních složeních horní komory. Nejvíce hlasů získala možnost prosazující to, aby se Sněmovna lordů stala zcela voleným orgánem, hned za ní skončila varianta s 80%. Oba tyto návrhy však nepřešly právě přes Horní sněmovnu, která je zamítla.

V červenci 2008 *Jack Straw*, tehdejší ministr spravedlnosti a lord kancléř, představil Dolní sněmovně tzv. *White paper*, v němž navrhuje nahradit členy Sněmovny lordů s 80 - 100% zvolenými lordy, přičemž jedna třetina lordů by byla zvolena na každých všeobecných volbách, na dobu přibližně 12 - 15 let. Ve *White paper* je dále uvedeno, že šlechtický titul by byl zcela oddělen od členství v horní komoře a název "*House of Lords*" by tak přestal být po více než sedmi stoletích používán. Byla by vytvořena nová komora, která by nesla označení "*Senát ve Spojeném království*".

Podle představitele Labouristické strany lorda *Adonise*,⁷⁹ by mohlo být zákonodárné shromáždění v moderním světě legitimní jen tehdy, pokud by bylo volené.

---

⁷⁷ K přijetí návrhu, kterým by bylo 80% členů horní komory zvoleno do své funkce, chyběli pouhé tři hlasy Dolní sněmovny.

⁷⁸ *Parliament.uk* [online]. 10.5.2011 [cit. 2011-05-18]. Parliament of United Kingdom, The Work of the House of Lords 2005 – 06. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/documents/upload/HoLwork.pdf>>. s. 28.

⁷⁹ Představitel labouristické strany, lord na doživotí (*Life Peer*) a ministr dopravy v letech 2009-2010.

Opoziční liberální demokraté a konzervativci byli také toho názoru, že by Horní sněmovna, měla být voleným orgánem. Obě opoziční strany však kritizovaly záměry labouristů a hodnotily je jako předvolební trik s tím, že měli na reformu parlamentu 13 let a s dalším návrhem přišli jen pár týdnů před volbami.⁸⁰

Současný rok 2011 prozatím mnoho reforem nepřinesl. Jediné změny, které byly zatím přijaty, se opět týkaly složení dědičných lordů a lordů na doživotí. U dědičných lordů bylo reformou rozhodnuto o upravení počtu členů z původních 92 na 90. V případě lordů na doživotí byla situace opačná. Od června roku 2010, kdy se *David Cameron* stal předsedou vlády, povýšil do šlechtického stavu 117 osobností a překonal tak rekord *Tonyho Blaira*, který za první rok ve funkci předsedy vlády uvedl mezi aristokraty 70 lidí. Hlavní kritikou bylo to, že šlechtici jsou vystaveni práci ve stísněných podmínkách. Takový stav podle akademiků neumožňuje efektivní fungování horní komory, která má nyní rekordních 792 členů s právem hlasovat. Třináct členů Sněmovny lordů tak vyzývá ministerského předsedu, aby prosadil „okamžité moratorium“ na jmenování nových členů.

Problémem je také to, že mezi novými členy je i řada bývalých poslanců Dolní sněmovny, se kterými do tradičně gentlemanského a poklidného prostředí pronikla „svárlivá atmosféra“. V minulosti přicházeli do Sněmovny lordů noví členové postupně, a tudíž se přizpůsobili zvyklostem. Tato komora je známá svou nestrannou a zdvořilou atmosférou. Nyní ale média i sám parlament zaznamenaly, že příchod nových členů včetně řady bývalých poslanců, vede ke změně chování.⁸¹ Vláda konzervativců a liberálů v současné době připravuje reformu, která by zajistila zeštíhlení obou komor. Otázkou však zůstává, jak dlouho potrvá schválení, když se jedná, viděno optikou parlamentních zástupců o podřezávání si vlastních poslaneckých a lordských lavic.

---

⁸⁰ ČTK. Soumrak lordů. Labouristé chtějí v Británii senát. *Tyden.cz* [online]. 15.3.2010 [cit. 2011-05-18]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/soumrak-lordu-labouriste-chtej-v-britanii-senat_162223.html>.

⁸¹ UMA. Poprask ve Sněmovně lordů. Nové členy už nechceme, vzkazují Cameronovi. *Ihned.cz* [online]. 20.4.2011 [cit. 2011-05-19]. Dostupný na World Wide Web: <<http://zpravy.ihned.cz/cesko/svet/c1-51629990-poprask-ve-snemovne-lordu-nove-cleny-uz-nehceme-vzkazuji-cameronovi>>.

3.2 Politické volby do Parlamentu Spojeného království

Pokud se britská legislativa považuje za tříčlankovou (Králova, Sněmovna lordů a Dolní sněmovna), tak pouze posledně jmenovaná je volena ve všeobecných a přímých volbách. Vzhledem k formě vlády, lze volby ve Velké Británii považovat za mimořádně důležitý politický a státoprvní institut, jehož cílem je vytvoření stabilní komory schopné zformování a podpory vlády, která bude naplňovat princip “odpovědné vlády”.⁸²

Jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole, členové britské Sněmovny lordů nejsou do svých funkcí voleni, ale svoje křesla v této parlamentní komoře získávají jiným způsobem.

Volby do britské Dolní sněmovny se rozdělují na všeobecné (*general elections*) a doplňovací (*by-elections*). Před konáním všeobecných voleb monarcha (v současnosti královna Alžběta II.) rozpouští na žádost premiéra dolní komoru, přičemž předseda vlády se autonomně rozhoduje, kdy o uspořádání nových voleb požádá. Ve Spojeném království totiž neexistuje pevně určené funkční období dolní komory parlamentu, ale pouze maximální doba, která může být mezi dvěma všeobecnými volbami, a ta je stanovena na pět let. Tato zásada je obsažena ve dvou zákonech – v *Septennial Act* z roku 1715 a v *Parliament Act* z roku 1911, který původní zákon upravil. Za mimořádných okolností a pouze se souhlasem Sněmovny lordů lze funkční období dolní komory prodloužit – to se stalo od roku 1911 celkem dvakrát – během obou světových válek. Doplňovací volby se konají v obdobích mezi všeobecnými volbami a to pouze v obvodech, kde došlo k uvolnění mandátu.⁸³ Do Dolní sněmovny může kandidovat každý občan Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, Irské republiky nebo Commonwealthu starší 21 let. Mezi výjimky patří členové Sněmovny lordů, osoby odsouzené k odnětí svobody na více než jeden rok a vykonávající tento trest, osoby vykonávající některé funkce vyjmenované v *House of Commons Disqualification Act* (vysoce postavení státní úředníci, soudci, velvyslanci, příslušníci ozbrojených složek a další), lidé zbavení svéprávnosti kvůli své duševní nezpůsobilosti, osoby obviněné

---

⁸² BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. s. 263.

⁸³ *Parliament.uk* [online]. 18.5.2011 [cit. 2011-05-19]. Parliament of United Kingdom, Parliamentary Elections. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/get-involved/elections/>>.

z ilegálních praktik během voleb (po dobu sedmi let) a lidé, kteří právě prodělali bankrot a u nichž dosud neproběhlo příslušné řízení.

Volit mohou všichni občané Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, Irské republiky a Commonwealthu starší 18 let, přičemž občané Irska a Commonwealthu musí pobývat na území Spojeného království.

Volit nemohou členové Sněmovny lordů, lidé umístění v psychiatrických zařízeních, lidé, kteří nemohou učinit rozumné rozhodnutí, lidé odsouzení k výkonu trestu odnětí svobody na nejméně dvanáct měsíců, vykonávající trest a lidé obvinění z nelegálních praktik během voleb v uplynulých pěti letech. Volební právo je přímé a rovné, volby jsou tajné a účast na nich je dobrovolná.⁸⁴

Jak již bylo zmíněno, ve Spojeném království se ve volbách do Dolní sněmovny užívá systému relativní většiny (*single member plurality*), známý pod názvem *first-past-the-post*. Celá země je rozdělena do jednomandátových volebních obvodů, jejichž počet je od roku 2010 stanoven na 650 a v nichž se hlasuje přímo pro poslance (*Members of Parliament – MPs*). V každém obvodu se vede seznam voličů, aktualizovaný každý rok. Po formální stránce volební právo (založeno v zásadě na *Representation of the People Act 1983*) nezná politické strany. Kandidovat může každý, kdo má podporu 10 voličů a složí finanční kauci ve výši 500 liber, která propadne, pokud nezíská nejméně 5% odevzdaných hlasů v obvodu. Volby jsou jednokolové a vítězem se v jednotlivých obvodech stává ten kandidát, který obdrží prostou většinu hlasů.⁸⁵

3.2.1 Volební právo pro ženy

V britském parlamentu podobně jako v českých zemích mohly být ženy nejdříve voleny a teprve později získaly právo samy volit. První zvolenou ženou do Dolní sněmovny byla v roce 1918 hraběnka *Constance Markiewicz*, která své místo v Dolní sněmovně nezaujala, díky tehdejší britské politice vedené v Irsku. První zvolená žena, která ve sněmovně zasedla, byla v roce 1919 vikomtessa *Nancy Astor*.

Na základě parlamentních voleb v roce 2010, je počet zasedajících žen v Dolní sněmovně 144 a ve Sněmovně lordů 181.

---

⁸⁴ *Parliament.uk* [online]. 18.5.2011 [cit. 2011-05-19]. Parliament of United Kingdom, General Elections. Dostupné na World Wide Web: < <http://www.parliament.uk/about/how/elections-and-voting/general/>>.

⁸⁵ *Parliament.uk* [online]. 18.5.2011 [cit. 2011-05-19]. Parliament of United Kingdom, General Elections. Dostupné na World Wide Web: < <http://www.parliament.uk/about/how/elections-and-voting/general/>>.

Ženy tak mají v obou komorách 22% zastoupení. Jedná se o vůbec nejvyšší počet žen, který kdy v parlamentu zasedal. Procentuální zastoupení žen v parlamentu, podle politického smýšlení, je pro jednodušší pochopení znázorněno níže.

	<i>Sněmovna lordů</i> ⁸⁶	<i>Dolní sněmovna</i> ⁸⁷
<i>Konzervativisté</i>	18%	16%
<i>Liberálové</i>	30%	12%
<i>Labouristé</i>	27%	31%

3.2.2 Politické strany a volby

Britský stranickopolitický systém je založen na dvou dominujících stranách Konzervativní straně (*The Conservative Party*) a Straně práce (*The Labour Party*). Tato dominance dvou velkých stran se datuje rokem 1922 (před rokem 1922 šlo o dominanci Liberální strany - *Whigové* a Konzervativní strany - *Toryové*) a od té doby to byli pouze konzervativci nebo labouristé, kteří měli reálné šance možného vedení stran. Nicméně, poté co ve volbách roku 2005 získala strana liberálů něco mezi 15-25% hlasy, začaly být kladeny otázky, zda se nejedná spíše o systém tří stran, než systém stran dvou. Tento postoj se následně potvrdil v parlamentních volbách, v květnu 2010, z kterých nevzešel jasný vítěz a musela tak být poprvé od druhé světové války sestavena tzv. menšinové vláda, v níž byly zastoupeny všechny tři politické strany.

Pojem „*strana*“ není v zákonodárství země užíván. Rozhodujícím je obyčej, na jehož základě je strana považována za existující tím, že se za stranu prohlásí. Britský politický systém „nevyhání“ jiné strany z politické soutěže, tudíž celkový počet stran, které se účastní parlamentních voleb, je několik desítek, včetně regionálních stran mající nacionalistický charakter.⁸⁸ Faktorem, který stěžejním způsobem ovlivňuje chod a působení britského stranického systému, je především výše zmíněný volební

⁸⁶ *Parliament.uk* [online]. 21.5.2011 [cit. 2011-05-21]. Parliament of United Kingdom, House of Lords, Lords and Members. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/about/faqs/house-of-lords-faqs/lords-members/>>.

⁸⁷ *Parliament.uk* [online]. 21.5.2011 [cit. 2011-05-21]. Parliament of United Kingdom, Commons. Dostupné na World Wide Web <<http://www.parliament.uk/documents/commons-information-office/m04.pdf>>.

⁸⁸ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 242.

system založený na většinovém principu a na instituci jednomandátových volebních obvodů. Tato konstrukce prakticky minimalizuje roli tzv. třetích stran v systému.

Strana, která v posledních všeobecných volbách získá nejvíce mandátů, utváří vládu a strana, která skončí na druhém místě, se stává tzv. oficiální opozicí, i když ve sněmovně zasedají i zástupci dalších stran (ti zpravidla tvoří „neoficiální“ opozici). Ve volbách v roce 2005 zvítězila Strana práce (*Labour Party*) a stala se tak vládní stranou. Role oficiální opozice připadla Konzervativní straně (*Conservative Party*), která skončila druhá.⁸⁹ Rozdělení na vládní stranu a opozici je umocněno i zasedacím pořádkem ve sněmovně, kde vládní poslanci sedí po pravé straně Mluvčího a opoziční poslanci pak naproti nim. Zástupci menších stran mohou sedět na straně vládních poslanců, pokud se s nimi názorově ztotožňují, což je ovšem značně neobvyklé, takže většinou sedí na straně oficiální opozice, i když to neznamená, že by s ní museli vždy hlasovat proti vládním návrhům. V předních lavicích sedí členové vlády spolu s premiérem v případě vládní strany. V případě opozice opoziční leader zasedá se svým stínovým kabinetem, vzadu pak sedají řadoví poslanci (tzv. *back-benchers*).

Situace, která nastala po parlamentních volbách v roce 2010, byla zcela odlišná. Žádné ze stran se nepodařilo získat 326 hlasů potřebných pro vytvoření většinové vlády. To mělo za následek vyhlášení tzv. *Hung Parliament*, který nebyl zcela vítaným řešením. Jeho znakem je vytvoření menšinové koaliční vlády. Britská královna Alžběta II. tehdy pověřila předsedu konzervativců *Davidu Camerona*, aby tuto vládu sestavil. Stalo se tak poté, co Cameron uzavřel s Liberálními demokraty *Nicka Clegga* koaliční dohodu – první v poválečné historii ostrova. Dohoda mezi vítěznými konzervativci a liberály, kteří v parlamentních volbách dosáhli na třetí příčku, tak ukončila třináctiletou éru Labouristické strany.

3.2.2.1 Konzervativní a unionistická strana

Konzervativní strana je součástí pravé části politického spektra a jako následnice *Toryů* je jednou z nejstarších politických stran světa, od roku 1832 nesoucí svůj současný název. Náleží do skupiny stran, centralizovaných a silnou pozici v ní plní leader a parlamentní frakce.

---

⁸⁹ Blíže k britskému stranickému systému viz CHYTÍLEK, Roman. *Spojené království Velké Británie a Severního Irsku*. Praha : Portál, 2005. s. 57 – 74.

Její strukturu tvoří každoroční stranická konference, parlamentní frakce, ústřední rada a výkonný výbor, regionální organizace a sdružení voličů. Formálně tato strana nemá stálý program, jeho úlohu plní předvolební manifesty, v nichž je vyložena strategie postupu v případě příštích voleb.

Konzervativní strana vládla Spojenému království po dvě třetiny 20. století. Současným předsedou je *David Cameron*, pod jehož vedením strana zvítězila ve volbách v roce 2010. Po zvolení *David Camerona* se politika strany zaměřuje na sociální problematiku a kvalitu života, do popředí se dostávají témata životního prostředí, vládní služby (zdravotnictví, imigrace) a školství.

Strana prosazuje zachování jednotného státu a nesouhlasí se zvětšováním skotské nezávislosti. Místo toho prosazuje decentralizaci státní správy, i když respektuje již vzniklý Skotský parlament a Velšský sněm.

V ekonomické oblasti konzervativci vystupují ostře vůči přijetí eura ve Velké Británii. V daňové oblasti podporují snížení přímých daní, zastavení růstu daní a snížení vládních výdajů.

Strana kritizovala labouristický multikulturalismus, který podle ní vytvořil kulturní vakuum. Pod vedením *David Camerona* se strana výrazně odklonila od tradičního konzervatismu směrem k sociálně liberálním a levicovějším pozicím a změnila i styl své prezentace. Začala se zaměřovat i na voliče z řad neevropských imigrantů. Došlo k setření posledních signifikantních rozdílů mezi Konzervativní stranou a New Labour.

Ve volebním programu slíbila zvýšení školného a zastavení růstu platů ve veřejném sektoru a zvýšení věku pro odchod do důchodu. V rámci zahraničních vztahů má být pokračováno ve zvláštních vztazích se Spojenými státy, aktivním zapojení mezinárodních seskupení NATO a Commonwealth a podpoře volného mezinárodního obchodu.⁹⁰ V parlamentu konzervativisté disponují 307 křesly v Dolní sněmovně a 186 ve Sněmovně lordů.

---

⁹⁰ *Conservatives.com* [online]. 22.5.2011 [cit. 2011-05-23]. Dostupné na World Wide Web: <www.conservatives.com>.

3.2.2.2 Labouristická strana

Labouristická strana nebo Strana práce jak je také nazývána, náleží k levicové politické straně, neboť má sociálně demokratický charakter. Byla založena na počátku 20. století. Od roku 1920 byla hlavní stranou na levé straně politického spektra v Anglii, Skotsku a Walesu, ale ne v Severním Irsku, zde zahájila budování své organizační struktury relativně nedávno.

Ve volbách roku 1997 strana pod vedením Tonyho Blaira zvítězila, i když se původní velká většina v Dolní sněmovně snížila na 167 křesel a roku 2005 až na 66 poslanců. Labouristé jsou vedoucí silou ve velšské koaliční vládě a hlavní opoziční stranou v Skotském parlamentu. V Evropském parlamentu má strana 13 poslanců a je také členem Socialistické internacionály. Jejím současným vůdcem je *Ed Miliband*.

V 90. letech minulého století byly do stanov strany vloženy podstatné změny směřující k rozšíření sociální základny a modernizaci ideologické platformy, což vyjadřuje celosvětovou tendenci k centralizaci politických stran. V tomto smyslu labouristé směřují „k budování společnosti s dynamickou ekonomikou, spravedlivým a demokratickým zřízením a zdravým životním prostředím“.⁹¹

3.2.2.3 Třetí strany

Ve skupině tzv. třetích stran britského systému je třeba zmínit stranu Liberální, jež svými kořeny v 18. století prošla posléze všemi etapami vývoje politického života ve Velké Británii.

Strana Liberálních demokratů byla vytvořena v roce 1988 na bázi Liberální strany, přičemž pojala i část Sociálnělabouristické strany. V roce 1995 se od ní odklonila nejradikálnější část – levé křídlo, v důsledku čehož byla vytvořena Socialistická labouristická strana.

Liberálové popisují svou ideologii jako *předání moci obyvatelům*, jsou odpůrci koncentrace moci v neodpovědných organizacích. Usilují o decentralizaci moci z parlamentu a provedení volebních a parlamentních reforem pro vytvoření několikvrstvého systému moci. Podle nich by konkrétní rozhodnutí měla být přijímána na správné úrovni, do níž zahrnují regionální shromáždění (rady), Evropskou unii a mezinárodní organizace.

---

⁹¹ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 244.

Jako zastánci sociálního liberalismu chtějí minimalizovat zásahy státu do soukromí občana. Na rozdíl od zásahu státu do soukromí preferují sociální stát, který by zajišťoval základní potřeby společnosti.

Liberálové jsou po Labouristické a Konzervativní straně třetí největší stranou⁹² v britském parlamentu. V jejich čele stojí od roku 2007 *Nick Clegg*.

---

⁹² Zastoupení jsou ve Sněmovně lordů 71 členy a v Dolní sněmovně mají 57 hlasů.

4 EXEKUTIVA VE VELKÉ BRITÁNII – PANOVNÍK, PREMIÉR, KABINET, VLÁDA, STÁTNÍ SPÁVA

Mimořádnou pozornost je třeba zaměřit na analýzu mocenské úlohy exekutivy v ústavním systému. Anglický konstitucionalismus často charakterizuje současnou situaci v ústavním systému, větou: „moc přešla z parlamentu na vládu a z vlády na ministerského předsedu“. Tato charakteristika vystihuje dvoufázový proces upevnění moci exekutivy. Jestliže v první fázi to byla pouhá institucionalizace většinové politické strany v parlamentě, v druhé fázi, to byla především institucionalizace většiny uvnitř většinové politické strany.⁹³

Exekutiva je vykonávána královnou Spojeného království (Alžběta II.) prostřednictvím vlády jejího veličenstva (*Her/His Majesty's –Government*), kde část pravomocí je přenesena na vlády Skotska a vládní úřady ve Walesu a Severním Irsku.⁹⁴ Posuzujeme-li ústavní mocenskou úlohu britské vlády, je třeba rozlišovat mezi vládou v širším a užším smyslu.

Vládou v širším smyslu je poměrně velký okruh osob (přibližně 100 - 110), zahrnující kromě ministrů, vládních sekretářů a parlamentních sekretářů, řadu představitelů institucí a úřadů vzniklých v historických dobách. Úkolem parlamentních sekretářů je zajišťovat efektivní řízení parlamentní většiny kabinetem a zejména ministerským předsedou.

Vláda v užším smyslu nazývaná kabinetem je závislá z hlediska svého složení na rozhodnutí ministerského předsedy, který má do určité míry volnou ruku v určování sestavy svého kabinetu.

Panovník pověří sestavením kabinetu předsedu nejsilnější strany v dolní komoře parlamentu, který musí být podle zvyklostí členem Dolní sněmovny. Premiér pak navrhne jednotlivé ministry, kteří tvoří vládu a jsou politickými vedoucími jednotlivých ministerstev. Vládu tradičně tvoří okolo 22 hlavních ministrů, z nichž každý musí být dle zvyklostí členem Dolní sněmovny nebo Sněmovny lordů. Podobně jako v jiných parlamentních systémech (tzv. *Westminsterský systém*) jsou členové vlády voleni z

---

⁹³ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3, přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. s. 147.

⁹⁴ Pokud je to právě monarcha, kdo je v tomto ústavním systému hlavou státu, pak je to předseda vlády Spojeného království, kdo je hlavou vlády.

členů parlamentu, kterému je vláda odpovědná. Vyjádření nedůvěry v hlasování nebo nepotvrzení důvěry vládě tak vede k rezignaci vlády nebo k rozpuštění parlamentu a novým všeobecným volbám.

Vláda je tvořena několika ministerstvy, která jsou vedena jednotlivými ministry. Některá z nich zodpovídají za agendy jim svěřené pouze na území Anglie (Ministerstvo pro děti, školství a rodinu), a pro jiné je správa území Skotska, Walesu a Severního Irsku převedena na vládní úřady v těchto zemích (například Ministerstvo zdravotnictví).

Uskutečňování jednotlivých rozhodnutí ministerstev zajišťují politicky neutrální organizace státní správy. Jejich ústavním úkolem je podpora a realizace rozhodnutí vlády bez ohledu na politickou orientaci kabinetu. V jejich čele stojí stálý tajemník (*permanent secretary*), který vykonává tuto funkci bez ohledu na změnu vlády.

4.1 Panovník, jeho postavení a pravomoci

Hlavním představitelem státu a zdrojem výkonné, zákonodárné a soudní moci ve Spojeném království Velké Británie je panovník, v současnosti královna Alžběta II., která byla korunována v roce 1953.⁹⁵ Již několikrát se zdálo, že se královna vzdá svého úřadu ve prospěch svého nejstaršího syna korunního prince Charlese, avšak problémy v královské rodině spojené s rozvodem a následnou svatbou korunního prince Charlese naznačují, že si královna svou funkci nadále podrží. Druhou a velice reálnou možností je pak varianta, kdy úřad přejde přímo na Charlesova nejstaršího syna prince Williama, vévodu z Cambridge, který je na tuto roli postupně připravován. V rámci této podkapitoly budou vymezeny panovníkovi pravomoci a postavení, které ve Spojeném království zaujímá. Již teď však můžeme konstatovat, že postavení hlavy státu je obecně v parlamentních monarchiích velmi oslabeno. Je to samozřejmě dáno mírou legitimacy, kterou hlava státu požívá, postavením parlamentu a v neposlední řadě může např. u Velké Británie jistou míru hrát i skutečnost, že zde reálně neexistuje ústava, jako jednotný akt, kde by byly jednotlivé pravomoci panovníka pevně zakotveny, jak je tomu např. u Španělska.

---

⁹⁵ Svoji funkci započala 6. února 1952, po smrti svého otce Jiřího VI.

4.1.1 Panovníková role

V nekodifikované ústavě Spojeného království je monarcha (jindy označován “panovník”, “koruna” nebo “její/jeho výsost”)⁹⁶ hlavou státu a nejvyšším představitelem anglikánské církve. Zpodobnění britského monarchy nalezneme na mincích, bankovkách, poštovních známkách i v národní hymně nazvané Bůh ochraňuj krále/královnu (*God save the Queen /God save the King*).

Přestože je panovník hlavou státu, jeho pravomoci jsou značně omezené. Skutečnost, že jeho funkce mají spíše formální, reprezentativní a konzultativní ráz je možné spatřit na základní formuli, podle níž královna panuje, ale nevládne (*the Queen reigns but does not govern*).⁹⁷ Omezení panovníkových (v tomto případě královních) pravomocí je možné odvozovat od zákona o deklaraci práv, která definovala svrchovanost parlamentu (*English Bill of Rights 1689*, zákon přijatý parlamentem roku 1689 definující některá základní práva občanů například právo na předání petice panovníkovi, právo nosit zbraň pro svou obranu a definice některých případů, kdy musí panovník požádat o souhlas parlament). Nicméně panovník je stále považován za svrchovanou osobu.

Kdyby nebylo ústavních konvencí, byla by její pravomoc téměř neomezená, avšak ústavní zvyklosti ji omezují prakticky pouze na tyto úkoly: na každoroční zahájení činnosti parlamentu a přečtení vládního programu, na rozpuštění parlamentu a vypsání nových voleb a na uvedení premiéra jakožto vůdce většinové frakce v Dolní sněmovně do úřadu a jeho pověření k tomu, aby sestavil vládu.⁹⁸ V parlamentních volbách v roce 2010 uplatňovala královna významnou politickou iniciativu, když rozhodovala, kdo bude pověřen sestavením vlády, jelikož došlo k situaci, kdy ani jedna z politických stran nezískala ve volbách absolutní většinu.

Dále je nutné poznamenat, že královna je vázána na souhlas premiéra, jeho kontrasignaci, takže i rozpuštění parlamentu provádí na základě rozhodnutí britského kabinetu. Královna má dále pravomoci hlavy státu, jako je udělování vyznamenání,

---

⁹⁶ Někdy se můžeme dočíst či setkat s označením „HM“, které je zkratkou pro *Her/His Majesty* (její/jeho výsost).

⁹⁷ BRADLEY, Anthony., EWING, Keith., *Constitutional and administrative law*. 14th ed., Harlow : 2007. s. 242.

⁹⁸ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2., aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006. s. 176.

uskutečňování státních návštěv v zahraničí, přijímání státních hostů nebo akreditování vyslanců.

Od dob Jindřicha VIII. je také hlavou anglikánské státní církve, avšak ve státních záležitostech má jen symbolickou funkci.

4.1.1.1 Jmenování ministerského předsedy

Kdykoliv je to nutné, je panovník zodpovědný za jmenování nového předsedy vlády (který podle konvence jmenuje a může odvolat každého jiného ministra, tím se vytváří a kontroluje vláda). V souladu s nepsanými ústavní konvencemi, je do funkce předsedy vlády panovníkem vybrána a jmenována osoba, která disponuje většinovou podporou Dolní sněmovny. Obvykle se jím stává předseda strany nebo koalice. Předseda vlády (premiér) se svého úřadu ujme tím, že navštíví panovníka při soukromé audienci a po symbolickém políbení ruky, je jmenování okamžitě bez jakýchkoliv dalších formalit účinné.

V případě, kdy nastane tzv. „*Hung Parliament*“, je panovníkova pravomoc z hlediska volby předsedy vlády o něco širší. Zpravidla jím bývá jmenován představitel té strany, který získal při volbách největší počet hlasů nebo představitel největší strany.

Od roku 1945 tato situace nastala jen dvakrát. První v únoru 1974, kdy po neúspěšných jednáních mezi tehdejším premiérem a představitelům Konzervativní strany *Edwardem Heath* a liberálním vůdcem *Jeremy Thorpem*, Heath rezignoval a *Harold Wilson*, představitel Labouristické strany byl jmenován předsedou vlády. I když Wilsonova Labouristická strana nezískala většinu, byli to oni, kdo tvořil největší politickou stranu.

Druhá, pro nás více současná situace následovala parlamentní volby v květnu 2010, v nichž se Konzervativní strana a liberální demokraté dohodli na vytvoření většinové koaliční vlády, takto fungující prvně od druhé světové války.

4.1.1.2 Rozpuštění parlamentu

Roku 1950 sir *Allan Lascelles*, osobní tajemník krále, publikoval pod pseudonymem v britském novinovém deníku *Times* ústavní konvenci nazvanou *Lascellesovy principy* (*Lascelles principles*), podle níž mohl monarcha odmítnout návrh předsedy vlády na rozpuštění parlamentu a vyhlášení voleb.

Taková situace mohla nastat za podmínek, kdy byl stávající parlament schopný plnit své funkce, a vyhlášení nových všeobecných voleb by mohlo narušit stávající pozitivní vývoj národní ekonomiky.⁹⁹

V roce 1974 došlo po neúspěšných jednáních na návrh premiéra Wilsona k rozpuštění parlamentu. Ten se ujal moci poté, co *Heath* neuspěl v sestavení vlády. Panovník se v takovém případě mohl teoreticky uchýlit k sesazení premiéra z jeho úřadu, ale neučinil tak, jelikož se v praxi má za to, že předsednické období může ukončit jen volební porážka, úmrtí či rezignace. Posledním panovníkem, který tak učinil, tedy panovníkem, který sesadil premiéra z jeho funkce, byl roku 1834 *William IV.*, který z funkce odvolal lorda *Melbourne*.

4.1.1.3 Královské výsady

Jak již bylo řečeno, většina pravomocí dědičného monarchy byla postupně převedena na parlament, takže královně zbyly jen ty pravomoci označované jako královský prerogativ neboli královské výsady (*Royal prerogative*).

Královská výsada je forma, v níž je obsaženo panovníkovo právo, skrze které se teoreticky a formálně podílel na výkonné moci vlády. V praxi jsou tyto zásady většinou vykonávané vládou nebo je může panovník uplatňovat sám, ale pouze na základě doporučení ministerského předsedy. Podle slov londýnského politologa *Waltera Bagehota* má panovník v rámci konstituční monarchie právo být konzultován, právo doporučit a právo varovat.¹⁰⁰

Ačkoli jsou královské výsady rozsáhlé a pro jejich použití není souhlas parlamentu formálně vyžadován, má jejich použití i svá omezení. Mnoho královských výsad bylo v průběhu let vyřazeno nebo byly trvale převedeny do parlamentu. Příkladem je situace, kdy monarcha nemůže stanovit výši nové daně; k takovému kroku je zapotřebí povolení vycházející ze Zákona o parlamentu (*Act of Parliament*). Dále je v zákoně uvedeno, že panovník nesmí zavést novou výsadu a naopak parlament může jakoukoliv stávající královskou výsadu potlačit, a to na základě přijatého právního předpisu.

---

⁹⁹ BRADLEY, Anthony., EWING, Keith., *Constitutional and administrative law*. 14th ed., Harlow : 2007. s. 250.

¹⁰⁰ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 240.

Mezi další královské výsady patří jmenování nového premiéra po každých všeobecných volbách a jmenování ministrů (ti jsou vybíráni premiérem), svolávání, ukončování zasedání a rozpouštění parlamentu (na radu ministerského předsedy), otvírání parlamentu Královským projevem (ten je psán premiérem a jeho týmem, jeho obsahem bývají záměry vlády během následujícího zasedání parlamentu), udělování královského souhlasu (*Royal Assent*) návrhů zákona (jeho udělení je formalitou, od roku 1708 se nestalo, že by nějaký zákon přijatý parlamentem byl panovníkem odmítnut), pořádání oficiálních setkání, udělování vyznamenání, právo vyhlášovat válku a uzavírat mír (samostatné rozhodnutí však náleží vládě) a dále působit jako hlava Commonwealthu (*Head of Commonwealth*).¹⁰¹

4.1.2 *Církevní role*

Panovník je nejvyšším představitelem anglikánské církve. Arcibiskupové a biskupové jsou jmenováni monarchou, na základě rady ministerského předsedy, který osoby vybere ze seznamu kandidátů připravených církevní komisí. Panovník i zde zaujímá pouze formální postavení. Nejstarší duchovní, arcibiskup z Canterbury, je duchovní vůdce církve a celosvětového anglikánského společenství. Anglický panovník pokládá přísahu na zachování církve ve Skotsku, Irsku a Anglii. Dále je mu dána pravomoc jmenovat lorda vysokého komisaře (*Lord High Commissioner*) pro církevní shromáždění (panovník nehraje žádnou roli v jeho řízení, a nemá nad ním žádné pravomoci).

4.1.3 *Dědičný titul a nástupnictví*

Vztah mezi oblastí Commonwealthu a Spojeným královstvím Velké Británie je takový, že jakákoliv změna právního předpisu týkající se následnictví na trůn vyžaduje jednomyslný souhlas všech těchto oblastí, které spadají pod vládu Velké Británie. Posloupnost se řídí zákony, jako je *Bill of Rights* z roku 1689, *Act of Settlement* (Zákon o nástupnictví) z roku 1701 a *Acts of Union* (Zákony Unie) z roku 1707. Pravidla nástupnictví mohou být změněna pouze Zákonem parlamentu (*Acts of Parliament*).

---

¹⁰¹ *Parliament.uk* [online]. 1.6.2011 [cit. 2011-06-01]. Parliament of United Kingdom, Search, Documents, Commons. Dostupné na World Wide Web <<http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/briefings/snpc-03861.pdf>>, s.4.

Podle Zákona o nástupnictví mohou na britský trůn nastoupit pouze potomci Žofie Falcké, kteří jsou anglikánské nebo protestantské víry a nejsou ve svazku s osobou římskokatolického vyznání. Po smrti panovníka, nastupuje na trůn jeho nebo její bezprostřední dědic (pro tento okamžik se používá fráze: „král je mrtev. Ať žije král!“)¹⁰². Nový panovník je veřejně vyhlášen radou o nástupnictví, která zasedá v paláci sv. Jakuba (*St. James's Palace*). Samotná korunovace je vykonána *arcibiskupem z Canterbury* ve Westminsterském opatství a je spíše symbolickým aktem, který nemá na výkon panovníkovi funkce žádný význam. Obvykle k této ceremonii dochází až několik měsíců po nástupu nového panovníka na trůn, a to zejména z důvodu, aby byl panovníkovi poskytnut dostatek času na přípravu korunovace a aby bylo dodrženo období smutku.

Posloupnost v nástupnictví se řídí principem primogenitury,¹⁰³ kde má syn přednost před dcerou a starší dědic před dědicem mladším, stejného pohlaví. V rámci tohoto systému bylo stanoveno, že současnou nástupnickou linií tvoří: *Charles*; princ z Walesu, následovaný jeho nejstarším synem princem *Williamem*; vévodu z Cambridge, dále pak *Henry*; princ z Walesu, princ *Andrew*, vévoda z Yorku, princezna *Beatrice* a princezna *Eugenie* atd.

Náboženské omezení nalezneme v Listině práv a v Zákoně o nástupnictví (*Bill of Rights, Act of Settlement*). Tato omezení byla zavedena v 17. století z důvodu nedůvěry britského obyvatelstva k římskému katolicismu. Pouze jednotlivci, kteří jsou protestantského vyznání, mohou zdědit korunu. Římským katolíkům a manželům římských katolíků je zakázáno stát se následníkem trůnu. Další omezení bylo stanoveno pro zdravotně postižené osoby, na které bylo v otázce nástupnictví a posloupnosti pohlíženo jako na mrtvé. V posledních letech došlo k úsilí odstranit náboženská omezení a dát stejná práva mužům a ženám, přesto, žádné reformy pro zatím stávající ustanovení nezměnily, a tak i nadále zůstávají výše uvedené informace v platnosti.

---

¹⁰² V anglickém originále tato fráze zní: „*The King is dead. Long live the King!*“

¹⁰³ Primogenitura je dědický řád zajišťující přednostní právo prvorozeného při dědické posloupnosti. V primogenituře jako následnickém systému mají přednost muži před ženami, prvorozený syn před druhorozeným, prvorozená dcera před druhorozenou, ale nejmladší syn před nejstarší dcerou.

4.2 Vláda (jako výbor parlamentu)

Jak jsem již zmínila v úvodu této kapitoly, vláda je klíčovým orgánem výkonné moci ve Spojeném království. Je formální institucí tvořenou nejstaršími ministry¹⁰⁴ vybranými jejím předsedou. Většina členů vlády je zároveň i politickými leadery jednotlivých vládních ministerstev¹⁰⁵ a zároveň musí být členy Dolní sněmovny nebo Sněmovny lordů.

Vláda jako výkonný orgán se vyvinula z orgánu Státní rady, úzké skupiny poradců panovníka. Od doby Jiřího I. se vláda stala hlavní silou výkonné moci. Jiří I. i jeho následník Jiří II. nepocházeli z anglického prostředí, neorientovali se příliš v britském politickém systému a tak byli závislí na skupině poradců, kteří by zajistili pořádek a poklidný chod země.

Moderní organizace struktury vlády, (s úřadem vlády, sekretariátem a strukturou vládních výborů), byla vytvořena premiérem *Davidem Lloydem Georgem* v letech 1916 až 1922. Tato organizační struktura nabyla důležitosti v době první světové války, v době kdy bylo nutné zemi rychle a účinně koordinovat.

Právo pověřit jakéhokoli poslance sestavením vlády má panovník. Podle zvyklostí jím bývá předseda strany, která má nejsilnější zastoupení v dolní komoře parlamentu. Počet ministrů, jejichž plat je financován státním rozpočtem, je 23, i když počet členů vlády bývá v rozmezí 21 až 24. Je zvykem, aby všichni členové vlády byli poslanci dolní komory parlamentu, s výjimkou Vůdce Sněmovny lordů, ten je členem horní komory a je zodpovědný za předkládání a obhajobu vládních návrhů zákonů v horní komoře.

Ve vztahu k parlamentu se uplatňují dvě zvyklosti – kolektivní odpovědnost a odpovědnost jednotlivého ministra. Tyto skutečnosti odpovídají tomu, že každý ministr je také členem parlamentu a tak je mu, jako svrchované organizaci, odpovědný.

Kolektivní odpovědnost vychází z toho, že rozhodnutí vlády jsou přijímána kolektivně. Pokud tedy vláda neuspěje v hlasování o důvěře, předpokládá se, že všichni ministři budou rezignovat na svou vládní pozici.

---

¹⁰⁴ Pod termínem „ministři“ máme na mysli vedoucí jednotlivých departmentů, jejichž názvy jsou velmi různé. Existují ministerstva v čele s ministry, ale také tzv. „offices“ se státními sekretáři (*Home office*, *Foreign office*) a tzv. „boards“, v jejichž čele stojí předsedové (presidents).

¹⁰⁵ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2., aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006. s. 172.

Totéž se předpokládá, pokud jednotlivý ministr nesouhlasí s kolektivním rozhodnutím vlády (například rezignace *Robina Cooka* roku 2003, který nesouhlasil s účastí Velké Británie ve válce v Iráku).

Dotazy na ministry nebo předsedu vlády mohou vznášet obě komory parlamentu. Mohou být jak v ústní tak i v písemné podobě a ministr je povinen je zodpovědět. Parlament nemůže odvolat nebo vyjádřit nedůvěru jednotlivému ministři ale pouze celé vládě. Pokud se tak stane je řešením buď pokus o obnovu důvěry vládě, nebo nové všeobecné volby.

V systému Velké Británie je patrně nejsilnější vazba mezi parlamentem a vládou v Evropě. Vláda odvozuje svou legitimitu od parlamentu a ten se tak stává nikoliv pouze zákonodárným orgánem, ale i orgánem, který legitimuje vládu a jemuž je vláda odpovědna ze své činnosti.¹⁰⁶ Silné sepjetí vlády a parlamentu vidíme i na skutečnosti, že vláda je v britském typu parlamentarismu považována za jakýsi „výbor parlamentu“,¹⁰⁷ což se projevuje personální vazbou členů vlády a Dolní sněmovny: britský premiér může být pouze člen Dolní sněmovny a poslanecký mandát je rovněž nezbytným předpokladem ministerské funkce.¹⁰⁸

4.3 Vláda v užším smyslu (*Kabinet a Premiér*)

Vláda v užším smyslu je chápána pod označením kabinet, v jehož čele stojí předseda, který má do jisté míry volnou ruku v určování sestavy svého kabinetu.

---

¹⁰⁶ I z dnešního pohledu nám znějí aktuálně slova významného britského publicisty, novináře a obchodníka *Waltera Bagehota* (1826-1877) zabývajících se ekonomickými a politickými problémy, který mluví o zásadním prolínání zákonodárné a výkonné moci. Z jeho pohledu právě v tomto pojetí spočívá tajemství britského ústavního systému. Poukazuje na parlament jakožto na orgán, který nejen vytváří zákony, ale i udržuje v chodu vládu. Současně také zastává názor, že hlava státu by měla ponechat vládnutí na vládě a omezit svou činnost na doporučení, informování a případné varování. Jeho názory musíme ovšem brát v potaz se zřetelem k systému britské parlamentní monarchie. Jeho názory na britský konstitucionalismus nalezneme v publikaci: BAGEHOT, Walter. *The English constitution*, London : Oxford University Press, 1964. s. 311.

¹⁰⁷ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha : Linde, 2006. s. 171.

¹⁰⁸ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha : Linde, 2006. s. 172.

4.3.1 Kabinet

Kabinet je kolektivní rozhodovací orgán vlády Spojeného království, který se skládá z předsedy vlády a 22 nejvýznamnějších starších ministrů. Jednotliví vládní ministři jsou vybíráni předsedou vlády z řad zvolených členů Dolní sněmovny a ze Sněmovny lordů. Kabinetní ministři tvoří vedoucí složku jednotlivých vládních resortů, zejména pak z úřadu státního sekretáře (*Secretary of State*), pro funkce např. obrany. Kolektivní a koordinační činnost kabinetu je posílena tím, že všechny resorty disponují funkcemi a pravomocemi stejnou měrou a zároveň organizují svou činnost v jednotlivých výborech, z nichž některé jsou vytvořeny permanentně a některé pouze *ad hoc*. Politická a rozhodovací činnost kabinetu byla v posledních desetiletích podstatně zúžena, a to ve prospěch ministerského předsedy, který zastává v kabinetu výsadní postavení. Pokud tedy dnes hovoříme o vládě, míníme tím především vládu ministerského předsedy než samotnou vládu kabinetu.

Kabinet bývá často charakterizován jako výkonný výbor tajné rady Jejího Veličenstva (*Her Majesty's Privy Council*). Je spojovacím článkem mezi mocí zákonodárnou a výkonnou a pomyslnou svorkou, která připevňuje zákonodárnou část státu na jeho exekutivu. Svým vznikem patří (kabinet) k jedné, svými funkcemi patří k druhé části.¹⁰⁹

4.3.1.1 Složení kabinetu

Členové kabinetu jsou do své funkce jmenováni a případně odvoláni¹¹⁰ panovníkem na základě doporučení předsedy vlády. Případné rozdělení a přesun kompetencí mezi jednotlivé ministry a ministerské resorty je též na obecném uvážení samotného ministerského předsedy, kterému vždy byla tradičně připisována pozice *primus inter pares* (první mezi rovnými). Přestože, se stále na toto pravidlo pohlíží jako na platné, je zcela jednoznačné, že postavení britského premiéra se v průběhu let podstatně změnilo. To je však předmětem následující kapitoly, která se vymezení funkcí a pravomocí ministerského předsedy naplno věnuje.

---

¹⁰⁹ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha : Linde, 2006. s. 171.

¹¹⁰ K odvolání z funkce může dojít bez předchozího upozornění nebo důvodu, ačkoli za normálních okolností se používá spíše způsobu, kdy je jednotlivým ministrům zdvořile navrženo odstoupení a vzdání se svého mandátu.

Jakákoliv změna ve složení kabinetu, která zahrnuje více jak jedno přeobsazení, je nazývána *reshuffle* (přeskupení). K takovéto běžné výměně ministrů dochází zpravidla každé léto.

Další otázkou z hlediska ministerského postu tvoří finanční ohodnocení ministrů. V této souvislosti se rozlišuje, kdo je tzv. kabinetním ministrem a kdo jím naopak není. Celkový počet ministrů, kteří mají být ohodnoceni jako kabinetní, je omezen a to zákonem z roku 1975 (*Ministerial and Other Salaries Act*) a pohybuje se mezi 21 a 24 členy. Po parlamentních volbách v roce 2010 a po sestavení nového kabinetu se počet ustanoven na 23.¹¹¹ K 1. červnu 2011 činí roční plat kabinetních ministrů 134 500 liber. Tato částka obsahuje i odměnu, kterou obdrží každý z ministrů za účast v Dolní sněmovně.¹¹²

Většinové zastoupení v britském kabinetu tvoří členové z Dolní sněmovny, i když toto členství není nezbytnou podmínkou pro to, aby mohla být osoba dosazena do úřadu kabinetního ministra. Vedle těchto „obvyklých“ členů jsou členy kabinetu i osoby s čestnou funkcí jako je např. kancléř vévody Lancasterského, lord Strážce tajné pečeti. Ministerstvo spravedlnosti a ministerstvo financí (*Secretary of State for Justice and Lord Chancellor*)¹¹³ jsou svěřeny lordům kancléřům, členům Horní sněmovny, kde je role ministra spravedlnosti svěřena do rukou předsedy Sněmovny lordů. Může nastat i situace, že některý z ministrů není členem ani jedné komory a je vybrán mimo území parlamentu. Pokud taková situace nastane, je tato osoba jmenována do šlechtického stavu a stává se tzv. *Life Peers*.¹¹⁴

4.3.1.2 *Jednání kabinetu a pravomoci kabinetu*

Kabinet se schází pravidelně jednou týdně, zpravidla ve čtvrtek ráno, aby vedl diskuze nad nejdůležitějšími otázkami vládní politiky a činil vládní rozhodnutí.

---

¹¹¹ *News.bbc.co.uk* [online]. 13.5.2010 [cit. 2011-06-03]. UK News, Politics. Dostupné na World Wide Web: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/8675705.stm>.

¹¹² *Parliament.uk* [online]. 1.9.2010 [cit. 2011-06-03]. About Parliament, FAQs, House of Commons. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/documents/commons-information-office/m06.pdf>>. s.3-4.

¹¹³ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009 s. 248.

¹¹⁴ V roce 1964 jmenoval tehdejší ministerský předseda *Harold Wilson* do úřadu kabinetního ministra *Franka Cousinse* a *Patricka Gordon Walkera*, přestože nebyli členové ani jedné z komor.

Po jmenování *Gordona Browa* předsedou vlády byl jednací den přesunut na úterý.¹¹⁵ Takto se scházel kabinet pouze do doby, než se premiérem stal *David Cameron*, který vrátil jednací den opět na čtvrtek. Délka setkání se liší v závislosti na politických podmínkách a stylu jednotlivé vlády. Dnes bývá zvykem, že některá jednání mohou trvat i pouhých 30 minut.

Takové jednání naznačuje např. oznámení nebo ratifikaci rozhodnutí ve výboru nebo jednání mezi premiérem a jednotlivými kolegy. Na jednání navazuje audience u královny, která bývá též jednou týdně.

Kabinet má stejně jako jednotlivé komory parlamentu četné výbory a podvýbory, které se zaměřují na konkrétní oblasti politiky. Jsou to zejména ty, které jdou napříč povinnostem několika ministerských resortů, a je tedy nutná jejich koordinace. Takové výbory mohou být trvalé nebo zřízené *ad hoc*, na dobu určenou k nalezení a odstranění konkrétního problému.

Pravomoc vlády jako výboru parlamentu je schovaná v jejím názvu. Hlavní činností vlády je kontrola, vymezení priorit zákonodárné činnosti spojené se schvalováním návrhů zákonů a následný výkon stanovených pravidel. Na začátku každoročního zahájení parlamentního zasedání jsou vládou sděleny priority, kterými by se měla zákonodárná činnost v následujícím roce věnovat a jaké oblasti by měly být upraveny. Návrhy zákonů jsou pak vypracovány v parlamentní radě (*Parliamentary Council*), složené ze zkušených právníků a teprve po schválení těchto návrhů jsou kabinetem předloženy dalším expertům a představitelům různých zájmových skupin k vyjádření. Na konci této zdlouhavé procedury jsou návrhy zákonů podány Dolní sněmovně k prvnímu čtení.

4.3.1.3 *Stínová vláda – postavení opozice*

Stínový kabinet (*Shadow cabinet*) je obdobou vlády, kterou vytváří obvykle před všeobecnými parlamentními volbami dosavadní opoziční politická strana v očekávání vlastního volebního vítězství. Touto cestou lze tak poměrně snadno a srozumitelně předávat veřejnosti informace o prioritách a plánech budoucí politiky a zároveň zostřit volební boj v osobní rovině, viděno jako soupeření myšlenek jednotlivých ministrů.

---

¹¹⁵ JONES, George. Cabinet moves on Tuesday. Telegraph.co.uk [online]. 30.07.2007 [cit. 2011-06-03]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1556065/Cabinet-moves-to-Tuesdays.html>>.

Tito tzv. "stínoví ministři" jsou tak v případě změny politické moci ve státě připraveni zaujmout skutečná uvolněná ministerská místa. Stínová vláda představuje neústavní (ne však protiústavní) kontrolní mechanismus, kdy stínoví ministři sledují a často veřejně kritizují kroky a rozhodnutí skutečných ministrů. Většinou je to bráno jako projev politického boje ze strany opozice, ale někdy to může vést k medializaci a případně veřejné diskusi daného kontroverzního rozhodnutí. Při vytváření stínové vlády lze sledovat některé společné znaky:

- ve stínové vládě je vždy alespoň jedna žena;
- je vstřícná k některé z hospodářsky významných skupin;
- ve svých prohlášeních se soustřeďuje pouze na důležitá témata;
- volby do stínové vlády se budou konat každé dva roky.

Po parlamentních volbách v květnu 2010, utvořila Labouristická strana v říjnu téhož roku opoziční stínovou vládu v čele s *Edd Millibandem*, předsedou Labouristické strany.

4.4 Ministerský předseda (premiér)

Úřad ministerského předsedy je jedním z těch, který nebyl vytvořen na základě zákona. Vznikl a vyvinul se pomalu a postupně v průběhu tří staletí na základě dohody.

Jeho počátky sahají až do ústavních změn, které nastaly během revolučního vyrovnání v letech 1688 - 1720, jehož výsledkem bylo posunutí politické moci od panovníka směrem k parlamentu.

V průběhu 18. století se poprvé setkáváme s označením *Prime Minister* (premiér), přesto jeho samotní představitelé odmítali tento titul uznat nebo jej používat. Boje a politický vývoj během let 1784 až 1911 vedl k neoficiálnímu avšak populárnímu přijetí úřadu ministerského předsedy, který prokázal svou nezbytnou pozici ve státě.

Roku 1889, lord *Morley*, uvedl: „Předseda vlády je základním kamenem kabinetu. Všichni jeho členové stojí na stejné úrovni, hovoří jednomyslně, při hlasování si počínají na základě bratrského principu jeden muž, jeden hlas. Vedoucí kabinetu (premiér) si nese postavení *primus inter pares* a svůj úřad si drží do konce jeho trvání.“¹¹⁶

---

¹¹⁶ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 245.

V uplynulém století se pozice premiéra o něco málo změnila, přesto výše uvedené platí i dnes. Současný zájem se soustředí na výkon předsednického úřadu, vztah mezi premiérem a kabinetem a otázkám příležitostné dominance premiéra nad vládními kolegy. Vzrůstající moc premiéra položila základ otázce, zda se původní podoba vlády, která nese označení parlamentní, nezměnila na vládu kabinetní pomalu směřující k vládě premiérské jindy označované jako „prezidentská vláda“.

Posouzení této otázky je na zvážení jednotlivých skutečností. Je třeba poukázat na to, že rozsah premiérské dominance se odvíjí individuálně podle osob stávajícího předsedy nebo předsedkyně vlády. Zároveň musíme brát ohled i na skutečnost, že bez ohledu na osobní sílu premiéra, jsou on/ona nakonec závislí na podpoře kabinetu, politické strany a parlamentu. Příkladem může být resignace *Margaret Thatcher* v roce 1990. Tato událost nám ukázala, že i zdánlivě neporazitelný premiér, který slavil úspěchy na třech všeobecných volbách, se může stát obětí a ztratit svůj úřad díky ztrátě podpory svého kabinetu.

Na základě výsledku parlamentních voleb v květnu 2010, byl do role ministerského předsedy Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku jmenován královnou Alžbětou II. dne 11. května *David Cameron*, představitel konzervativní strany.

4.4.1 výběr ministerského předsedy

Jakákoliv změna v osobě premiéra je způsobena odstoupením nebo smrtí případně - vzácně - odvoláním z funkce. Odstoupení z funkce může pramenit z volební porážky v parlamentních volbách, z konfliktu uvnitř vlády, ze ztráty stranické podpory, z hlasování o důvěře ve sněmovně, z důvodu zpochybnění vedení strany, kvůli nemoci, nebo stáří, z důvodu úmrtí, z dobrovolného odchodu do důchodu a ze ztráty podpory kabinetu.

Ať už je vysvětlení pro změnu premiéra jakékoliv, je to právě panovník, který rozhodne o ustanovení jeho nástupce (nového předsedy vlády). Toto právo je jedním z královských výsad, kterými panovník disponuje. Je pouze na jeho uvážení, kdo bude do pozice premiéra nově jmenován, přesto je na základě konvence zvykem, že takovou osobou se stává předseda politické strany, který má v Dolní sněmovně největší zastoupení.

4.4.2 ministerský úřad a pravomoci premiéra

Podle tradice, předtím než nový premiér vstoupí do *Downing Street* č. 10,¹¹⁷ oficiálního sídla premiéra Spojeného království, je povinen oznámit zemi a světu, že políbil ruku panujícímu monarchovi, a tím má země nového předsedu vlády. Přesná slova slibu znějí: „Její Veličenstvo královna mě požádala, abych sestavil vládu a já její žádost přijal.“¹¹⁸

V současné době pobírá premiér plat 142.500 liber zahrnující 65.737 liber, které každoročně obdrží za účastenství v Dolní sněmovně.¹¹⁹ Do roku 2006, byl po Lordu kancléřovi nejlépe placeným členem vlády.¹²⁰ Role a pravomoci předsedy vlády vycházejí ve své podstatě z konvencí a nejsou stanoveny a vymezeny žádným zákonem. Mezi jeho funkce patří následující:¹²¹

- zastává funkci premiéra a prvního lorda pokladnice;
- jako první lord pokladnice dohlíží na fungování státní správy a vládních agentur, je držitelem titulu ministra státní správy (*Minister of Civil Service*);
- podle konvence musí být členem Dolní sněmovny a je volen zvoleným členem parlamentu;
- premiér obvykle drží kontrolu nad načasováním všeobecných voleb a formálně žádá královnu o rozpuštění parlamentu a vyhlášení všeobecných voleb;
- pokud vláda ztratí podporu Dolní sněmovny, musí podle konvence premiér požádat o rozpuštění parlamentu;
- má pravomoc jmenovat a odvolávat ministry (formálně je tento krok svěřen královně);

---

117 Downing street nalezneme v hlavním městě Spojeného království Velké Británie, v Londýně.

118 News.bbc.co.uk [online]. 11.05.2010 [cit. 2011-06-03]. UK Election 2010. Dostupný na World Wide Web: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/election_2010/8676405.stm>.

119 Parliament.uk [online]. 1.6.2011 [cit. 2011-06-03]. About Parliament, MPs FAQs. Dostupný na World Wide Web: < <http://www.parliament.uk/about/faqs/house-of-commons/faqs/members-faq-page2/>>.

120 Lord kancléř byl nejlépe placeným členem vlády do roku 2006, poté se jím stal britský premiér. Výše jeho platu byla odrazem funkce, kterou zastával. Lorda kancléř byl ministrem spravedlnosti, stál v čele Dolní sněmovny byl v čele nejvyššího soudu a strážcem velké pečeti. Ke snížení jeho finančního ohodnocení došlo až po ústavní reformě v roce 2005, kdy byl zbaven soudní funkce a tedy i části platu, který za tuto funkci pobíral.

121 BARNETT, Hilaire. Constitutional and administrative law. 7th ed., Oxon : 2009 s. 246.

- určuje počet členů v kabinetu a to, kteří ministři budou zastávat post kabinetních ministrů;
- kontroluje vládní program a role kabinetních výborů;
- má zvláštní odpovědnost za bezpečnost státu a přijímá data ze zpravodajské bezpečnostní služby;
- má pravomoc vyhlásit válku a mír a poslat vojáky do války;
- účastní se každý týden audience u královny;
- reprezentuje královnu v zahraničních záležitostech;
- je odpovědný parlamentu;
- odpovídá za zachování důvěry vlády Dolní sněmovně.

4.5 Je britský systém stále systémem parlamentním?

Pokud se pokusíme z výše uvedeného nastínit možnou podobu vývoje britského parlamentarismu a nalézt odpověď na položenou otázku, je nutné vycházet z informací a obecných tendencí v průběhu 20. a 21. století. Na základě konvencí, pravidel a zvyku může být britský parlamentní systém charakterizován dvěma základními rysy.

Prvním je svrchovanost parlamentu. Parlament je tedy tím, kdo dává mandát vládě a kdo ji může v případě, kdy to shledá za nutné, rozpustit. Vláda potřebuje podporu v parlamentu, bez něhož by nemohla vykonávat správu země. Přesto zde musí být zachována také podmínka možnosti rozpustit parlament hlavou státu či sebe samým.

Dalším znakem je princip sdílení moci. Podle *Sartoriho*¹²² se jedná o vymezení manévrovacího prostoru premiéra v rámci vlády. Z principu sdílené moci vycházejí tři koncepty vztahu premiéra k vládě: první mezi rovnými, první mezi nerovnými a první nad nerovnými. Přestože se jedná o tři koncepce, může se zdát, jakoby samotné vymezení popisovalo jednotlivé etapy postavení britského premiéra v průběhu let.

Původně tak čistě parlamentní forma vlády, charakteristická právní a politickou suverenitou zastupitelského orgánu, přejímá prvky amerického prezidentského systému. Po období tzv. „zlatého věku“ se vláda stala exekutivním orgánem zcela podléhající předsedovi, kde moc přešla postupně z parlamentu na vládu a z vlády na premiéra.

---

¹²² SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství*. 1., vyd., Praha : Sociologické nakl., 2001. s. 111.

Pokud tedy dnes hovoříme o britském parlamentním systému jako takovém, míníme tím systém vlády kabinetní demokracie nebo systém premiérský, který je charakteristický malým počtem politických stran, jasným rozdělení pozic v parlamentu, téměř nesvrhnutelnou vládou a silným postavením premiéra, který stojí v čele vlády, je vůdcem většinové politické strany, pomocí níž kontroluje jednání parlamentu. Ostatní členové vlády jsou vůči němu v nerovném postavení, protože on rozhoduje o jejich jmenování i odvolání, má vliv na kariéru poslanců atd.

Důvod proč britský systém ztratil svou původní a čistou podobu bych spatřovala zejména v mimořádně těsném propojení legislativní a exekutivní moci. Řešením současné situace, by bylo přijetí reformu, které by jasně vymezily předsednické pravomoci a stanovily limity pro tuto funkci. Poté by se mohl britský parlamentní systém opět přiblížit své původní podobě.

4.6 Vláda v širším smyslu (*Ministerstva a resorty*)

Vláda v širším smyslu zahrnuje poměrně velký okruh osob (přibližně 100 - 110), mezi které patří kromě ministrů, vládních a parlamentních sekretářů i řada představitelů institucí a úřadů vzniklých v historických dobách.¹²³ Jednotlivé vládní resorty tvoří ministerské a mimo ministerské orgány. V čele tzv. *office* stojí státní sekretáři (*Home office, Foreign office*) a tzv. *board* mají ve svém vedení předsedy nazývané *presidents*. Ministerské sektory¹²⁴ jsou vedeny vládními ministry, zpravidla členy kabinetu a vztahují se na oblasti, které vyžadují přímý politický dohled.

Vládní ministři, kteří jsou členy kabinetu, jsou v otázce jednotlivých ministerstev známi pod označením státní tajemník. Naopak označení stálého tajemníka náleží nadřazenému státnímu úředníku, který je v čele správního řízení odboru. Podřízené těmto ministerstvům jsou výkonné agentury.

---

¹²³ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států. 2.*, aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006. s. 147.

¹²⁴ Ministerských orgánů je 25 (zahrnující vedle úřadu vlády např. ministerstvo školství, ministerstvo kultury, médií a sportu, ministerstvo energetiky a změny klimatu, ministerstvo životního prostředí, výživy a záležitostí venkova, ministerstvo pro mezinárodní rozvoj, odbor dopravy, ministerstvo práce a důchodů, ministerstvo zdravotnictví, vývozní úvěry a záruční oddělení, zahraniční úřad a úřad Commonwealthu, vládní úřad pro rovnoprávnost Jejímho Veličenstva, ministerstvo financí, ministerstvo vnitra, ministerstvo obrany, ministerstvo spravedlnosti, Úřad pro Severní Irsko, Úřad generálního advokáta pro Skotsko, Úřad leadera Dolní sněmovny, Kancelář Leader sněmovny Lordů, Úřad pro Skotsko a Úřadu Walesu).

Výkonná agentura má určitý stupeň autonomie vykonávat provozní funkci a podávat hlášení v rámci jednoho nebo více konkrétních ministerstev, jejichž náplní je stanovit financování a strategickou politiku pro jednotlivé agentury.

Tzv. mimo-ministerská pracoviště¹²⁵ se obecně týkají záležitostí, které nevyžadují přímý politický dohled. Jsou vedena vyššími státními úředníky. Jejich náplní je kontrolní a regulační funkce neboli jsou vytvořena na ochranu proti politickým zásahům. V jejich čele jsou ustanoveni stálí tajemníci případně druhotní stálí tajemníci.

4.6.1 *Další orgány ústřední výkonné moci: Tajná rada*

Tajná státní rada je od 14. století poradní orgán anglických králů, složený z nejvyšších státních úředníků, kteří jsou zároveň členy Dolní sněmovny nebo Sněmovny lordů. Za vlády dynastie Tudorovců a Stuartovců se stal nástrojem královského absolutismu. Od konce anglické občanské války, byly monarchie, Sněmovna lordů a Tajná rada na příkaz *Olivera Cromwella* zrušeny. Zbývající komora parlamentu, myšleno Dolní sněmovna, zavedla Státní radu (*Council of State*), která byla pověřena výkonem práva a řízením administrativní politiky. Skládala se ze 41 členů, kteří byli do své funkce voleni z řad členů Dolní sněmovny. Do čela této Státní rady byl ustanoven *Oliver Cromwell* (vojenský diktátor národa). V roce 1653, se stal Cromwell *lordem Protektorem*. Rada byla zredukována na 13 – 21 osob volených ze členů Dolní sněmovny na návrh Olivera Cromwella se souhlasem parlamentu a nesla si označení Tajná rada lorda Protektora. V roce 1659, krátce před navrácením monarchie, byla tato rada zrušena.

Orgán Královská rady byl obnoven nedlouho poté, co se Velká Británie stala opět monarchií. Svou velikostí však zaujímala spíše menší výbor složený z poradců, o jejichž rady se panovník opíral. Opakem bylo období vlády Jiřího I.,¹²⁶ kdy stále více pravomocí bylo přenášeno na tento výbor. Ten se scházel již bez přítomnosti panovníka a svá rozhodnutí mu sděloval až následně po události samé.

---

¹²⁵ Mimo ministerských orgánů je 25. Zahrnují např. Ústřední informační úřad, Komise pro charitu pro Anglii a Wales, Komisařství pro snižování státního dluhu, Státní zastupitelství Komise pro lesnictví, Úřad pro vzdělávání, děti a kvalifikace, Úřad zemního plynu a elektřiny, Úřad parlamentního poradce, Komise pro poštovní služby, Národní archiv, Statistický úřad, Úřad vodohospodářských služeb a regulační úřad.

¹²⁶ Jiří I. vládl v letech 1714 – 1727.

Tajná rada jako celek přestala být poradním orgánem panovníka a jednotlivá politická rozhodnutí byla svěřena do rukou jednoho z radních výborů, kabinetu Spojeného království.

Ten poskytoval rady o uplatnění královských výsad, zabýval se vydáváním dekretů známé jako nařízení v radě a nařízení rad. (*Orders in Council, Orders of Council*). Nařízení v radě sestavují vládní nařízení a upravují otázky jmenování. Nařízení rady jsou vydávány na základě zvláštních Zákonů parlamentu a jsou běžně používané k regulaci veřejných institucí.

Rada rovněž vykonává soudní funkce, které jsou z velké části delegovány na soudní komisi. Komise se skládá z vyšších soudců, kteří jsou držitelé titulu „tajní poradci“. Patří mezi ně: soudci nejvyššího soudu Spojeného království, soudci odvolacího soudu v Anglii a Walesu, soudci odvolacího soudu v Severním Irsku a soudci nejvyššího civilního soudu ve Skotsku, který byl dříve nejvyšším odvolacím soudem pro celou britskou říši.¹²⁷

4.6.2 Členství v Tajné radě

Členství v radě je obecně udělováno doživotně. Výjimku tvořilo v minulosti pouze úmrtí panovníka, které pro radu znamenalo okamžité rozpuštění. V 18. století byla přijata konvence podle, které nesměla být rada rozpuštěna dříve než šest měsíců po smrti monarchy. Jednalo se pouze o formální rozpuštění, které na chod rady nemělo žádný vliv.

S novým nástupem panovníka došlo k opětovnému znovujmenování původních členů rady.¹²⁸ Systém znovujmenování se zdál být zbytečný, a tak v roce 1901 změnou zákona bylo stanoveno, že člen Tajné rady je jmenován doživotně, bez ohledu na změnu panovníka. Monarcha přesto nadále mohl ze své pozice individuálně jednotlivé členy rady odvolat (zpravidla jim bylo taktně naznačeno, aby ze svého postu samostatně

---

¹²⁷ *Privy-council.org.uk* [online]. 1.06.2011 [cit. 2011-06-03]. Privy Council. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.privy-council.org.uk/output/page2.asp>>.

¹²⁸ *Privy-council.org.uk* [online]. 1.06.2011 [cit. 2011-06-03]. Privy Council, Members. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.privy-council.org.uk/output/Page25.asp>>.

odstoupili). Naposledy se tak stalo 25. června 1997, kdy po obvinění z křivého svědectví dobrovolně opustil Tajnou radu *Jonathan Aitken*.¹²⁹

Dnes tvoří Tajnou radu okolo 500 osob, které dosáhly vysoké veřejné funkce. Členy jsou všichni členové kabinetu, (minulí i současní), Speaker, předsedové všech hlavních politických stran, arcibiskupové a význační soudci, jakož i další významné osobnosti veřejného života. Jejich úkolem je radit královně při plnění jejich povinností jako monarchy. Lord předseda rady je člen vlády a má na starosti Úřad tajné rady. V posledních letech je role lorda předsedy Rady spojená s rolí předsedy Dolní sněmovny.

4.7 Místní výkonná moc, vertikální dělba moci ve Velké Británii

Vertikální struktura státu neboli vertikální dělba moci zachycuje soustavu vzájemných kontrol a vztahů mezi jednotlivými státními orgány na různých horizontálních rovinách státní moci. Vertikální struktura státu je definována vztahem mezi orgány státu jako celku a orgány jeho jednotlivých částí, a sice dělbou moci, kompetencí a činností mezi státními institucemi na různých teritoriálních stupních hierarchické struktury moci.¹³⁰

Velká Británie je pokládána za zemi s funkčním federalismem, přestože je státem unitárním, který se vyvíjel od unie personální přes unii reálnou až k současnému velmi zvláštnímu, vnitřně diferencovanému a decentralizovanému unitarismu.¹³¹ Od konce šedesátých let minulého století, a zejména na počátku let sedmdesátých, jsou typické pro Spojené království snahy o dosažení autonomie zejména Severního Irsku, ale též Skotska.

Spojené království Velké Británie a Severního Irsku je utvářeno na základě dlouhodobého historického vývoje v současnosti se skládá ze čtyř zemí: Anglie, Skotska, Walesu a Severního Irsku. Každá z těchto zemí prošla výrazně specifickým vývojem s odlišnými tradicemi ústavní, politické i náboženské kultury.

---

¹²⁹ V 20. století odstoupily ze své funkce Tajného radního pouze tři osoby, mezi nimi byl i *Jonathan Aitken*. Dalšími byli *John Profumo*, který odstoupil z funkce dne 26. června 1963 a *John Stonehouse*, který odstoupil dne 17. srpna 1976.

¹³⁰ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2., aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006. s. 231.

¹³¹ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. s. 298-299.

4.7.1 Správní členění Anglie

V Anglii existuje v současnosti různorodý systém členění správních celků. V některých částech země se uplatňuje čtyřstupňový systém správního členění,¹³² ale například Velký Londýn¹³³ je ze správního hlediska jak regionem, tak i samostatným správním obvodem.

4.7.1.1 Regiony

Nejvyšší stupeň správních jednotek představují v Anglii regiony, jichž je celkem devět. Výrazně se mezi sebou liší v rozloze i počtu obyvatel. Každý region zahrnuje jeden nebo více celků na úrovni hrabství. Regiony vznikly roku 1994 a od roku 1999 jsou zároveň volebními obvody pro volby do Evropského parlamentu. Přestože mají všechny stejné postavení, je Londýn jediným regionem, který má volenou samosprávu.¹³⁴

4.7.1.2 Hrabství

Anglická hrabství jsou v Anglii územními celky pro administrativní, politické a geografické účely. Většina současných hrabství navazuje na starší celky, jakými byly anglosaské *shire* a *vévodství*. Z hlediska správního členění existují dva typy hrabství; metropolitní hrabství a nemetropolitní hrabství. Tyto celky však nepokrývají celé území Anglie, neboť na zbytku jejího území existují správní jednotky obecně označované jako *unitary authority*. Ačkoli metropolitní hrabství stále formálně existují, větší část jejich pravomocí byla postupně přesunuta na metropolitní distrikty, na něž se člení. Nyní však v podstatě představují samostatné správní celky, zatímco správní orgány metropolitních hrabství již neexistují. Pro jiné než administrativní účely je Anglie rozdělena na ceremoniální hrabství a poštovní hrabství.

---

¹³² Čtyřstupňový systém zahrnuje: hrabství, distrikty, regiony a obce.

¹³³ Velký Londýn je nejvyšším administrativním celkem spravujícím Londýn. Je jedním z devíti regionů Anglie. Správní oblast Velkého Londýna zastupuje části Londýna, které zahrnují City (*City of London*), Westminster (*City of Westminster*) a dalších 31 londýnských městských obvodů (*London Borough*). Velký Londýn zahrnuje to co je všeobecně známo jako Londýn – hlavní město Anglie a Spojeného království.

¹³⁴ Mezi devět výše zmíněných regionů patří: East Midlands, Východní Anglie, Velký Londýn, Severovýchodní Anglie, Severozápadní Anglie, Jihovýchodní Anglie, Jihozápadní Anglie, West Midlands, Yorkshire a Humber.

Britský monarcha má tradičně v jednotlivých částech Spojeného království Velké Británie a Severního Irska svého osobního zástupce, označovaného jako lord místodržitel (*Lord-Lieutenant*). Každý lord místodržitel má přiděleno jedno území, označované od roku 1996 termínem ceremoniální hrabství (*ceremonial county*). Před správní reformou provedenou 1. dubna 1974 byly tyto celky do značné míry totožné s tradičními hrabstvími. Od roku 1974 byly tyto celky redefinovány, aby odpovídaly nově vzniklým metropolitním a nemetropolitním hrabstvím.

Po správní reformě, jež byla provedena 1. dubna 1996, při níž došlo ke zrušení značně neoblíbených nemetropolitní hrabství *Avonu, Clevelandu, Hereford a Worcesteru, a Humbersidu*, byly nově vzniklé správní celky na jejich území přiřazeny zpravidla ke svým původním ceremoniálním hrabstvím z období před rokem 1974. Samostatným ceremoniálním hrabstvím se zároveň opět stal i *Bristol* a obnovené hrabství *Rutland*.

Poštovní hrabství existovala až do správní reformy roku 1996. Byla většinou vymezena podle hranic hrabství vzniklých roku 1974. *Velký Manchester* a *Velký Londýn* však poštovními hrabstvími nebyly, a jejich území byla rozdělena mezi více poštovních hrabství kopírujících stav před reformou z roku 1974.

4.7.1.3 *Distrikty*

Nejnižší úrovní samosprávy ve dvoustupňovém uspořádání jsou distrikty. Jsou podřízené hrabstvím a dělí se na metropolitní a nemetropolitní. Byly vytvořeny v roce 1974 v rámci tzv. hrabství.

Metropolitní distrikty fakticky tvoří samostatné správní celky, protože vliv metropolitních hrabství je minimální. Londýnské městské obvody jsou také ve skutečnosti samostatnými správními celky, i když správní orgán Velkého Londýna *Greater London Authority* si zachoval určitou část pravomocí.

Nemetropolitní distrikty zahrnují oblasti v nemetropolitních hrabstvích (mimo Velký Londýn a oblast metropolitních hrabství). Od 1. dubna 1974 vzniklo takových to distriktů 296.

4.7.1.3.1 Velký Londýn

Velký Londýn je správní oblastí, která byla vytvořena v roce 1965 a svou geografickou strukturou odpovídá oblasti Londýna. Od roku 2000 je Velký Londýn řízen institucí *Greater London Authority* (GLA) a přímo voleným starostou Londýna (*Mayor of London*), jímž je v současné době *Boris Johnson*, který je kontrolován voleným zastupitelským orgánem, jímž je Londýnské shromáždění (*London Assembly*).

Velký Londýn je rozdělen do 32 londýnských čtvrtí, která jsou spravována svou radou. Starobylé město Londýn tvoří 33. čtvrť a je řízeno tzv. *the City of London Corporation*. Status Velkého Londýna je poněkud neobvyklý. Oficiálně je klasifikován jako ceremoniální hrabství (*ceremonial county*) a jako jedna z devíti oblastí Anglie. Je orgánem *sui generis* a jedinou anglickou oblastí, která má široce přenesené pravomoci na městské obvody, volené oblastní zastupitelstvo a přímo voleného starostu. Svou strukturou se nepadobá žádnému jinému správnímu celku v Anglii.

4.7.1.3.2 Unitární orgány (*Unitary authority*)

Některé oblasti, převážně v okolí velkých měst, nejsou součástí dvouúrovňového systému samosprávy (hrabství: distrikt), ale spadají pod pravomoc jednoho správního orgánu. Používá se pro ně neoficiální termín *unitary authority*. Vznikla od roku 1995 především z distriktů, které byly vyčleněny z hrabství. Zvláštností je *Isle of Wight*, který byl vytvořen z rady hrabství, jehož distrikty byly zrušeny.

Všechny distrikty hrabství *Berkshire* jsou nyní unitary authority celky, ačkoli *Berkshire* jako hrabství stále existuje, přestože rada tohoto hrabství byla zrušena. Na ostrovech *Isles of Scilly* působí místní *sui generis* správní orgán, Rada *Isles of Scilly*, která je obdobou orgánů unitary authority celků v ostatních částech Anglie.

4.7.1.4 Obce

V Anglii se pro obce používá oficiální termín "civilní farnost" (*civil parish*), odvozený z historické podstaty těchto územně správních jednotek jako původně církevních celků Anglikánské církve, jimiž jsou farnosti. V Anglii obce tvoří nejnižší úroveň místní samosprávy.

Ne všechny části Anglie jsou na nejnižší úrovni rozděleny na úrovni správy na obce, i když počet obcí s vlastní samosprávou stoupá.

4.7.2 Skotsko

Je jednou ze čtyř zemí konstituční monarchie Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. Skotské království bylo nezávislé až do roku 1707, kdy vytvořilo personální unii s Anglickým královstvím, čímž vzniklo Spojené království Velké Británie. Tato unie byla výsledkem smlouvy o Unii z roku 1706 a vstoupila v platnost schválením zákona o Unii parlamenty obou zemí, navzdory rozsáhlým protestům v celém Skotsku. Třebaže je Skotsko součástí Spojeného království, má svůj nezávislý politický systém a vlastní soukromé i veřejné právo (skotské právo). Oddělení skotského právního a vzdělávacího systému a církve i po uzavření Unie přispělo k pokračování skotské kultury a skotské národní identity. Část Skotů v čele se Skotskou národní stranou dlouhodobě usiluje o státní nezávislost na Spojeném království. S ohledem na tuto situaci přijala britská vláda tzv. „devoluční plán“, který si klade za cíl obnovit omezenou samosprávu Skotska.

V rámci správního členění je Skotsko rozděleno do 32 správních oblastí.

4.7.3 Wales

Formální název je knížecí Wales a podobně jako Skotsko, je i Wales spravován jako integrální součást Velké Británie. Ve Walesu, jakožto konstituční části Spojeného království, je hlavou státu britský panovník. Moc výkonná pochází od královny a je uskutečňována prostřednictvím parlamentu Spojeného království ve Westminsteru. Některé pravomoci jsou delegovány na Národní shromáždění Walesu (*National Assembly for Wales*) v Cardiffu. Parlament Spojeného království vydává primární zákony, v jejichž rámci Národní shromáždění uskutečňuje sekundární legislativu platnou na území Walesu.

V Britské sněmovně reprezentantů má Wales vyhrazen 40 poslaneckých křesel (z celkového počtu 646). Členem vlády Spojeného království je Státní sekretář pro Wales (*Secretary of State for Wales*), který je zodpovědný za záležitosti týkající se Walesu.

Administrativní členění je Walesu od roku 1996 jednostupňové a rozděluje zemi na 22 správních oblastí (*unitary authorities*), které se dále člení pouze na obce a města. Z těchto 22 celků je 9 hrabství (*County*), 3 města (*Cities*), a 11 městských hrabství (*County Boroughs*). Všechny tyto celky však mají jinak stejný status.

4.7.4 Irsko

Před rokem 1922 bylo Irsko součástí Spojeného království. V době hnutí za nezávislost Irska v letech 1919 - 1922 se ustavil parlament Severního Irska, který se vyslovil pro spojené s Velkou Británií. O několik měsíců později zvolený parlament v pěti šestinách Irska vyhlásil Irskou republiku, jejíž oficiální uznání vstoupilo v platnost v roce 1922. Název Spojené království Velké Británie a Irska se od roku 1922 změnil na Spojené království Velké Británie a Severního Irska. Severní Irsko poté obdrželo statut dominia – *The Governmet of Ireland Act*, přijatý britským parlamentem v roce 1920. Radikálně se rozvíjející hnutí za nezávislost na počátku sedmdesátých let minulého století zapříčinily zavedení přímé britské správy Severního Irska na několik měsíců. V témže roce byly přijaty významné změny v zemské správě Severního Irska. Byl zrušen Úřad guvernéra a parlament Severního Irska a do předsednického křesla vlády Severního Irska byl dosazen státní sekretář. Nově ustanovené shromáždění o 78 členech bylo vybaveno pouze kontrolní a konzultační pravomocí.

V roce 1985 byla uzavřena dohoda mezi Velkou Británií a Irskou republikou, podle které náleží Irské republice určitá omezená pravomoc při řízení záležitostí Severního Irska.¹³⁵

Závěrem této kapitoly lze říci, že ústavní územní uspořádání Spojeného království Velké Británie a Severního Irska je zcela specifické a výrazně se odlišuje od ústavních řešení federačního a konfедераčního charakteru jiných demokratických států. Současné řešení postavení Severního Irska v rámci Spojeného království je ovlivněno velmi komplikovanou a napjatou politickou situací. Když k současné situaci přičteme i postavení Skotska a Walesu vyvstává nám otázka, zda se britské uspořádání v budoucnosti ještě více přiblíží uspořádání federativního charakteru, či zůstane uspořádáním unitaristickým.

---

¹³⁵ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007 s. 300.

5 VZTAH LEGISLATIVY A EXEKUTIVY, VZTAH PARLAMENTU A VLÁDY (ODPOVĚDNOST A SUVERENITA PARLAMENTU)

Pokud hovoříme o vztahu legislativy a exekutivy (vlády a parlamentu), máme tím na mysli pouze Dolní sněmovnu, neboť vláda po svém jmenování panovníkem předstupuje před Dolní sněmovnu a žádá ji o vyslovení důvěry.

Silná vazba vlády na parlament je v britském typu parlamentarismu vyjádřena koncepcí vlády jako „výboru parlamentu“ a tím i její personální vazbou na členství v parlamentu:¹³⁶ britským premiérem¹³⁷ může být pouze člen Dolní sněmovny a poslanecký mandát je rovněž nezbytným předpokladem ministerské funkce. Výjimkou je pouze lord kancléř (*Lord Chancellor*), který plní funkci ministra spravedlnosti, je členem Sněmovny lordů a zároveň kabinetu.

Východisko britského parlamentního systému je spatřováno v teorii dělby moci, avšak tajemství eficeince britského parlamentarismu spatřuje klasik britského konstitucionalismu *Walter Bagehot* právě v jeho opaku. Píše: „Tajemství výkonnosti anglické ústavy spočívá v úzkém spojení, jež je téměř úplným prolínáním výkonné a zákonodárné moci. Podle tradiční teorie, jež je uváděna ve všech učebnicích, spočívá hodnota ústavy na úplném oddělení zákonodárných a výkonných instancí. Ve skutečnosti však její přednost spočívá v jedinečném sblížení obou. Spojovacím článkem (mezi mocí výkonnou a parlamentem) je kabinet – výbor zákonodárného sboru, jehož úkolem je, aby fungoval jako exekutivní těleso.“¹³⁸ Vedle této teorie však existovaly protichůdné názory, které Bagehotův pohled pokládaly za zjednodušený a jeho popis výkonnosti ústavy nepřesný.¹³⁹

---

¹³⁶ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2., aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006. s. 171.

¹³⁷ Výjimkou byl *Alexander Douglas-Home*, baron Home z Hirselu, člen Sněmovny lordů, představitel konzervativní strany. Od roku 1963 zastával funkci předsedy vlády. *Home* si byl vědom, že by nebylo praktické vykonávat funkci předsedy vlády jako člen Sněmovny lordů. Na základě zákona přijatého na počátku roku 1963 se vzdal křesla v horní komoře parlamentu. Stal se tak jediným premiérem, který opustil horní komoru a a v doplňovacích volbách byl zvolen do Dolní sněmovny.

¹³⁸ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. s. 171.

¹³⁹ *Lord Hailsham*, Lord kancléř v parlamentu 1979-1987, tvrdil, že současný volební proces, směřuje k "volitelné diktatuře". Jedná se o situaci, ve kterém exekutiva plní kontrolní funkci nad legislativou. *Hailsham* se domníval, že Bagehotův pohled mohl být obhajitelný v době, v níž byl napsán, nikoliv

5.1 Odpovědnost vlády

Ve vztahu k parlamentu se uplatňují dvě ústavní konvence – kolektivní odpovědnost a odpovědnost jednotlivého ministra. To je odvozeno od skutečnosti, že každý člen kabinetu je také členem parlamentu a tak je mu, jako svrchované organizaci, odpovědný.

5.1.1 Kolektivní odpovědnost

Kolektivní odpovědnost vychází z toho, že členové vlády musí souhlasně podporovat všechna vládní rozhodnutí učiněná v kabinetu, i přesto, že s nimi někteří individuálně nesouhlasí. Pokud tedy např. vláda neuspěje v hlasování o důvěře, předpokládá se, že všichni ministři budou rezignovat na svou vládní pozici. Pokud se tak stane, je řešením buď pokus o obnovu důvěry vládě, nebo nové všeobecné volby. Totéž se předpokládá, pokud jednotlivý ministr nesouhlasí s kolektivním rozhodnutím vlády (například rezignace *Robina Cooka*¹⁴⁰ roku 2003, který nesouhlasil s účastí Velké Británie ve válce v Iráku). Pokud bych měla shrnout několika body pravidla kolektivní odpovědnosti, byla by to tato:

- všichni ministři podporují vládní politiku, a to ať v Parlamentu nebo na veřejnosti. Pokud by měl některý z ministrů pocit, že by takto nemohl učinit a chce se ke konkrétní otázce svobodně vyjádřit, očekává se od něho, že ze své funkce rezignuje;
- ministři by měli uchovat v tajnosti obsah ministerských jednání, probíhající na půdě kabinetu;
- pokud by neuspěli v hlasování o získání důvěry v Dolní sněmovně, musí vláda rezignovat.¹⁴¹

---

však v současnosti. Citace z knihy: BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009 s. 84.

¹⁴⁰ *Robin Cook* (1946-2005) představitel labouristické strany, předseda Dolní sněmovny v letech 2001-2003 a ministr zahraničí v letech 1997-2001.

¹⁴¹ CARROLL, Alex. *Constitutional and administrative law*. 1st ed., Harlow : 1998. s. 28.

5.1.2 *Individuální odpovědnost*

Vedle kolektivní odpovědnosti nám stojí tzv. odpovědnost jednotlivého ministra, která spočívá v odpovědnosti člena vlády za chod vlastního ministerského resortu. Pokud se ministr dopustí hrubé chyby, ať při plnění své funkce, úkolů či řešení problémů spojené s jeho ministerstvem, očekává se, že ze své funkce odstoupí.

Ministerská odpovědnost se řídí parlamentním usnesením, jednacími zákony obou komor Parlamentu, sedmi principy veřejného života a ministerskými zásady. Mezi tzv. ministerské zásady patří:

- ministři musí dodržovat zásadu kolektivní odpovědnosti;
- ministři jsou odpovědní Parlamentu a zodpovědní za rozhodnutí učiněná ve svém ministerstvu;
- od ministrů se očekává, že se budou chovat způsobem, který prosazuje nejvyšší standardy slušnosti;
- ministři musí poskytovat Parlamentu "přesné a pravdivé informace". Ministři, kteří vědomě uvedli Parlament v omyl, jsou povinni nabídnout svou rezignaci předsedovi vlády;
- ministři musí být k Parlamentu a veřejnosti co nejotevřenější. Odepřít poskytnutí informací mohou pouze tehdy, pokud by jejich zveřejnění bylo v rozporu s veřejným zájmem;
- ministři se musejí zavázat, že nevznikne žádný konflikt, který by byl v rozporu s jejich soukromými zájmy a výkonem veřejné povinnosti;
- dotazy na ministry nebo předsedu vlády mohou vznášet obě komory parlamentu. Mohou být jak ústní tak i v písemné podobě a ministr je povinen je zodpovědět.¹⁴²

5.2 *Suverenita parlamentu*

Pojem suverenita neboli svrchovanost je chápán jako právo vykonávat neomezeně moc na území státu, které náleží každému nezávislému státu. Stát není omezen ničím jiným než suverénními právy jiných států, obecným mezinárodním právem a dobrovolně převzatými mezinárodními závazky. Svrchované státy mají rovná

---

¹⁴² BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 270.

práva a povinnosti a jsou rovnými členy mezinárodního společenství bez ohledu na hospodářské, společenské, politické či jiné rozdíly.

V souvislosti s britským parlamentarismem hovoříme o tzv. principu suverenity parlamentu. Tento princip utváří z Parlamentu Velké Británie nejvyšší právní autoritu v zemi, která může vytvořit nebo naopak zrušit jakékoliv právo (zákon). Jeho svrchovanost je spatřována v tom, že ani samotné obecné soudy nemohou zrušit právní předpisy jím vydané a žádný parlament nemůže odhlasovat takové zákony, které by budoucí parlament nemohl změnit.

Princip suverenity parlamentu vznikl na základě vítězství parlamentu jako instituce, která odstranila suverenitu panovníka a nahradila ji vlastní svrchovaností. Královský titul je stále spojován s formulí „z milosti Boží“ a panovník je stále označován za „Suveréna“, přesto však nositelem tohoto postavení je parlament sám.¹⁴³ Hrabě z *Pembroke* formuluje v 17. století suverenitu parlamentu slovy, že parlament může vše kromě přeměny muže v ženu a ženy v muže.

Ve století 18. byla parlamentní suverenita komentována slovy, že zákon parlamentu nemůže být nikdy špatný a je možné, aby obsahoval záhadné jednotlivosti. Touto formulí byl parlament ve své podstatě označen za nedotknutelné těleso, které ze své činnosti není nikomu odpovědné.

Od druhé poloviny 19. století probíhal v Anglii proces rozkladu této koncepce parlamentní suverenity „zevnitř“, v důsledku kterého se parlamentní suverenita přeměnila v jakousi legální fikci.

Vedle této *Jenningsově* teorie, vystupuje *A.V. Dicey*, který říká, že parlament má právo přijmout a zrušit jakýkoliv zákon + anglické právo neuznává oprávnění osoby ani orgánu zvrátit nebo odstranit legislativu Parlamentu. Její legislativní pravomoc je bez právních limitů, ale existují zde tzv. „faktická“ (vnější) omezení, jako je nebezpečí lidového odporu proti přijatému zákonu a vnitřní omezení, kterým je vlastní povaha členů parlamentu. Dicey si při samotné analýze problematiky parlamentní suverenity pomáhá jejím rozlišením, na suverenitu právní a suverenitu politickou.

---

¹⁴³ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2., aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006. s. 112.

Právní suverenitu parlamentu pak definuje *Karl Loewenstein* jako nejvyšší normotvornou kompetenci, ve smyslu právního pozitivismu.¹⁴⁴

Naopak pod politickou suverenitou se rozumí politická suverenita lidu, která se na základě řady reforem volebního práva stala nositelem volebního oprávnění, tj. oprávnění rozhodovat o politickém složení Dolní sněmovny.

Vývoj koncepce suverenity parlamentu se tak pohybovala od politické suverenity k suverenitě právní, tedy k normotvorné nadřazenosti.

Určitá slabina parlamentní suverenity ve Velké Británii spočívá paradoxně právě v její síle: suverenita parlamentu je nedělitelná a neomezená, ale současně i originární, což znamená, že není odvozena od lidu, tak jak je tomu u francouzské a kontinentální koncepce svrchovanosti moci obecně. Problém britské svrchovanosti parlamentu je spatřován v tom, že ve své juristické interpretaci nepřiznává lidu jako takovému žádnou kvalitu nositele konstitutivního oprávnění, takže lid – teoreticky – nemůže delegovat svou působnost na parlament.

Velká Británie prošla v posledních letech politickými změnami, které vedly k přijetí právních předpisů, které jistým způsobem omezily aplikaci parlamentní suverenity. Tyto zákony a změny odrážejí politický vývoj uvnitř i mimo Spojené království. Patří mezi ně:

- přenesení některých pravomocí Britského parlamentu na orgány, jako Skotský parlament a Velšské shromáždění;
- Zákon o lidských právech z roku 1998 (*Human Rights Act*);
- vstup Spojeného království do Evropské unie v roce 1972;
- Rozhodnutí o zřízení Nejvyšší soudu Velké Británie s účinností od roku 2009, kterou Sněmovna lordů ztrácí funkci nejvyšší a zároveň konečné odvolací instance pro území Spojeného království a Severního Irsku;
- ústavní zvyklosti (*Conventions*), tj. normy jednání a chování, jež formálně nemají právní povahu, a přesto jsou v praxi dodržovány, což znamená, že hranice mezi právem a praxí je setřena.

---

¹⁴⁴ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2., aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006. s. 113.

I přes výše zmíněné limity můžeme říci, že i dnes je parlamentní suverenita pokládána za základní a nejdůležitější ústavněprávní princip Spojeného království.

5.2.1 *Napětí mezi vládou práva a suverenitou parlamentu*

V případě otázky parlamentní suverenity hraje svou roli rozpor mezi zmíněnou svrchovaností parlamentu a *Rule of Law* (vládou práva). Jelikož však neexistuje jednotná definice vlády práva je poněkud obtížné, posuzovat možný konflikt. Důsledky *Rule of Law* v Allanově¹⁴⁵ podání, vycházejí z koncepce, která je postavena na výjimečné úloze soudů.¹⁴⁶ Jeho teze spočívala v ústavním oprávnění odmítnout aplikovat zákonné ustanovení. Princip vlády by tak směřoval k odstranění jakékoli formy zvůle nebo libovůle státu ve vztahu k jednotlivým občanům.

Vedle toho stály o něco konzervativnější výroky soudců, kteří tvrdili, že parlamentní suverenita znamená, že parlament může, přeje-li si to, přijmout zákon, který odporuje základním principům lidských práv a omezení legislativní činnosti jsou politická, nikoli právní. Ve své podstatě je parlamentní suverenita chráněna zásadou, že soudy nemají za žádných okolností oprávnění prohlásit primární legislativu za neplatnou či ji zrušit. Soud může vydat jen tzv. prohlášení neslučitelnosti, které říká, že ustanovení nelze vyložit způsobem slučitelným s právy dle Úmluvy.

Tradiční chápání parlamentní suverenity respektuje i *Zákon o lidských právech* z roku 1998, který zavádí interpretační pravidlo, podle něhož musí být primární a sekundární legislativa vykládána způsobem slučitelným s právy chráněnými Evropskou úmluvou o lidských právech.

V případě konfliktu je suverenita parlamentu soudci nadále respektována, i když se kladou vysoké nároky na jednoznačnost vyjádření vůle zákonodárce.

---

¹⁴⁵ Trevor Allan chápe *common law* jako reservoár morálních principů, který odráží základní hodnoty a práva, podle nichž by měl být posuzován výkon veřejné moci. Tyto základní hodnoty a práva zakládají „*common law* ústavu“. *Rule of Law* je k takto pojímanému *common law* ve vztahu symbiózy, kdy *common law* tvoří praktický rámec, v němž se vláda práva realizuje a má v ní svůj základ. Zdůrazňuje princip procedurální spravedlnosti, právní rovnost, svobodu projevu, svědomí a sdružován a *Rule of Law* charakterizuje jako „vládu rozumu“.

¹⁴⁶ Soudy jsou podle Allana autoritativními interprety *common law*.

6 NEXISTENCE PSANÉ ÚSTAVY – INSTITUTY K ZACHOVÁNÍ DEMOKRATICKÝCH PRINCIPŮ (*Petition of Rights, Habeas Corpus Act, Bill of Rights, Human Rights Act*) A VLÁDNÍ NEJISTOTA

Britská ústava je zcela specifická, avšak rozhodně nelze říci, že by neexistovala. Netvoří ji jeden ucelený dokument, ale čerpá z více zdrojů. Pokud se jedná o její označení „nepsaná“¹⁴⁷ zdá se za mnohem případnější použití označení „ústava historická“, jelikož je tím mnohem výstižněji charakterizována její právnost.¹⁴⁸

Britská ústava se vyvíjela na základě postupně se utvářejícího občanského konsensu, který byl daleko hlubší, než tomu bylo u jiných demokratických států. Je tvořena poměrně značným množstvím „psaných“ aktů, mezi které patří statutární předpisy neboli parlamentní zákony a dále pak královskými prerogativy, precedenty, ústavní zvyklostmi (konvence), základními principy britské konstituce, zákony o Skotsku, Walesu a Severním Irsku, upravující proces devoluce. V neposlední řadě tvoří ústavu Spojeného království právnícká literatura a evropské právo.

Za základ britské konstituce jsou považovány jmenovitě *Magna Charta Libertatum* z roku 1215, Petice o právu (*Petition of Rights* – 1628), *Habeas Corpus Act* (1679), *Bill of Rights* (1689), Westminsterský statut (1931), Zákony o parlamentu (1911 a 1949), Akt o lidovém zastoupení (1969) aj.

Možný důvod faktu, že britská ústava není tvořena jedním dokumentem, lze hledat ve skutečnosti, že v Británii nedošlo k zásadním politickým otřesům, revolučním přerývům, které by zcela změnily politický systém; naopak její vývoj se odehrával spíše postupně. Tato situace je z hlediska celosvětového velmi výjimečná. V jiných zemích, jak historická zkušenost dokazuje, byly ústavy psány, aby symbolizovaly zrození národa nebo nové počátky vývoje země po revoluci nebo ukončené válce. Ústava tedy byla jakýmsi znakem začátku nového politického řádu či nové epochy ve vývoji národa.

Pro koncepční řešení britského konstitucionalismu je z hlediska formy nejdůležitější to, že neexistuje rozdíl mezi ústavním a obyčejovým zákonem. Tedy pokud jde o ústavu vytvářenou zákony, je vytvářena zákony obyčejovými, které zároveň mohou být kdykoliv opět obyčejovými zákony změněny.

---

¹⁴⁷ Pouze dvě další země na světě mají ústavu, která může být označena jako nepsaná, a to Izrael a Nový Zéland. viz. CARROLL, Alex. *Constitutional and administrative law*. 1st ed., Harlow : 1998 s. 14.

¹⁴⁸ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. s. 295.

Tato skutečnost vyplývá ze základního britského ústavního principu – principu *suverenity parlamentu*.¹⁴⁹

6.1 Zákonné prameny ústavy

6.1.1 *Magna Charta Libertatum*

Magna Charta Libertatum, nebo také Velká listina práv a svobod, je první anglický právní dokument, původně vydaný roku 1215, který reprezentuje formální vypořádání mezi panovníkem a barony a zároveň upravuje omezení královských pravomoci vůči jeho poddaným.

Magna Charta byla původně psaná v latinském jazyce. Velká část byla převzata z Listiny svobod (*Charter of Liberties* - 1100) Jindřicha I., kterou vydal po svém nástupu na trůn a která svazovala pravomoci panovníka určitými zákony s ohledem na zájmy církevních hodnostářů a šlechty.

Dokument označovaný jako Magna Charta není původní dokument z roku 1215, ale pozdější verze z roku 1225. Dokument, který bývá dnes veřejnosti předváděn, pochází z roku 1297 (odsouhlasen Eduardem I.). Charta z roku 1215 obsahovala mnoho bodů, které nebyly míněny jako dlouhodobé závazky panovníka, ale měly poukázat na současné problémy. Dalších 200 let pak každý panovník potvrdil závazek uznávat tato ustanovení vydáním vlastní verze dokumentu.

Magna Charta obsahuje 63 článků, ve kterých je uvedeno například slib o svolávání zástupců šlechty a měst kvůli daním, svobodná volba biskupů a opatů, dodržování zvykového práva, zavedení jednotných měr a vah, či povolení přístupu cizích obchodníkům na území Anglie.¹⁵⁰

Pro moderní dobu je nejdůležitějším ustanovením Charty *habeas corpus* – právo na legitimní a důstojné zacházení. Tato ustanovení jsou odvozena z článků 36, 38, 39 a 40 dokumentu z roku 1215.

---

¹⁴⁹ BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. s. 295.

¹⁵⁰ BRADLEY, A.W., EWING, E.D., *Constitutional and administrative law*. 14th ed., Harlow : 2007. s. 13.

Další odstavce, které jsou uplatňovány v současném právu Anglie a Walesu je odstavec 1, garantující nezávislost Anglikánské církve, článek 9, zaručující středověké svobody londýnské City a článek 29 garantující právo na řádný soud.¹⁵¹

Velký význam pro ústavní právo měly články 14 a 61, které povolovaly zřízení rady sestávající z nejvlivnějších mužů království. Tato rada měla fungovat spíše pro blaho země než omezení pravomocí panovníka. Členové této rady měli právo v některých zvláštních případech odvolat přísahu věrnosti panovníkovi a vyjádřit věrnost této radě. Tato rada byla zodpovědná za vyhlašování daní a byla první institucí, kterou bylo možno nazvat parlamentem, i když jeho pravomoci měly daleko do oprávnění současného parlamentu Spojeného království.

Tento dokument v období středověku nijak výrazně neomezoval pravomoci panovníka, ale v době občanské války se stal důležitým symbolem pro ty, kteří chtěli zdůraznit, že jednání krále podléhá zákonům.

Tato listina je nejvýznamnějším raným dokumentem v dlouhodobém historickém procesu vedoucím k současnému ústavnímu právu. Ovlivnila vývoj zvykového práva a mnoha ústavních dokumentů jako například ústavu Spojených států amerických.

Ve druhé polovině 19. století byla většina původních ustanovení z anglického práva zrušena. Dnes má dokument zejména symbolickou hodnotu. Jeho význam spočívá v prohlášení o potvrzení svobod, jichž požívají "svobodní občané říše" a jejich budoucí ochrany.¹⁵²

6.1.2 *Petition of Rights (Petice o právu)*

Petition of Rights neboli Petice o právu je jednou z dalších významných anglických ústavních zvyklostí (konvencí), která stanovuje specifické svobody pro subjekty práva a zakazuje panovníkovi jejich porušování. Petice o právu byla vytvořena Anglickým parlamentem v průběhu anglické občanské války. Zákon byl schválen parlamentem v květnu 1628 a ještě téhož roku mu byl udělen Karlem I. královský souhlas (*Royal Assent*).

---

¹⁵¹ *Legislation.gov.uk* [online]. 13.6.2011 [cit. 2011-06-13]. Legislation, Browse Legislation, Magna Carta. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.legislation.gov.uk/aep/Edw1cc1929/25/9/>>.

¹⁵² BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 26.

Obsahem tohoto dokumentu bylo:

- daně mohu být vybírány jen parlamentem;
- stanné právo nesmí být uloženo v době míru;
- vězni musí být schopni zpochybnit legitimitu jejich zadržení prostřednictvím soudního příkazu *habeas corpus*;
- obsahuje zákaz ubytování vojenských jednotek (třetí dodatek ústavy Spojených států amerických).

Petice byla do značné míry formována právníky Dolní sněmovny, mezi které patřil např. sir *Edward Coke*, *John Selden*, *John Pym* a sir *John Eliot*. Petice je svým charakterem retrospektivní, jelikož se převážně zabývá potvrzením svobod, obsažených v *Magna Charta*, než-li zavedením nových práv.

6.1.3 *Habeas Corpus Act*

Habeas Corpus Act (1679) je třetí chartou anglické ústavy (po *Magna Charta Libertatum* a *Petition of Rights*), vydanou Karlem II., která chránila osobní svobodu poddaných.

Osobní svobodu zaručovala již *Magna Charta Libertatum* (1215), která však byla často porušována. Parlament proto její dodržování podřídil uvedenému zákonu. Každý občan měl na základě *Habeas Corpus Act* přiznáno právo žádat soud o přezkoumání zákonnosti svého zatčení. Žádný člověk podle něj nemůže být zatčen a vzat do vazby bez soudního vyšetřování, zatčení smí být provedeno jen na základě písemného příkazu. Zatčenému musejí být sděleny důvody a bylo stanoveno, že výslech proběhne nejpozději do 24 hodin od zatčení. Zákon také určuje trest pro úředníky, kteří jej budou porušovat.

Habeas Corpus Act se původně týkal jen kriminálních činů, v roce 1816 byl rozšířen i na občanskoprávní záležitosti a v této podobě platí dodnes. Jeho působnost byla v dějinách několikrát pozastavena parlamentem (např. v situacích ohrožení státu - při jakobitských povstáních v letech 1715 a 1745 nebo za války s Francií roku 1794).

V roce 1960 byl vydán tzv. *Administration of Justice Act*, který určuje případy, kdy *Habeas Corpus Act* nemusí být dodržen. V souvislosti tohoto zákona došlo k oddělení moci výkonné od moci soudní.

6.1.4 *Bill of Rights*

Bill of Rights („Listina o právech“) je písemné potvrzení práv Anglického parlamentu, vydané roku 1689 Vilémem III. Oranžským a jeho manželkou Marií II. při jejich korunovaci na anglické panovníky.

Listina o právech znamenala vítězství velkoburžoazie a pozemkové aristokracie nad královským absolutismem a nastolení konstituční monarchie. Jejím obsahem bylo:

- uzákonění požadavků obsažených v *Petition of Rights* z roku 1628;
- král nesmí bez souhlasu parlamentu zvýšit daně;
- poslanec parlamentu se zodpovídá výlučně a jen před parlamentem a ne před králem či královskými soudy (poslanecká imunita);
- volby do parlamentu by měly být zdarma;
- soudy jsou pouze civilní, církevní soudy se neuznávají;
- král nemůže zavést nové soudy nebo působit jako soudce;
- král smí mít v dobách míru vojsko jen se souhlasem parlamentu;
- svoboda projevu a debat či řízení v parlamentu;
- zákaz ukládání nadměrné kauce nebo "krutých a neobvyklých" trestů.¹⁵³

Listina práv stanovila některá základní práva pro všechny obyvatele Anglie. Tato práva se nadále používají, a to nejen v Anglii, ale v každém z právních řádů Commonwealthu.

6.1.5 *The Act of Settlement (Zákon o nástupnictví)*

Dekret o nástupnictví (*Act of Settlement*) byl vydán anglickým parlamentem za vlády Anny Stuartovny v roce 1701. Zákon o nástupnictví stanovil, že v případě vymření oranžského rodu nastoupí na trůn protestantská hannoverská dynastie, a to za podmínek, že příští panovníci budou anglikánské víry, neopustí království, nebudou zaměstnávat cizince ve státních úřadech a nepovedou válku na kontinentě bez souhlasu parlamentu. Nároky katolických Stuartovců byly tak definitivně vyloučeny.

---

¹⁵³ *Legislation.gov.uk* [online]. 13.6.2011 [cit. 2011-06-13]. Legislation, Browse Legislation, Bill of Rights. Dostupný na World Wide Web:
<<http://www.legislation.gov.uk/aep/WillandMarSess2/1/2/introduction>>.

6.1.6 *The Treaty of Union (Zákon o Unii)*

Jedná se zejména parlamentní zákony o sjednocení Anglie s Walesem, Skotskem a Irskem. *Zákon o Unii* z roku 1536 (*Act of Union*) mezi Anglií a Walesem neměnil nic podstatného na postavení Walesu jako země udílené anglickým korunním princům.

Zákon o Unii mezi Anglií a Skotskem vydaný v červnu 1707¹⁵⁴ rušil dosavadní personální unii obou království a vytvořil jednotnou monarchii Velká Británie s jedním společným parlamentem. Prosadil dědické nároky hannoverské dynastie. Skotská presbyteriánská církev a soudnictví zůstaly zachovány.

Zákon o Unii mezi Velkou Británií a Irskem z července 1800¹⁵⁵ (v platnosti od 1. 1. 1801) zrušil po nezdařeném povstání v roce 1798 Irský parlament a zbytky irské autonomie a vytvořil jednotné Spojené království Velké Británie a Irska.

6.1.7 *Zákon Evropského společenství*

*The European Communities Act*¹⁵⁶ (1972) je zákon parlamentu Spojeného království, kterým se stanoví začlenění práva Evropského společenství do vnitrostátního právního řádu Spojeného království.

6.1.8 *Královské prerogativy*

Jak již bylo zmíněno v kapitole 4, královský prerogativ neboli výsada je forma, v níž je obsaženo panovníkovo právo, skrze které se teoreticky a formálně podílel na výkonné moci vlády.

V praxi jsou tyto zásady většinou vykonávané vládou nebo je může panovník uplatňovat sám, ale pouze na základě doporučení ministerského předsedy.

---

¹⁵⁴ *Legislation.gov.uk* [online]. 13.6.2011 [cit. 2011-06-13]. Legislation, Browse Legislation, Union with Scotland Act 1707. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.legislation.gov.uk/apgb/Ann/6/40/contents>>.

¹⁵⁵ *Legislation.gov.uk* [online]. 13.6.2011 [cit. 2011-06-13]. Legislation, Browse Legislation, Union with Ireland Act 1800. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.legislation.gov.uk/apgb/Geo3/39-40/67/contents>>.

¹⁵⁶ *Legislation.gov.uk* [online]. 13.6.2011 [cit. 2011-06-13]. Legislation, Browse Legislation, European Communities Act. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1972/68/contents>>.

6.1.9 *Zákony zakládající devoluci (Acts establishing devolution)*

Zákon o devoluci zakládá Skotský parlament a Velšské shromáždění a opětovně vytváří shromáždění Severního Irsku. Zákon vedl k decentralizaci postupu vlády, postupu tvorby právních předpisů a k velkému osamostatnění výše zmíněných částí Velké Británie - Severního Irsku, Skotska a Walesu.¹⁵⁷

6.1.10 *Zákon o lidských právech (Human Rights Act)*

Zákon o lidských právech (1998), který začleňuje práva zakotvená v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a svobod do vnitrostátního práva, představuje zásadní změnu ve vnitrostátní ochraně lidských práv. Jeho rozsáhlý dopad může být nalezen v široké oblasti vnitrostátních právních předpisů. Tento zákon umožňuje občanům, vůbec poprvé nahlédnout do uceleného souboru práv, která jsou vykonatelné u vnitrostátních soudů (spíše než u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku).¹⁵⁸

6.1.11 *Zákon o ústavní reformě*

Zákon o ústavní reformě z roku 2005 představuje změny ve třech oblastech. Zákon reformuje úřad lorda kancléře, převádí jeho pravomoc být v čele britské justice na tzv. *lorda Chief Justice* a dále poskytuje Sněmovně lordů právo si zvolit svého vlastního Mluvčího (*Speaker*). Další výraznou změnu znamenalo vytvoření Nejvyššího Soudu, který je zcela oddělen od zákonodárné moci.

6.1.12 *Soudcovské právo*

Jedním ze zdrojů ústavy Velké Británie je tzv. soudcovské právo – právo je nalézáno v rozhodnutích vyšších soudů. Podle doktríny o precedentu, nebo pravidla "*stare decisis*"¹⁵⁹ (na kterém je precedens založen), jsou soudy (*Court of Appeal, High Court*) povinny následovat rozhodnutí (precedenty) učiněné soudy vyšších stupňů a stejně tak i svoje vlastní.

---

¹⁵⁷ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 30.

¹⁵⁸ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 30.

¹⁵⁹ „*let the decisions stand*“, setrvat na (předchozích) rozhodnutích.

Soudcovské právo (*Case law*) lze rozlišovat na *common law*, právo tvořené soudy a právo ekvity, tedy normativní systém vytvářený rozhodovací činností *Court of Chancery*, kancléřského soudu. Mluví-li se o *common law*, je často chápáno jako protiklad k pojmu *statutory law* (zákonné právo) nebo *equitable*¹⁶⁰ (podle ekvity).

Statutory law (psané, zákonné právo) vzniká na rozdíl od práva obyčejového na základě legislativního procesu (např. *Acts of Parliament* (1911,1949), Zákony parlamentu).¹⁶¹

6.2 Mimo právní prameny ústavy

6.2.1 Ústavní konvence

Ústavní konvence je neformální a nekodifikovaná procesní dohoda, která je orgány a institucemi státu uznávána a dodržována. V některých zemích, zejména těch, vycházejících z Westminsterského systému (státy Commonwealthu), jejichž politické systémy mají základ v britském ústavním právu, je většina funkcí vlády vedena ústavními konvencemi spíše než formálně psanou ústavou. V těchto státech, může být skutečné rozdělení moci výrazně odlišné od těch, které jsou uvedeny ve formálních ústavních dokumentech.

Některé ústavní konvence působí odděleně „od“ nebo „spolu s“ psanou ústavou. Ve státech jako je Velká Británie, která má z velké části nepsanou ústavu, má ústavní konvence formu ústavního statusu. Mnoho starých konvencí bylo odstraněno nebo nahrazeno zákony.

Termín „ústavní konvence“ byl prvně použit britským právním učením A.V Dicey roku 1883, v jeho knize *Introduction to the Study of the Law of the Constitution* (Úvod do studia práva ústavy).

---

¹⁶⁰ I přesto, že je *common law* chápáno jako protiklad k pojmu ekvita, bývá jejich vztah vyjádřen zásadou „ekvita následuje právo“, což má naznačit, že ekvita se nestaví proti *common law*, ale doplňuje jej a zdokonaluje. Fakticky, ale došlo k situaci, kdy z ekvity postupně vytvořil samostatný systém soudcovského práva. Toto rozdělení soudů i práva platného v Anglii přetrvávalo až do devatenáctého století, kdy *Judicature Acts* 1873 – 1875 odstranily formální rozdělení soudů *common law* a ekvitních. Všechny soudy měly a mají pravomoc aplikovat pravidla *common law* i ekvity.

¹⁶¹ BRADLEY, A.W., EWING, E.D., *Constitutional and administrative law*. 14th ed., Harlow : 2007. s. 17.

Dicey napsal, že v Británii jsou činnosti politických představitelů a institucí řízeny dvěma paralelními a vzájemně se doplňujícími soubory pravidel:

„V případě prvním se pod pojmem pravidlo rozumí "zákony" (psané, nepsané, přijaté na základě stanov nebo odvozená z množství zvyklostí, tradic, popř. byly uznány soudem za mravní zásady známé pod označením zvykové právo), neboť jejichž dodržování je zajištěno soudem. (...)

Další soubor pravidel se skládá z konvencí, ujednání, zvyklostí, nebo postupů, které - ačkoli mohou regulovat chování některých členů svrchované moci, ministerstev nebo jiných úředníků - nejsou skutečnými zákony, jelikož jejich dodržování není vynucováno soudy. Tato část ústavního práva, může být nazvána "konvence ústavy", nebo ústavní etika.“¹⁶²

O století později, kanadský vědec *Peter Hogg* napsal:

„Konvence jsou pravidla ústavy, které nejsou vynucovány soudy. Z tohoto důvodu jsou považovány za neprávní předpisy, které ovšem ve skutečnosti upravují chod ústavy. Konvence stanovují způsob, jakým by měly být právní pravomoci vykonávány. Některé konvence mají schopnost přenést pravomoc z jednoho držitele práva na jiného úředníka nebo instituci. Jiné konvence omezují všestranně rozsáhlou pravomoc, nebo dokonce stanoví, že právní moc, nesmí být vykonávána vůbec.“¹⁶³

Jak již bylo řečeno, britská ústava není tvořena jediným dokumentem. Jedná se o sbírky právních předpisů, které dohromady již po několik staletí utváří komplex pravidel, kde je ústavním konvencím připisována klíčová role. Je více než nepravděpodobné, že by někdy došlo k jejich odsunu a úplnému potlačení, jelikož za dobu své existence nabyly značné síly a zvyku. Mezi ústavní konvence Velké Británie patří:

- texty většiny mezinárodních smluv musí být předloženy parlamentu nejméně dvacet jedna dní před ratifikací (*Ponsonby Rule*, 1924);

---

¹⁶² DICEY, Albert, Venn. *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*, 10th ed. London : Nabu Press. 2010. s. 23-24.

¹⁶³ HOGG, Petr. *Constitutional Law of Canada*. 5th ed., Carswell : Toronto. 2007. s. 7.

- monarcha bude akceptovat a jednat podle rady svých ministrů, kteří jsou odpovědní parlamentu, monarcha se touto radou zpravidla řídí;
- ministerský předseda Spojeného království je vůdce strany (nebo koalice stran) s absolutní většinou křesel v Dolní sněmovně a je schopen si tuto podporu vynutit;
- všechny návrhy peněžních zákonů musejí pocházet z Dolní sněmovny;
- premiér radí panovníkovi v otázce rozpuštění parlamentu (od roku 1918);
- monarcha může odmítnout rozpuštění parlamentu (1832 - Lascellesovy principy);
- panovník uděluje královský souhlas ke všem právním předpisům (konvence od počátku 18. století - dříve panovník mohl odepřít udělení královského souhlasu);
- premiér by měl být členem jedné z komor parlamentu (18. století – 1963, od roku 1963 se předpokládá, že zvolený předseda vlády je členem Dolní sněmovny);
- všichni členové vlády musí být členy Tajné rady;
- Sněmovna lordů by neměla odmítnout rozpočet schválený Dolní sněmovnou;
- parlament Velké Británie bude pouze vydávat ty právní předpisy, které spadají do jeho působnosti. Nebude jednat o záležitostech v přenesené působnosti, aniž by si nejprve vyžádal souhlas např. Skotského parlamentu nebo Velšského shromáždění.¹⁶⁴

6.3 Vládní nejistota

Vládní nejistota by mohla být spatřována právě v oné nepsané podobě ústavy a v jejím koncepčním řešení. V systému britského konstitucionalismu chybí jakýsi regulátor, který by v případě nutnosti mohl zákon označit za neústavní, jelikož zde neexistuje rozdíl mezi ústavním a obyčejovým zákonem. Tedy pokud jde o ústavu vytvářenou zákony, je vytvářena zákony obyčejovými, které zároveň mohou být kdykoliv opět obyčejovými zákony změněny.

Ústava by měla mít takovou podobu, aby se zabránilo jejímu zneužití většinou, což může být případ Velké Británie v souvislosti s ničím neohrazenou suverenitou parlamentu. Vláda podporovaná většinou parlamentu může tedy prakticky cokoliv.

---

¹⁶⁴ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 33.

Avšak právě v tom, zda potřebnou většinovou podporu získá či nikoli pramení vládní nejistota, která se projevila při posledních parlamentních volbách v květnu 2010.

7 FUNGOVÁNÍ SYSTÉMU VE VELKÉ BRITÁNII - VÝHODY A NEVÝHODY PARLAMENTNÍHO SYSTÉMU

7.1 Výhody parlamentního systému

Jednou z často zmiňovaných výhod parlamentního systému je jeho snadnější a rychlejší postup v otázce přijímání zákonů. Děje se tak z důvodu, že výkonná moc je zpravidla více či méně závislá na přímé nebo nepřímé podpoře zákonodárné moci. Důvodem je i to, že mnoho členů výkonné moci jsou současně členy legislativy, a tak většinové strany nebo sestavené koalice, které mají v parlamentu většinové zastoupení, disponují více hlasy v otázce přijímání zákonů. Jistý vliv na rychlý a efektivní legislativní proces má i neexistence orgánu, který by disponoval právem veta (ve Velké Británii je v této oblasti uložena jistá pravomoc horní komory, která může zdržet přijetí zákona).

Vedle rychlejší legislativní činnosti mají strany v parlamentních systémech mnohem užší a těsnější ideologii, která vede k větší stranické disciplíně, sjednocené vládě a jasnému stanovení hranic odpovědnosti (kolektivní a individuální).

Výhodou britského parlamentního systému je i existence opozice (stínového kabinetu), která dohlíží na vládní politiku. To znamená, že vláda se bude vědomě snažit činit to, co je dobré pro zemi, aby neztratila u obyvatelstva věrnost a důvěru, kterou by opozice mohla narušit, pokud by zpochybnila některá z vládních rozhodnutí.

V knize „Anglická ústava“ *Walter Bagehot* vyzdvihoval parlamentarismus pro jeho schopnost tvorby a následné vedení seriózních diskuzí, pro umožnění změny u moci bez nutnosti voleb, pro možnost vyhlásit volby téměř kdykoliv (není stanoveno pevné datum, pouze rozmezí v kterém by se měly volby konat).¹⁶⁵

*Juan Linz, Fred Riggs, Bruce Ackerman a Robert Dahl*¹⁶⁶ byli toho názoru, že parlamentarismus je méně náchylný k autoritářským snahám. Tito učenci poukazují na to, že od druhé světové války, dvě třetiny zemí třetího světa, které přijaly parlamentní systém vlády, úspěšně přešly k demokracii. Naproti tomu státy s prezidentským systémem měly přechod k demokracii ztížen řadou státních převratů a dalších ústavních selhání.

¹⁶⁵ BAGEHOT, Walter. *The English Constitution*. London : 1964. s. 128.

¹⁶⁶ Profesori působící na Yaleské univerzitě.

Nedávné studie Světové banky ukázaly, že parlamentní systémy jsou spojovány s nižší korupcí, což je podle nich dáno rovnoměrným rozložením moci mezi jednotlivé instance.

Jisté výhody má i většinový volební systém, který je v parlamentním systému Velké Británie používán. Tento způsob volby zamezuje štěpení stran a způsobuje spíše vytváření názorových frakcí uvnitř velkých stran.

Velkou výhodou britského modelu je, že umožňuje vznik homogenní stabilní vlády s většinovou podporou v parlamentu, která vydrží bez problémů po celé volební období. Umožňuje také nezávislým osobnostem bez problémů kandidovat a být zvoleni. Záleží hodně na osobnosti kandidáta ne tolik na politické straně. Tímto je parlament složen z významnějších osobností málo závislých na sekretariátech politických stran. Během volebního období často dochází k přestupování poslanců do jiných stran. Tento krok je zcela legitimní, protože poslanci byli zvoleni především na základě své osobnosti. Zvolený kandidát má také lepší a přehlednější vazbu na voliče a cítí se být reprezentantem svého obvodu. Tento systém také výrazně tlumí extrémistické strany a umožňuje pevné vládě dělat v dlouhodobém zájmu státu i nepopulární kroky bez obav z demagogických extrémistických kritik. Jmenovitě mohou být jmenovány tyto výhody většinového systému:¹⁶⁷

- redukuje fragmentaci stran;
- pomáhá utvoření bipartismu (tj. dvoustranickému modelu);
- napomáhá ke vzniku *Catch all parties* = umírněný neideologický program;
- napomáhá k utvoření většinové, akceschopné, stabilní vlády;
- personalizace volby (kvalitní osobnosti);
- pevná vazba poslance na daný obvod;
- jednoduchost;
- zlikvidování extrémistických stran.

---

¹⁶⁷ BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. s. 339.

7.2 Nevýhody parlamentního systému

Westminsterský parlamentní systém bývá často kritizován za systém volby premiéra a za to, že předseda vlády disponuje až příliš velkou pravomocí.

Podle kritiků, jsou při volbě premiéra znevýhodněné osoby, které nejsou členy Dolní sněmovny, jelikož zde chybí mechanismus, který by umožnil kandidovat i jedinci, který je společností podporován a který by v pomyslných volbách získal dostatečné množství hlasů k tomu, aby se stal předsedou vlády.

Oproti prezidentskému systému, ztrácí premiér svůj úřad automaticky poté, co zanikne jeho členství v parlamentu. Příznivci parlamentarismu argumentují tím, že členové parlamentu, jsou voleni do úřadu předsedy vlády předně z důvodu, aby reprezentovali většinou zastávané politické smýšlení, a pokud přijdou o sympatie a podporu, pak nejsou oprávněni být nadále předsedou vlády.

V prezidentském systému je hlava státu obvykle volena přímo lidmi (přímá demokracie) nebo souborem voličů, kteří jsou přímo voleni občany státu (nepřímá demokracie).

V parlamentním systému je předseda vlády volen zákonodárným sborem (ve Velké Británii je tento úkol svěřen Dolní sněmovně). Tato volba se dá považovat pouze za formálnost, jelikož je do funkce předsedy vlády zpravidla dosazen zástupce strany, která má v parlamentu nejsilnější zastoupení. To má za následek, že osoba premiéra je mnohdy známa už před volbami, což bývá často vytýkáno.

Většinový volební systém je nejen předmětem pozitivních kritik, ale setkává se též i s kritikou, která v jeho používání spatřuje nevýhody. Některé volební obvody mohou mít populárního místního kandidáta, ale už méně stranické vedení (nebo naopak), to dává voliči nesnadné rozhodování při odevzdávání hlasu ve volbách. Volba založená na dvoukolovém systému proporcionalního zastoupení by mohla tento vývěř voliči usnadnit. Další nevýhodou většinového systému je deformace volebních výsledků, které neodpovídají mínění voličů. V parlamentních volbách v roce 2005 získala Labouristická strana absolutní většinu v parlamentu jen s 35 procenty hlasů.

Dalším příkladem jsou parlamentní volby v roce 2001, kde výsledky ve Walesu byly výsledky takové:¹⁶⁸

- strana 1: 48.6% hlasů - 85% mandátů (34 ze 40)
- strana 2: 20% hlasů - žádné mandáty
- strana 3: 14,3% hlasů - 10% mandátů (4 ze 40)
- strana 4: 13,7% hlasů - 5% mandátů (2 ze 40)

V neposlední řadě je kritizováno také to, že tento systém volby zvýhodňuje velké strany, existuje tu vysoké procento propadlých hlasů a může dojít k tzv. *gerrymanderingu*¹⁶⁹ (možná manipulace s hranicemi volebních obvodů s cílem zvýhodnit kandidáta).

Přestože, *Walter Bagehot* vyzdvihoval parlamentarismus za to, že je ve věci konání voleb velmi otevřený a umožňuje volby téměř kdykoliv, je nutno si položit otázku, zda právě neexistence pevně stanoveného volebního kalendáře nemůže vést k jejímu zneužití. V britském systému může vládnoucí strana naplánovat konání voleb na dobu, kdy se domnívá, že je pravděpodobné, že výsledky voleb pro ně budou příznivé. Volbám se naopak vyhnou tehdy, když jejich popularita klesá. Takové to načasování může zvýšit šance pro právě vládnoucí stranu si udržet svůj mandát až do doby vyhlášení dalších voleb. Východiskem by bylo stanovení pevných dat pro parlamentní volby, jak je tomu např. v parlamentu Austrálie.

Hlavní kritika parlamentního systému spočívá právě v jeho domnělé výhodě, že neexistuje skutečně nezávislý orgán, který by stál v opozici a vetoval zákony schválené parlamentem, a tudíž zde chybí třetí osoba (instituce), která by dohlížela na kontrolu činnosti zákonodárné moci. V britském parlamentarismu toto úlohu částečně plní Horní sněmovna, která je ovšem více brána za zbrzdňovací orgán, který návrhy zákonů může jen zdržet v jejich procesu přijetí, ale nikoliv vetovat.

---

¹⁶⁸ *Parliament.uk* [online]. 18.6.2010 [cit. 2011-06-20]. Document, Commons, Election 2001. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp2001/rp01-054.pdf>>. s. 19.

¹⁶⁹ není systémově spojeno s většinovým volebním systémem, je problémem tam, kde má zastupitelsvo pravomoc určovat hranice volebních obvodů, to je případ USA kde některé volební obvody připomínají navzájem propletené chobotnice.

Dále je zastáván názor, že nedostatek vnitřní dělby moci v parlamentním systému způsobuje, že se veškerá pravomoc soustřeďuje v rukách exekutivy, což vede k pocitu, že legislativa a soudnictví mají malé šance docílit rovnováhy. Situaci řeší dvoukomorový systém, v kterém je horní komoře svěřena nízká kontrolní a výkonná činnost.

8 „HUNG PARLIAMENT“ A DALŠÍ VÝVOJ BRITSKÉHO PARLAMENTNÍHO SYSTÉMU

Hung Parliament nebo ochromený parlament, jak je také nazýván, je forma vlády, která vyplyne ze situace, když ani jedna z hlavních politických stran (popř. bloku spojeneckých stran) nezíská u všeobecných voleb 326 mandátů v 650 členném parlamentu a neobsadí tak absolutní většinu, potřebnou k sestavení vlády.

Ve skutečnosti by tato absolutní většina mohla být menší, jelikož *Speaker* a jeho náměstci (i když jsou členové parlamentu) se obvykle voleb neúčastní. Stejně tak se neúčastní voleb i irská levicově zaměřená politická strana *Sinn Fein*, která má v britském parlamentu zastoupení pět poslanců. Ti při posledních volbách odmítli složit slib věrnosti královně, výsledek toho bylo odebrání hlasovacího práva.

Většina všeobecných voleb probíhajících v dvou-stranickém systému končí zpravidla vítězstvím jedné politické strany, která získá absolutní většinu a sestaví vládu, která může bezprostředně po volbách začít plnit svůj úřad. Situace, kdy je potřeba vytvoření koalice stran a menšinové vlády, je výjimečná a není zcela vítaným řešením tzv. patové situace.

Pokud ovšem nastane, je potřeba aby strana, která ve volbách zvítězila, uzavřela dohodu s některou z politických stran. Důvodem je to, že by sama nebyla schopna v otázce hlasování o přijímání zákonů uspět, jelikož ke schválení návrhu zákona je potřeba většiny hlasů členů Dolní sněmovny. Tato podpora může přijít v podobě formální koalice utvořené spoluprácí s menšími politickými stranami nebo se menšinová vláda spoléhá na vnější pomoc od třetích stran nebo nezávislých. Pokud snahy o sestavení vlády selžou, je řešení rozpuštění parlamentu a vyhlášení nových voleb. Tato situace by však měla být tím nejzazším řešením.

Hung Parliament nastal během 20. století již několikrát. Do současného povědomí veřejnosti se asi nejvíce zapsaly britské parlamentní volby v květnu 2010, jejichž nečekaný výsledek, vedl ke změně, kdy po více než 36 letech byla sestavena tzv. menšinová koaliční vláda v čele s *Davidem Cameronem*, předsedou strany konzervativců.

Tato kapitola se zabývá jednotlivými koaličními vládami a menšinovými vládami v průběhu 20. století. Její stěžnou částí jsou parlamentní volby v roce 2010 a posouzení, toho co uplynulý rok a koalice liberálních demokratů a konzervativců přinesla.

8.1 Menšinová vláda

8.1.1 Menšinová vláda 1910 - 1915

Mezi lety 1906 a 1910 vládla strana liberálů s podporou irských nacionalistů a členů Labouristické strany. V roce 1909 byl navržen státní rozpočet s výraznými sociálními programy a byly navrženy nové daně, které se týkaly především bohatých vlastníků půdy. Tento návrh byl odmítnut, vláda odstoupila a byly vypsány nové volby. Po volbách v prosinci 1910 se k vládě vrátila opět Liberální strana, která ovšem počtem svých hlasů nebyla schopna sestavení většinové vlády. Vytvořila tak vládu menšinovou za spolupráce se stranou konzervativců.

	Volby leden 1910	Volby prosinec 1910
Konzervativní strana	273	272
Liberální strana	275	272
Labouristická strana	40	42
Irští nacionalisté	80	84

Tabulka č. 1: Parlamentní volby 1910 (zdroj: parliament.uk)

8.1.2 1924 a menšinová vláda labouristické strany

Poté co v květnu 1923 složil předsednický mandát *Bonar Law*, se funkce ujal představitel Konzervativní strany *Stanley Baldwin*. V zemi se tou dobou pod vlivem zvýšeného dovozu v rámci volného obchodu zvyšovala nezaměstnanost. Baldwin se cítil být vázán závazkem svého předchůdce, že nebude provádět reformu cel bez předchozích voleb, a tak se v prosinci 1923, rozhodl vyhlásit volby, aby získal podporu pro zavedení protekcionistických cel, které měly podpořit vytváření nových pracovních míst. Výsledky voleb byly nerozhodné, protože žádná strana nezískala dostatečnou většinu. Na prvním jednání nového parlamentu byla konzervativní vládě vyslovena nedůvěra a tak bezprostředně po té, Baldwin rezignoval na funkci předsedy vlády.

Vlády se na několik měsíců ujala Labouristická strana v čele s *Ramsey MacDonalDEM*, ale již v říjnu 1924 jim byla v hlasování vyslovena nedůvěra. Přesto, že o svůj úřad přišli, použili tuto příležitost k tomu, aby ukázali, že Labouristická strana je schopná být stranou vládní.¹⁷⁰

	Volby prosinec 1923
Konzervativní strana	258
Labouristická strana	191
Liberální strana	159
Ostatní	7

Tabulka č. 2: Parlamentní volby prosinec 1923 (zdroj: *parliament.uk*)

8.1.3 Menšinová vláda Labouristické strany 1929 – 1931

Ve volbách roku 1929 zvítězili labouristé a vytvořili menšinovou vládu. Krátce po sestavení kabinetu byla země zasažena hospodářskou krizí. Se zhoršující se ekonomickou situací souhlasil *MacDonald* s vytvořením národní koaliční vlády se stranou konzervativců a liberálů. Tato akce byla částí labouristů posouzena jako zrada a *Ramsey MacDonald* byl ze strany vyloučen.¹⁷¹

	Volby 1929
Labouristé	288
Konzervativní strana	260
Liberální strana	59
Ostatní	8

Tabulka č. 3: Parlamentní volby 1929

¹⁷⁰ *Parliament.uk* [online]. 15.6.2011 [cit. 2011-06-15]. Document, Commons, briefings. Dostupný na World Wide Web: < <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/briefings/snpc-04951.pdf>>. s. 5.

¹⁷¹ *Parliament.uk* [online]. 15.6.2011 [cit. 2011-06-15]. Document, Commons, briefings. Dostupný na World Wide Web: < <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/briefings/snpc-04951.pdf>>. s. 6.

8.1.4 1974 a menšinová vláda Labouristické strany a rok 1977

Mezi lety 1945 a 1974 se Velká Británie vrátila k většinové formě vlády. I když převaha jednotlivých politických stran byla minimální, nikdy se vláda v tomto období neuchýlila k sestavení koalice.

Mezi lety 1950 - 1951 byli v čele vlády labouristé s pěti člennou většinou. Když v roce 1951 Konzervativní strana vyhrála parlamentní volby s celkovou většinou 17 křesel, *Winston Churchill* nabídl post kabinetu, předsedovi Liberální strany *Clementu Daviesovi*, ale ten návrh nepřijal.

V roce 1964 sestavila vládu s čtyřčlennou většinou strana labouristů. Takto sestavená vláda vydržela 18 měsíců, poté byly vyhlášeny nové volby.

Po parlamentních volbách, v únoru 1974, proběhla mezi tehdejším premiérem a představitelům Konzervativní strany *Edwardem Heathem* a liberálním vůdcem *Jeremy Thorpem* řada jednání týkající se sestavení vlády a sestavení možné koalice. Jednání dopadla neúspěšně, a tak Heath rezignoval na svou funkci a *Harold Wilson*, představitel Labouristické strany byl jmenován předsedou vlády.

Wilson poté stál v čele menšinové vlády po dobu šest měsíců. Parlamentní volby v říjnu 1974 přinesly vítězství labouristům, ale i tehdy byli nuceni sestavit koaliční vládu s Liberální stranou, jelikož jim k získání většiny chyběly tři hlasy.

	Volby únor 1974	Volby říjen 1974
Labouristé	301	319
Konzervativní strana	297	277
Liberální strana	14	13
Skotská národní strana	7	11
Playd Cymru / Velšská s.	2	3
Severní Irsko	12	12
Ostatní	2	0

Tabulka č. 4: Parlamentní volby 1974 (zdroj: parliament.uk)

V březnu 1977 hrozilo, že bude vyslovena labouristické vládě nedůvěra a tak se s cílem udržení si svého úřadu strana rozhodla oslovit stranu liberálních demokratů a uzavřít s nimi dohodu (*Lib-Lab Pact*), která by jim zajistila potřebnou podporu.

Podmínkou dohody bylo, že labouristé přijmou určitý počet návrhů liberální politiky, výměnou za projevení důvěry v případném hlasování o nedůvěře. Tento pakt byl jedinou uzavřenou dohodou dvou politických stran od druhé světové války až po rok 2010, kdy po parlamentních volbách vznikla koaliční smlouva mezi stranou konzervatistů a liberálů.

„*Lib-Lab dohoda*“ byla uzavřena po vzájemných jednáních v červenci 1978.

8.1.5 1997 a menšinová vláda Konzervativní strany

V roce 1992, vyhrál *John Major*, představitel Konzervativní strany všeobecné volby s většinou 21 křesel. Tato většina se stala terčem pro doplňovací volby, které skončily pro Konzervativní stranu porážkou, zběhnutím členů a divizí uvnitř Konzervativní strany. V roce 1992 deník *Financial Times* uvedl:

„*Nyní je jasné, že to, co bylo zvoleno dne 9. dubna, nebyla konzervativní vláda s 21 členovou většinou, ale Hung Parliament, kde proti sobě nestojí jednotlivé politické strany, ale členové jednoho tábora (Thacherovci a Majorité) bojující proti sobě pod vlajkou konzervatistů.*“¹⁷²

Krise ve straně vyvrcholila v květnu a pak následně v listopadu 1992 při hlasování o Maastrichtské smlouvě.

1. května 1997 byly po více než pěti letech vyhlášeny parlamentní volby, kam mělo být zvoleno 659 členů. Labouristická strana pod vedením Tonyho Blaira ve všeobecných volbách zvítězila a v Dolní sněmovně obsadila 418 křesel.

Pod jeho vedením se strana odklonila od původního levicového smýšlení k politice, která byla více centrálně zaměřena. S novou politikou přijala i nové označení „*New Labour*“. Strana Labouristů si udržela svůj úřad po tři volební období, až do roku 2010.

---

¹⁷² *Parliament.uk* [online]. 15.6.2011 [cit. 2011-06-15]. Document, Commons, briefings. Dostupný na World Wide Web: < <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/briefings/snpc-04951.pdf>>. s. 11.

8.2 Koaliční vláda

Vláda formální koalice nebyla ustanovena ve Westminsterském systému po dobu padesáti let (1945 - 2010). Na území Velké Británie byla vykonávána pouze tzv. koaliční správa, ale i ta byla převážně v první polovině 20. století.

K sestavení takové formy koalice docházelo pouze v dobách války a ekonomické krize nebo při fúzi politických stran.

Mezi lety 1931 a 1940 byla vládní koalice vedena *Ramsey MacDonalodem* (1931-1935), *Stanley Baldwinem* (1935-1937) a *Arthurem Chamberlainem* (1937-1940) zahrnující stranu národních labouristů, konzervativců, liberálních nacionalistů, a do roku 1932 i stranu liberálních demokratů.¹⁷³

V roce 1940 byla *Winstonem Churchillem* ustanovena válečná vláda národní jednoty, která zahrnovala konzervativce, liberály a labouristy. Válečné vláda národní jednoty byla také založena během první světové války a fungovala až do jejího zrušení v roce 1922.

8.2.1 Koaliční vláda 1915 – 1922

Během první světové války byla vytvořena koalice v čele s Liberální stranou. Strana konzervativců získala 8 kabinetních křesel (z 21 možných) a strana labouristů pouze jedno, které zastával *Arthur Henderson*.

V roce 1916 nastaly potíže mezi koaličními stranami. *Lloyd George* se stal předsedou vlády a koalice se stala převážně konzervativní.

Na konci první světové války, konzervativci a liberálové (*Lloyd George*) vytvořili „Volební pakt“ známý jako „kupón“ voleb 1918. Koalice v čele s konzervativci získala v parlamentních volbách největší počet hlasů a spolu s Liberální stranou sestavila vládu v čele s *Lloydem Georgem*. Koalice zanikla v roce 1922.

8.2.2 Koaliční vláda 1940 – 1945

V květnu 1940 *Winston Churchill* tvořil koaliční vládu, která trvala do května 1945. Během této koalice zastával úřad kabinetního předsedy *Archibald Sinclair*, představitel Liberální strany.

---

¹⁷³ *Parliament.uk* [online]. 15.6.2011 [cit. 2011-06-15]. Document, Commons, briefings. Dostupný na World Wide Web: < <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/briefings/snpc-04951.pdf>>. s. 12.

Až do vzniku koaliční vlády v roce 2010 to byl poslední představitel Liberální strany zasedající ve vládním kabinetu.

8.3 Všeobecné volby 2010 a sestavení koalice

Ve všeobecných parlamentních volbách ve Spojeném království v roce 2010 se rozhodovalo o pozicích 650 poslanců Dolní sněmovny parlamentu Spojeného království prostřednictvím volebního systému relativní většiny. Volby se konaly 6. května 2010, více než pět let od voleb předchozích. Volební místnosti byly otevřeny mezi sedmou hodinou ranní a desátou večerní a někde zároveň sloužily pro současně probíhající volby do místních samospráv.

Vítězem voleb se stala Konzervativní strana vedená *Davidem Cameronem* s 302 křesly, druhá skončila doposud vládnoucí Labouristická strana vedená *Gordonem Brownem* s 256 křesly a třetí místo zaujali Liberální demokraté *Nicka Clegga* s 56 křesly. Další strany už získaly výrazně méně a většinou se jednalo o regionální strany svázané s nějakou z částí Spojeného království. Například severoirská Demokratická unionistická strana získala 8 křesel, Skotská národní strana získala 6 křesel, severoirská Sinn Féin pět křesel a welšská Plaid Cymru 3 křesla.

Historicky první křeslo se podařilo získat Zelené straně Anglie a Walesu, která již dříve získala křesla ve volbách do Evropského parlamentu, v roce 2009. Naopak Britská národní strana *Nicka Griffina*, která také ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009 uspěla, ve všeobecných volbách nezískala jediné křeslo.

Volby dopadly přibližně tak, jak předpovídaly předvolební průzkumy. Došlo k situaci, kdy ani jedna strana nezískala sama o sobě prostou většinu, což je v britském systému situace neobvyklá (naposledy k ní došlo po volbách v roce 1974). Na potřebných 326 křesel nedosáhla ani předběžně uvažovaná koalice labouristů s liberálními demokraty.

V rámci povolebních jednání se podařilo 11. května dohodnout koalice konzervativců s liberálními demokraty, kteří tím získali pozice ve vládě v čele s *Davidem Cameronem* jako předsedou vlády. Jedná se o vůbec první koaliční vládu ve Velké Británii od ukončení druhé světové války v roce 1945, kterou tehdy vedl *Winston Churchill*. V den vyhlášení koaliční vlády odstoupil z pozice předsedy své strany *Gordon Brown* a úřadující předsedkyní se stala jeho zástupkyně *Harriet Harman*.

8.4 Koaliční vláda 2010 - současnost

Konzervativní - Liberálně demokratická koalice tvoří od května 2010 současnou vládu Spojeného království. Konzervativní strana a liberální demokraté vstoupili do jednání, která vyvrcholila v roce 2010 koaliční dohodou, v které je obsažen vládní program změn a reforem až do příštích všeobecných voleb, plánovaných na rok 2015. Vláda uvedla, že cílem spolupráce strany liberálních demokratů a strany konzervativistů je představit široké reformy a program rozpočtových škrťů o veřejných výdajích, který má být odpovědí na velký rozpočtový deficit s kterým se země potýká.

Po dohodě s Liberální stranou přijal *David Cameron* královnino pozvání sestavit vládu jako její předseda. Za stranu konzervativců dosadil do křesla kancléře státní pokladny *George Osborne*, *Williamu Hague* jako ministra zahraničí a *Theresu May* jako ministryni vnitra. Naproti tomu předseda Liberálních demokratů a místopředseda vlády, *Nick Clegg* obsadil jiné klíčové pozice. *Liam Fox* byla dosazena do úřadu ministryně obrany, *Michael Gove* ministra školství, *Andrew Lansley* získal funkci tajemníka ve zdravotnictví, *Vince Cable* obchodního tajemníka a *Kenneth Clarke* působí jako ministr spravedlnosti.¹⁷⁴

8.4.1 Koaliční smlouva

Původní dohoda byla publikována 12. května 2010. Jednalo se o sedmi stránkový dokument rozdělený do jedenácti, bodů (oblastí), které by se měly stát předmětem úprav a jednání stávající koalice v příštích pěti letech. Samotná předmluva uvádí: „Toto jsou otázky, které je potřeba společně vyřešit, k tomu abychom byli schopni společně fungovat jako silná a stabilní vláda.“¹⁷⁵ 11 sekcí tvořilo:

- snižování finančního deficitu;
- výdaje a jejich hodnocení - týkající se státního zdravotnictví, škol a "spravedlivější společnosti";
- daňová opatření;

---

¹⁷⁴ *Guardian.co.uk* [online]. 15.5.2010 [cit. 2011-06-16]. News, Politics, Election 2010, New Cabinet. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.guardian.co.uk/politics/interactive/2010/may/12/election-2010-new-cabinet>>.

¹⁷⁵ *Conservatives.com* [online]. 15.5.2010 [cit. 2011-06-16]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.conservatives.com/News/News_stories/2010/05/Coalition_Agreement_published.aspx>.

- bankovní reformy;
- imigrace;
- politické reformy (včetně změny volebního systému);
- důchody a sociální péče;
- vzdělání;
- vztah Spojené království k Evropské unii;
- občanské svobody;
- životní prostředí.

Za účelem řešení deficitu státního rozpočtu a státního dluhu, bylo obsahem dohody výrazné zrychlení snížení strukturálního deficitu, skrze škrty (cca 6 miliard liber), které mají provedeny ve finančním roce 2010 – 2011.¹⁷⁶

V otázce výdajů se vláda v dohodě zavazuje k plnému hodnocení výdajů vlády, včetně kompletního bezpečnostního a obranného strategického hodnocení. Dále bylo předmětem sestavení nezávislé komise, která by se zabývala otázkou veřejných státních důchodů.

V oblasti daní se dohoda zavazuje ke zvýšení daní z příjmu pro ty, kteří jsou na nejnižší mzdové třídě, upravuje poměry v dědické dani, vyložila opatření a ujednání v otázkách manželství, letectví, neobchodní daně z kapitálových zisků a v neposlední řadě zmiňuje i problematiku daňový úniků a její řešení.

V bankovním systému, oznámila dohoda různé reformy, aby se zabránilo opakování „Labouristické finanční krize“ a stimuloval se tok úvěrů. Dohoda plánovala zavedení bankovních poplatků a regulační reformy.

V části týkající se přistěhovalectví je uvedeno, že o maximálním počtu pracovníků, kteří nepocházejí ze států Evropské unie, bude rozhodnuto později.

V rámci reformy politického systému, se strany dohodly na vytvoření pevného funkčního období parlamentu. V dohodě bylo stanoveno datum dalších všeobecných parlamentních voleb Spojeného království. Tento den připadá na první čtvrtek v květnu 2015. Zároveň zde bylo stanoveno, že k podpoře návrhu na rozpuštění parlamentu mimo oficiální termín je potřeba souhlasu 55% členů Dolní sněmovny.

---

¹⁷⁶ K těmto změnám již ve Velké Británii došlo.

8.4.1.1 Volební reformy

Předmětem koaliční dohody dále bylo vyhlášení referenda o změně stávajícího volebního systému. Parlamentní volební systém a volební zákon 2011, byl schválen parlamentem Spojeného království. Návrh zákona byl představen Dolní sněmovně dne 22. července 2010 a dne 2. listopadu prošel třetím čtením, kde získal 264 hlasů z 321 možných. Návrh zákona s pozměňovacími návrhy prošel Sněmovnou lordů dne 14. února 2011. Po vzájemném kompromisu obou komor byl návrh zákona předložen královně, ta ho 16. února královským souhlasem přijala. Zákon spojuje dva různé ústavní cíle konzervativně - liberální koalice:

- liberální demokraté dlouhodobě podporují alternativní systém voleb založený na „*first pass the post*„ (o této otázce se rozhodne v referendu);
- před květnovými volbami obě politické strany uvedly, že jedním z cílů jejich politiky je i snížení počtu poslanců zasedajících v Dolní sněmovně. Strana konzervativců navrhovala snížení z 650 členů na 585, cílem liberálních demokratů bylo snížení počtu na 500. Strany se poté dohodly na konečném čísle 600.

Referendum o změně současného volebního systému proběhlo 5. května 2011, tedy rok od chvíle, kdy byla sestavena koalice. Britové v něm jednoznačně odmítli změnu volebního systému z většinového na alternativní. Výsledek byl těžkou ranou pro koaliční liberální demokraty vicepremiéra *Nicka Clegga*, kteří referendum prosazovali. Dle konečných výsledků hlasování se pro zachování stávajícího systému vyslovilo 67,9 procenta voličů a pro změnu hlasovalo 32,1 procenta.

Nynější jednokolový většinový systém vyhovuje především dvěma hlavním stranám, konzervativcům a labouristům. Naopak poškozují menší strany, jako jsou liberální demokraté, jejichž parlamentní zastoupení neodpovídá jejich celostátní podpoře.

Konzervativci premiéra *Davida Camerona* jsou proti změně systému, ale po loňských parlamentních volbách přistoupili na referendum při vytváření koalice jako na nezbytný ústupek liberálním demokratům. Alternativní systém kombinuje prvky většinového a poměrného hlasování.

Kdyby byl systém alternativního hlasování schválen, nehlasovali by Britové v příštích volbách do Dolní komory pouze pro jednoho kandidáta ve svém obvodu jako nyní, ale dostali by možnost kandidáty seřadit čísla podle preferencí.

Nezískal-li by žádný z nich nadpoloviční většinu hlasů, vyřadil by se uchazeč s nejmenší podporou a hlasy přepočítaly právě s přihlédnutím k preferencím. Tímto vyřazovacím systémem by se následně přeskupovaly alternativní hlasy voličů druhých, třetích či případně dalších nejméně oblíbených kandidátů, a to až do chvíle, kdy by podpora jednoho z vedoucích uchazečů přesáhla většinovou hranici. Volič některé z malých stran by se tak mohl vyslovit pro svého favorita a zároveň zajistit, aby v případě jeho nezvolení uspěl nejpříjemnější kandidát velké strany.¹⁷⁷

8.4.1.2 *Reforma ve školství*

Další část dohody upravovala otázku školství. Měli být vyčleněny finance na tzv. „významné“ finanční prémie pro děti z chudších rodin. Školské reformy se týkaly i otázky školného na univerzitách. Liberální demokraté se ve své květnové kampani stavěli proti jakémukoliv zvyšování školného na univerzitách a chtěli školné zrušit během šesti let. Ve Skotsku, totiž liberální demokraté před lety prosadili úplné zrušení školného. To se však nestalo. Liberální demokraté v koalici s konzervativci navrhovali zvýšit školné v Anglii až na devět tisíc liber z původních 3290 liber ročně. Reforma vyššího vzdělávání byla v britském parlamentu schválena těsnou většinou loni v prosinci. Stalo se tak po sérii mohutných celostátních studentských protestů.

Reforma dává (krom jiného) vysokým školám právo na vybírání školného ve dvojnásobku současné výše a ve „výjimečných případech“ i v trojnásobku. Právě o tento výjimečný režim hodlá většina univerzit požádat. Mezi důvody se nejčastěji objevují vysoká náročnost výuky, univerzitní tradice, rozsáhlé sociální programy, náklady na údržbu specializovaných učeben i velkých školních areálů.¹⁷⁸

---

¹⁷⁷ JEDLIČKA, Petr. Britové v referendu odmítli změnu volebního systému. *Denikreferendum.cz* [online]. 6.5.2011 [cit. 2011-06-16]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/10430-britove-v-referendu-odmitli-zmenu-volebniho-systemu>>.

¹⁷⁸ STEPHERD, Jessica. Tuition fees 2012: all universities to charge undergraduates at least £6,000. *Guardian.co.uk* [online]. 20.4.2011 [cit. 2011-06-16]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.guardian.co.uk/education/2011/apr/20/tuition-fee-charges-universities-2012?CMP=NECNETTXT766>>.

Vůdce liberálních demokratů představil podrobnosti školného. Žádný ze studentů nebude muset platit školné předem. Může si na ně vypůjčit a začne ho splácet teprve po nástupu do práce, až jeho roční příjem dosáhne více než jednadvaceti tisíc liber. Teprve poté se bude po každém požadovat, aby školné splácel ve výši devíti procent svého měsíčního příjmu.

Kritikové reformy ale namítají, že velká část absolventů této platové hranice nikdy nedosáhne, a ponese celý život ohromný dluh. Ten jim znemožní například získat hypotéku na bydlení.¹⁷⁹

8.5 Rok od vzniku koalice a změny v britském systému

Britská vládní koalice konzervativců a liberálních demokratů je již dvanáct měsíců u moci. Těžko říci, zda uplynulý rok byl pro koalici tím nejúspěšnějším. Podařilo se jí sice snížit deficit veřejných financí, ovšem za cenu hospodářského poklesu, který vystřídal v prvním čtvrtletí letošního roku jen velice mírný hospodářský růst. Před několika týdny se také konaly regionální volby a referenda o změně volebního systému, která pro liberální demokraty znamenala fiasko. Podle slov současného předsedy vlády je změna ve vztazích mezi oběma stranami nevyhnutelná, přesto si stále přeje koalici zachovat.

Hlavním úspěchem koaliční vlády je to, že v poměrech konzervativní ostrovní scény prokázala svou životaschopnost, v kterou mnoho obyvatel Velké Británie nevěřilo. Ve složité situaci jsou labouristé, kteří počítali s tím, že vládní koalice bude o něco chatrnější a už v prvním roce existence přinese náznak rozpadu.

Dílním úspěchem vlády v uplynulém roce jsou finanční reformy, naopak v očích veřejnosti koalice ztratila sympatie zejména prosazením školného na vysokých školách. Vysoký deficit řeší kabinet zvýšením DPH a bezprecedentním omezením státních výdajů, které by mělo dosáhnout až 20 procent během pěti let. Liberálové si nejvíce uškodili skoro trojnásobným zvýšením univerzitního školného a podporou růstu DPH. Ve volební kampani přitom varovali před růstem daně a slibovali, že budou usilovat o úplné zrušení poplatků za studium.

---

¹⁷⁹ KOCOUREK, Milan. Britský parlament schválil zvýšení školného. Studenti protestovali. *Rozhlas.cz* [online]. 9.12.2010 [cit. 2011-06-15]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/822024>.

Přes nebývalý rozsah škrťů se záměry vlády dlouho neseťkaly s protesty. To je do velké míry dáno tím, že až na zvýšení DPH vstoupily škrty v platnost až letos v dubnu. Zejména v případě konzervativců se tak nestačily promítnout do posledního volebního výsledku. Za malý odpor vděčí vláda labouristům. Ti po prohraných volbách loni v květnu dlouho vybírali nového lídra a tak nefungovali jako účinná opozice.

Současná vláda je přesvědčena, že koaliční kabinet vydrží až do roku 2015. Pokud by se měly volby konat do jednoho roku nebo 18 měsíců, tak pouze proto, že z koalice odejdou liberální demokraté, nebo že se budou chovat způsobem, který znemožní vládě činnost.

9 ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce bylo analýzou vývoje britského parlamentarismu zkoumat okolnosti a vlivy, které tuto formu vlády v jednotlivých obdobích oslabily nebo naopak posílily a které vyústily v tzv. „*Hung Parliament*“.

Britský parlamentarismus prošel postupným a dlouhodobým vývojem a svou podobou se stal modelem pro mladší formy nejen konstitučních monarchií Evropy, ale také pro republikánské struktury mimo kontinentálního světa.

Již po staletí si parlamentní systém Velké Británie udržuje svou jedinečnost a odlišnost, která je dána tradicí, silným propojením zákonodárné a výkonné moci, postavením ministerského předsedy, spolupráci politických stran a také neexistencí psané ústavy, která jedinečnost systému ještě více podtrhuje.

Studování jednotlivých pramenů literatury mi pomohlo si vytvořit podrobný obraz britského parlamentního systému, který se prostřednictvím této diplomové práce ve strukturované formě snažím čtenáři přiblížit.

Čtenář drží v rukou práci, která je rozčleněná do osmi základních kapitol. První část se věnuje historickému exkurzu, vymezení pojmů, podstatou britského parlamentarismu, jeho fungováním a provázaností moci zákonodárné a výkonné. Svým obsahem dává možnost pochopit strukturu a princip fungování britského systému.

Druhá část nám definuje postavení opozice, politických stran a poukazuje na okamžiky, který měly na vývoj toho systému vliv. Mezi ně patří i parlamentní volby v roce 2010, které po více než 36 letech změnily ve Velké Británii systém vlády. Jedná se o vůbec první koaliční vládu, která usedla do kabinetního křesla od druhé světové války. Přesto, že je tato událost poměrně čerstvá, již dnes můžeme poukázat, v kterém směru a jak měla na britský parlamentní systém vliv.

Spojené království Velké Británie a jeho parlamentní systém vlády má velmi staré kořeny. V průběhu let se setkal s množstvím událostí, které ho více či méně ovlivnily. Byla to např. I. a II. světová válka, reformy upravující složení horní komory zákonodárného sboru, povolební boje, menšinové a většinové vlády, silné či slabší postavení některých orgánů zákonodárné a výkonné moci. Ač vývoj tohoto systému, prošel řadou změn, stále si uchoval podstatnou část ze své původní podoby.

Změny, které Velkou Británii čekají, budou pozvolné a nedomnívám se, že by výrazným způsobem narušily strukturu, která je nám známa ve své podobě již po několik staletí. V rámci vývoje britského parlamentarismu čekají Horní sněmovnu strukturální, pracovní a kompetenční změny. Panovník bude muset více komunikovat se společností a odvozovat své kompetence méně z pozice dědičného monarchy. Významnou pozici si i nadále udrží britský premiér.

Tato práce by měla sloužit jako průvodce britským parlamentním systémem, která shrnuje a poukazuje, vysvětluje a analyzuje systém parlamentní vlády a slouží jako podklad pro hlubší zkoumání této problematiky.

10 RESUME

The main aim of this diploma thesis is to investigate by analysis the development of British parliamentarism, the circumstances and the influences that this form of government (throughout the individual periods of time) intensified and enfeebled – which resulted in so-called *Hung Parliament*.

In this thesis I have defined the essential characteristics and the principle of the British parliamentary system, the cohesion of the legislative and executive power, and its functioning.

The British parliamentary system went through gradual and long-term development and became the model for the younger form of constitutional monarchies in Europe and also for the republican structure in the non-continental world. For centuries the British parliamentary system maintained its uniqueness and diversity, which was given by strong connection between legislature and executive power, by the position of the Prime Minister, by cooperation of political parties and also by the absence of the written constitution, which further intensified its uniqueness.

The reader is holding in their hands the work which is divided into two parts and eight chapters. The first part deals with historical excursion and definition of terms. Its content gives the reader an opportunity to understand the structure and operating principles of the British system.

The second part defines for us the position of opposition and political parties. It also points to the moments which had an influence on the development of this system. Among them belongs the parliamentary election in 2010 that after more than 36 years changed the system of government. This election formed the coalition government, which sat in Cabinet for the first time since the Second World War. Even though this event is quite recent we can already see how the British parliamentary system has changed and in which ways.

This diploma thesis should be instrumental as a guide of the British parliamentary system, advert to and summarizes, explains and analyzes the system of parliamentary government and provides a base for its deeper exploring.

11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Právní předpisy

- *Act of Settlement 1701*, 1701. (c 2)
- *Bill of Rights 1689*, 1689. (c 2)
- *Habeas Corpus Act 1679*, 1679. (c 2)
- *Magna Charta Libertatum 1215*, 1297. (c 25)
- *Mental Health Act 1983*, 1983. (c 20)
- *Parliament Act 1911*, 1911. (c 13)
- *Petition of Rights 1627*, 1627. (c 2)
- *The European Communities Act 1972*, 1972. (c 68)
- *The Human Rights Act 1998*, 1998. (c 42)
- *Union with Ireland Act 1800*, 1800. (c 67)
- *Union with Scotland Act 1707*, 1707. (c 40)

Literatura

- BLAHOŽ, Josef., KLÍMA, Karel. *Srovnávací ústavní právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd., Praha : ASPI, 2007. 511 s. ISBN 978-80-7357-312-6
- CHYTÍLEK, Roman. *Spojené království Velké Británie a Severního Irsku*. Praha : Portál, 2005
- KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy*. 1., vyd., Praha : C. H. Beck, 1996. 248 s. ISBN 80-7179-089-3
- KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2., aktualiz. a dopl. vyd., Praha : Linde, 2006. 423 s. ISBN 80-7201-606-7
- ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?*. 1. vyd., Praha : Slon, 2004. 280 s. ISBN 80-86429-27-X
- SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství*. 1., vyd., Praha : Sociologické nakl., 2001. 238 s. ISBN 80-85850-94-X
- SYLLOVÁ, Jindřiška. *Úloha parlamentních výborů v legislativním procesu: informační podklad*. Praha : Parlament České Republiky, kancelář poslanecké sněmovny, 1992

- ŠRÁMEK, Ondřej. *Vztah prezidenta a vlády : diplomová práce*. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2008
- BAGEHOT, Walter. *The English Constitution (The New Thinker's Library)*. C. A. Watts and Co. Ltd : London. 1964. 359 s.
- BARNETT, Hilaire. *Constitutional and administrative law*. 7th ed., Oxon : 2009. 826 s. ISBN 978-0-415-45829-0
- BRADLEY, A.W., EWING, E.D., *Constitutional and administrative law*. 14th ed., Harlow : 2007. 872 s. ISBN 978-1-4058-1207-8
- CARROLL, Alex. *Constitutional and administrative law*. 1st ed., Harlow : 1998. 466 s. ISBN 0-273-62571-3
- DICEY, Albert, Venn., *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*. London : Nubu Press. 2010. 478 s. ISBN 978-1145478961
- HOGG, Peter. *Constitutional law of Canada*. 5th ed., Carswell : Toronto. 2007. 1490 s. ISBN 978-0-7798-1337-7
- MACRIDIS, Roy C., *Modern Political Systems: Europe*. 7th ed., Englewood Cliffs : 1990. 528 s. ISBN 978-0135953563
- STEED, Michael., FINER, Samuel Edward. *Modern Political Systems: Europe*. 4th ed., Englewood Cliffs : 1978. ISBN 978-0-13-597187-1

Internetové zdroje

- **Oficiální web Parlamentu Austrálie**. [online]. Dostupné z www: <www.aph.gov.au>
- **Oficiální web British Broadcast Corporation** [online]. Dostupné z www: <www.bbc.co.uk>
- **Oficiální web Konzervativní strany** [online]. Dostupné z www: <www.conservatives.com>
- **Oficiální stránky britské ústavní společnosti** [online]. Dostupné z www: <www.constitution.org>
- **Oficiální web britské vlády** [online]. Dostupné z www: <www.direct.gov.uk/en/index.htm>

- **Oiciální web deníku Referendum** [online]. Dostupné z www: <www.denikreferendum.cz>
- **Oficiální web deníku Guardian** [online]. Dostupné z www: <www.guardian.co.uk/>
- **Oficiální stránky britské legislativy** [online]. Dostupné z www: <www.legislation.gov.uk>
- **Oficiální web Downing street č. 10** [online]. Dostupné z www: <www.number10.gov.uk>
- **Oficiální web parlamentu Spojeného království** [online]. Dostupné z www: <www.parliament.co.uk
- **Oficiální web Tajné rady** [online]. Dostupné z www: <www.privycouncil.org.uk>
- **Oficiální web Českého rozhlasu** [online]. Dostupné z www: <www.rozhlas.cz>
- **Oficiální web deníku The Telegraph** [online]. Dostupné z www: <www.telegraph.co.uk>
- **Oficiální web deníku Týden** [online]. Dostupné z www: <www.tyden.cz >
- **Oficiální web zpravodajského internetového portálu Ihned** [online]. Dostupné z www: <www.zpravy.ihned.cz >

12 PŘÍLOHY

Seznam použitých příloh

Příloha č. 1: Předloha pracovního návrhu zákona (*Order Paper*) I

Příloha č. 1: Předloha pracovního návrhu zákona (Order Paper)

